

Міжнародні науково-практичні інтернет-конференції за різними юридичними напрямками

Наукова дискусія: питання юриспруденції

**МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ**

www.lex-line.com.ua

Юридична лінія

27 листопада 2014 р.

**УКРАЇНА
Тернопіль
2014**

Наукова дискусія: питання юриспруденції: матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. - Тернопіль, 2014.- 145 с.

В роботі зібрані кращі доповіді з юридичних питань, які оприлюднені на інтернет-сторінці www.lex-line.com.ua.

Адреса оргкомітету:
46010, м. Тернопіль, а/с 1079
тел. 0979074970
E-mail: lex-line@ukr.net

Оргкомітет міжнародної науково-практичної інтернет-конференції не завжди поділяє думку учасників. В збірнику максимально точно збережена орфографія і пунктуація, які були запропоновані учасниками. Повну відповідальність за достовірність несуть учасники, їх наукові керівники та рецензенти.

Всі права захищені. При будь-якому використанні матеріалів конференції посилання на джерело є обов'язкове.

СПІВВІДНОШЕННЯ НОРМИ ПРАВА І РЕЛІГІЇ

Єрмакова Ганна Станіславівна

*кандидат філософських наук, Київський Національний Університет імені
Тараса Шевченка*

Релігійний фактор впливає на економіку, політику, державу, міжнаціональні відносини, сім'ю, на галузь культури через діяльність віруючих індивідів, груп, організацій у цих областях. Відбувається "накладення" релігійних відносин на інші суспільні відносини [1].

В історії права були цілі епохи, коли багато релігійні норми носили юридичний характер, регулювали деякі політичні, державні, цивільно-правові, процесуальні, шлюбно-сімейні та інші відносини. Релігійними нормами називаються правила, встановлені різними віросповіданнями і обов'язкові для віруючих. Вони містяться у релігійних книгах (Старий Заповіт, Новий завіт, Коран, Сунна, Талмуд, релігійні книги буддистів і ін.), в рішеннях зборів віруючих або духовенства (постанови соборів, колегій, конференцій), у творах авторитетних релігійних письменників. Цими нормами визначається порядок організації та діяльності релігійних об'єднань (громад, церков, груп віруючих і т.п.), регламентуються відправлення обрядів, порядок церковної служби. Ряд релігійних норм має моральне зміст (заповіді) [2].

Ряд положень Закону присвячено проблемам релігійного виховання. Так, право на свободу совісті визнано за дитиною, а батькам надано право забезпечувати релігійне виховання дитини. Викладання віровчень і релігійне виховання можуть вільно здійснюватися в недержавних навчальних та виховних закладах, а за бажанням громадян - у будь-яких дошкільних та навчальних закладах і організаціях.

Закон усунув дискримінацію релігійних об'єднань, визнавши правомірним поширення віровчень безпосередньо або через засоби масової інформації, місіонерську діяльність, справи милосердя і добродійності, релігійне навчання і виховання, подвижницьку діяльність (монастирі, скити та ін), паломництво та іншу діяльність, яка визначається відповідними віровченнями і передбачену статутом даного об'єднання. Закріплені права в галузі здійснення релігійних обрядів та церемоній, виробництва та розповсюдження релігійної літератури та предметів релігійного призначення, міжнародних зв'язків і т.д.

Певні гарантії свободи совісті та віросповідання закріплені в Кримінальному кодексі. Наприклад, перешкоджання здійсненню цієї

свободи, поєднане з насильством над особистістю і рядом інших обставин, карається позбавленням волі на строк до трьох років або штрафом. Складом злочину визнано образа почуттів і переконань віруючих у публічній формі, руйнування та пошкодження культових будівель, пам'ятників, поховань, нанесення на них образливих написів і зображень.

Докорінна зміна політики держави по відношенню до релігії, що сталося в останні роки, повертає духовні сили. Повертаються храми, релігійні цінності, відроджуються релігійні навчальні заклади. Тим самим створюються матеріальні умови для реалізації громадянами однієї з найважливіших громадянських свобод - свободи віросповідання.

Всі представники релігійних організацій, об'єднань, конфесій, які існують на території України, керуються при здійсненні ними конституційного права на свободу совісті як своїми внутрішньорелігійними правилами і переконаннями, так і чинним законодавством України[3].

Церква поважає право, закони, встановлений в державі порядок, а держава гарантує можливість вільної релігійної діяльності, що не суперечить принципам суспільної моралі і гуманізму. Свобода віросповідання — сама найважливіша риса цивілізованого демократичного суспільства. Відродження релігійного життя, пошана віруючих, відновлення храмів, що свого часу були зруйновані — безперечне духовне досягнення України.

Про тісний взаємозв'язок права і релігії говорить той факт, що багато християнських заповідей, такі, наприклад, як не вбий", не вкради", не лжесвідчи" і інші закріплені в законі і розглядаються ним як злочини. В мусульманських країнах право взагалі ґрунтується значною мірою на релігійних догматах (нормах адату, шаріату), за порушення яких передбачені досить суворі покарання. Шаріат — це ісламське (мусульманське) право, а адат — система звичаїв і традицій [3].

Релігійні норми як обов'язкові правила поведінки віруючих містяться в таких відомих історичних пам'ятниках, як Старий Заповіт, Новий Заповіт, Коран, Талмуд, Сунна, Священні книги буддизму, а також в поточних рішеннях різних зборів, колегій, зібрань духівництва, керівних структур церковної ієрархії .

В Конституції України зазначається, що держава відокремлена від релігії. Ніяка релігія не може встановлюватися в якості державної або обов'язкової. Кожному гарантується свобода совісті, свобода віросповідання, включаючи право сповідати індивідуально або спільно з іншими будь-яку релігію або не сповідати ніяку, вільно вибирати, мати і поширювати релігійні і інші переконання і діяти відповідно до них.

Громадянин України у випадку, якщо його переконанням або віросповіданням суперечить несення військової служби, а також в інших

встановлених федеральним законом випадках має право на заміну її альтернативною цивільною службою”[4].

Слід зазначити, що останнім часом свобода віросповідання все частіше стала вступати в суперечність з ідеями прав людини, гуманізму, моральності і інших загальновизнаних цінностей. Сьогодні в Україні діє багато так званих нетрадиційних релігійних об'єднань. Не всі з них виконують справді суспільно корисні або принаймні нешкідливі функції. Є окремі культові групи, секти, чия діяльність носить, по суті справи, соціально деструктивний, морально осуджуваний характер, особливо зарубіжні, у тому числі католицькі, протестантські. Штаб-квартири деяких релігійних співтовариств знаходяться в США, Канаді і інших країнах.

Недаремно деякі релігійні структури називаються “тоталітарними”, наприклад, такі, як “Біле братство”, “Свідки Єгови”, “Адвентисти Сьомого дня”, “Мормони”, “Глобальна стратегія”, “Харизматична церква”, “Церква останнього заповіту”, рух “п'ятидесятників” і ін. Їхній “тоталітаризм” полягає в тому, що вони намагаються все життя людину поставити під свій контроль, обмежують всякі інші зв'язки і відносини — особисті, суспільні, сімейні, цивільні; відмовляються від служби в армії, нав'язують свої правила, прагнуть повністю заволодіти душею “віруючого”, підпорядкувати собі його волю. Людині, що потрапила в ту або іншу секту, важко потім з неї вийти. Іноді від члена секти вимагають жертвопринесення, на цьому ґрунті скоюються ритуальні вбивства і самогубства.

Таким чином, у сфері реалізації права на свободу совісті зародилися і активно розповсюджуються негативні тенденції, яким право, влада, закони повинні ефективно протистояти, не припускати руйнування багатообразного духовного світу особи, благодійного впливу на життя суспільства традиційного для нашої країни православ'я, інших цивілізованих релігій [3].

Релігійним об'єднанням може надаватися статус юридичної особи. Вони мають право мати храми, молитовні будинки, навчальні заклади, культове та інше майно, необхідне для релігійних цілей. Норми, що містяться в статутах відповідних юридичних осіб, що визначають їх правоздатність та дієздатність, мають юридичний характер. Статус релігійних об'єднань регулюється конституційним і поточним законодавством. Більшість конституцій фіксує відділення церкви від держави, визнає релігію виключно приватною справою людини.

В умовах демократичної держави зазвичай визнаються на конституційному рівні і в повсякденній практиці рівноправність всіх релігій і церков, свобода совісті і віросповідання[4].

За цих умов церква відділена від держави, а школа - від церкви, заборонена дискримінація на релігійному ґрунті, відсутні привілеї,

пов'язані з сповіданням тієї або іншої релігії, церква є зберігачем культурних, історичних і моральних традицій народу.

Література:

1. Бочарова С.М. Роль громадських об'єднань у захисті прав людини // Вісник Московського університету. Сер. Право. 1997. № 1. С. 98 - 106.
2. Гражданское суспільство і правова держава: передумови формування // Збірник статей. М., 1991.
3. Вступ до теорії правових систем / За заг. ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко: Монографія. – К.: Юрид. думка, 2006. – С. 31.
4. Скаун О. Ф. Теорія держави і права (Енциклопедичний курс): Підручник. – Харків: Еспада, 2006. – С. 311.

НЕЙТРАЛІТЕТ ДЕРЖАВИ ЧИ ПОЗАБЛОКОВИЙ СТАТУС: СВІТОВИЙ ДОСВІД

Кушніренко Олександр Георгійович

кандидат юридичних наук, доцент кафедри конституційного права

України, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Термін «нейтралітет» протягом тривалого часу широкий загал розуміє як стан країни, що пов'язаний із її неучастю у війнах, а також неприєднання до військових союзів, що утворюються іншими державами.

Стан нейтралітету, як правило, гарантується або формально визнається іншими державами. З метою власної оборони нейтральна держава може мати власні збройні сили. Зазвичай, такі держави витрачають на оборону до 5 % національного бюджету, наприклад, Пакистан. Країни Європи, що не мають сусідів, які демонструють агресивні наміри щодо них, витрачають значно менше. Наприклад, Швеція на розбудову своєї оборонної системи виділяє приблизно 2,5 % власного бюджету.

На сьогодні постійно нейтральними державами є Швейцарія (відповідно до Паризького акта про визнання і гарантії постійного нейтралітету Швейцарії та недоторканості її території від 8 листопада 1815 р.); Австрія (відповідно до Федерального конституційного закону про нейтралітет Австрії від 26 жовтня 1955 р.); Мальта (Декларація Уряду Республіки Мальта від 14 травня 1981 року – країна оголосила свою нейтральність у 1979 р.); Туркменістан (Резолюція Генеральної Асамблеї ООН від 12 грудня 1995 р. – 27 грудня 1995 р. Народна Рада проголосила Туркменістан нейтральною державою); Ватикан (Латеранський договір з Італією від 11 лютого 1929 р.); Республіка Сан-Маріно (Договір з Італією від 31 березня 1939 р.); Камбоджа (Угода підписана на Паризькій конференції 23 жовтня 1991 р.) та деякі інші.

В різні історичні часи оголошений статус постійного нейтралітету мали Бельгія, Люксембург, Швеція, Фінляндія, Ірландія, Ліхтенштейн, Лаос та деякі інші держави. При цьому слід звернути увагу на історичний досвід, який свідчить про можливість порушення самопроголошеного нейтралітету з боку агресивних у воєнному відношенні держав. Наприклад, під час Першої Світової війни Німецькою імперією був порушений нейтралітет Бельгії та Люксембургу (повторно нейтралітет був порушений Німеччиною у 1936 р.); в 1915 р. порушено нейтралітет Греції. В 1939 р. Німеччина порушила нейтралітет Нідерландів. Цей перелік не є

вичерпним, що свідчить про те, що нейтралітет держави зовсім не є стовідсотковою гарантією від зовнішнього втручання. Цікаво, що в другій половині XX сторіччя вказані держави стали членами НАТО.

В цьому контексті надзвичайно цікавим є досвід існування в якості нейтральної держави Швейцарської конфедерації: Швейцарія по суті є абсолютно нейтральною державою, а сам нейтралітет базується на вигоді, що мають інші, сусідні країни від її статусу. Протягом багатьох десятиріч на території Швейцарії проходили міжнародні зустрічі, а в швейцарських банках розміщувалися кошти різних країн та окремих осіб, що по суті було вирішальною перевагою, яка гарантувала визнання швейцарського суверенітету та нейтралітету. Таким чином, можна зробити висновок про те, що найбільш важливим фактором існування нейтральних держав є відсутність намірів будь-яких країн здійснити проти них збройну агресію і захопити територію такої держави або її частину. По суті можна говорити про те, що нейтралітет держави гарантується інтересами інших зацікавлених держав.

Зауважимо, що традиційно нейтралітет і позаблоковість виконують функцію адаптації держави до її зовнішнього оточення. Нейтралітет покладає на державу серйозні обмеження відносно взаємодії з іншими державами чи міждержавними об'єднаннями через заборону на участь у військових конфліктах та структурах колективної оборони. Позаблоковість не забороняє державі приймати участь у військових блоках. Крім того, принципова відмінність між нейтралітетом і позаблоковістю полягає і в тому, що держава набуває статусу нейтральної, як правило, за гарантіями інших держав, наприклад, на підставі відповідних міжнародно-правових договорів. А свій позаблоковий статус держави визначають самостійно, без будь-яких гарантій чи міжнародного визнання з боку інших держав.

Навіть не дуже ретельний аналіз існування тієї чи іншої нейтральної країни в невеликий історичний проміжок часу дає підстави виділити як мінімум кілька умов, наявність чи відсутність яких впливає на забезпечення нейтралітету держави. Пріоритетним серед них вважаємо відповідність існування нейтралітету інтересам інших держав (в першу чергу, сусідніх сильних держав), а також здатність самостійно забезпечувати обороноздатність країни. В цьому сенсі можна констатувати, що вищевказані умови існують не у всіх нейтральних державах світу, а це теоретично може свідчити про те, що нейтральний статус держави на 100 % не гарантує безпеку від можливої агресії з боку іншої держави чи держав і, як наслідок, втрати частини території. Із цього можна зробити висновок про те, що суверенітет і територіальну цілісність держави значно краще гарантують лише колективні заходи національної безпеки.

Отже, в третьому тисячолітті ми будемо спостерігати ситуацію, коли все менше країн будуть прагнути до нейтралітету та закріплення свого позаблокового статусу, а країни із вже існуючим *de jure* статусом, *de facto* будуть відмовлятися від нього.

РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ В РАМКАХ НАТО: ІЛЮЗІЯ НЕЙТРАЛІТЕТУ УКРАЇНИ

Ляшенко Анастасія Олександрівна

студентка магістратури, Академія адвокатури України

На сучасному етапі функціонування організації північноатлантичного договору (НАТО) його постійною та фундаментальною метою є забезпечення свободи та безпеки її членів, як політичними та військовими засобами і залишається рушійним джерелом становлення стабільності в світі. Країни-члени НАТО формують універсальну спільноту цінностей, відданих принципам демократії, прав та основоположних свобод людини та верховенства права. Північноатлантичний альянс покликаний захищати своїх країн-членів від загрози агресії, завдяки виконанню засадничих завдань: 1) колективна безпека. Члени НАТО зобов'язуються надавати допомогу один одному у боротьбі з нападами, керуючись ст. 5 Вашингтонського договору підписаного 4 квітня 1949 р. Це зобов'язання є непорушним та обов'язковим, тому НАТО має стримувати та захищати від будь-якої загрози агресії, якщо вона загрожує фундаментальним основам безпеки окремих країн-членів або Альянсу загалом. 2) кризовий менеджмент. НАТО має унікальний набір політичних та військових прерогатив для надання допомоги перед, протягом чи після конфлікту з метою врегулювання кризової ситуації, що розвиваються та може вплинути на безпеку Альянсу. Важливою прерогативою НАТО є можливість надання допомоги в післяконфліктних ситуаціях. 3) кооперативна безпека. Альянс залучається до зміцнення міжнародної безпеки шляхом партнерства з первинними та вторинними суб'єктами міжнародного права, тим самим робить вагомий внесок з контролю по озброєнню та роззброєнню. НАТО в сучасних реаліях залишається виключним та надважливим трансатлантичним форумом для консультацій з будь-яких питань, що впливають на територіальну цілісність, політичну незалежність та безпеку його членів, як зазначено в ст. 4 Вашингтонського договору [2].

Вкрай непростою залишається ситуація позаблокового статусу України. Наразі, майже чверть століття позаблоковості України, призвели до небоєздатності української армії в порівнянні з європейськими

державами-сусідами. Україна з усіх боків оточена державами, що входять до військово політичних блоків, з одного боку держави учасниці ОДКБ (РФ та Білорусь) і НАТО, які активно нарощують свої бойові арсенали. Щоб зберегти позаблоковий статус потрібно пришвидшити процес модернізації армії, збільшити фінансування на підготовку особового складу та закупівлю сучасного озброєння. В даний час, позаблоковість надто дорого коштує Україні і не гарантує безпеку та територіальну цілісність країни [3]. 4. вересня 2014 р. відбувся Уельський саміт НАТО, 26 зустріч на вищому рівні глав держав та голів урядів країн-учасниць. В цьому саміті Україна брала участь та не залишилася осторонь від обговорення важливих питань, що стосуються дестабілізації ситуації в Україні. Ще до початку саміту, прем'єр-міністр Великої Британії Девід Кемерон зауважив, що першочергове питання саміту, це реагування НАТО на російсько-українську кризу. Лідери країн-членів НАТО оголосили про готовність надати Україні гуманітарну допомогу та не смертельну зброю, а також одноставно підтримали запропонований президентом України Петром Порошенко «мирний план дій».

Як зазначено в парафованій коаліційній угоді, оприлюдненої 21 листопада 2014 р. коаліція планує скасувати позаблоковий статус України заради вступу до НАТО.

Тому, чи потрапить Україна до військово політичного блоку НАТО, це лише питання часу. Наразі вибір полягає не в інтеграції до НАТО чи збереженні позаблокового статусу, а між інтеграцією до євроатлантичного альянсу, який базується на демократичних принципах, що як показує досвід, є насправді гарантом безпеки для своїх членів[1]. НАТО прагне досягти безпеки при найменшому застосуванні сили, через контроль над озброєнням, роззброєнням та нерозповсюдженням зброї масового знищення, сприяє зміцненню миру, безпеки та стабільності та має забезпечити рівну безпеку для всіх країн-членів НАТО. Зміцнення євроатлантичної безпеки краще досягти завдяки партнерським відносинам з країнами та організаціями в усьому світі.

Література:

1. Соскін О.І. Партнерство заради безпеки: досвід країн НАТО та українська перспектива: наукове видання/за заг. ред. Соскіна О.І. – К.: Вид-во «Інститут трансформації суспільства», 2007. - 336 с.
2. «Стратегічна концепція оборони та безпеки членів Організації Північноатлантичного договору» - прийнята главами держав та урядів у Лісабоні 19 листопада 2010 р.
3. Український тиждень №41 від 10.10.2013 р.

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ІНСТИТУЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО УГОДОЮ ПРО АСОЦІАЦІЮ МІЖ УКРАЇНОЮ, З ОДНІЄЇ СТОРОНИ, ТА ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ, З ІНШОЇ СТОРОНИ, ЗАДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ ЦІЛЕЙ

Скриниця Катерина Володимирівна
студентка магістратури Академії адвокатури України, відділення
«міжнародне право»

Загальновідомо, що ще в 2007 р. було започатковано переговорний процес між Україною та ЄС щодо Нової посиленої угоди (НПУ) на зміну Угоди про партнерство і співробітництво (УПС). Позиція української сторони полягала в тому, щоб нова Угода не стала лише посиленою УПС, а надала можливість Україні зробити перехід від партнерства і співробітництва з ЄС до відносин політичної асоціації та економічної інтеграції. За пропозицією ЄС було уточнено назву Угоди, і за згодою України вона отримала остаточну офіційну назву – «Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» (далі Угода про асоціацію або Угода). Підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС відбулося в два етапи: під час позачергового саміту Україна – ЄС 21 березня 2014 року у Брюсселі відбулося підписання політичної частини Угоди; 27 червня 2014 р. в ході засідання Ради ЄС була підписана економічна частина Угоди. 16 вересня 2014 р. ВРУ України та Європейський Парламент синхронно ратифікували Угоду про асоціацію. Угода про асоціацію набере чинності в перший день другого місяця після її ратифікації всіма Сторонами Угоди, тобто після отримання депозитарієм (Генеральним Секретаріатом Ради Європейського Союзу) останньої ратифікаційної грамоти. Варто зазначити, що відповідно до ст. 486 Угоди з 1 листопада 2014 р. введено в дію тимчасове застосування Угоди про асоціацію.

За своєю юридичною природою Угода про асоціацію є двостороннім міжнародним публічним договором, який визначає режим міжнародного співробітництва між Україною та ЄС і його 28-ма державами-членами з широкого кола питань, передусім економічних та торговельних, проте не оминули також питання політики, міжнародної безпеки, юстиції, верховенства права, поваги до прав людини і основоположних свобод тощо. Угода про асоціацію створює якісно новий, поглиблений формат відносин між Україною та ЄС, це є унікальний двосторонній документ, який виходить далеко за рамки подібних угод укладених ЄС свого часу з країнами Центральної та Східної Європи[1].

Власне кажучи, що Угода про асоціацію не встановлює жодних юридичних зобов'язань для сторін щодо набуття членства Україною в ЄС. Більш того, установчі договори ЄС взагалі не передбачають можливості надання статусу «асоційованого члена», жодна країна сьогодні не може називати себе асоційованим членом ЄС. Вислови на зразок «асоційована держава» не мають під собою правового підґрунтя. Варто звернути увагу, що в ЗМІ та законодавчих актах України вкрай некоректно і безпідставно використовується поняття «асоційоване членство в ЄС». Без сумніву, угода між Україною та ЄС є новаторською у практиці ЄС, з огляду на глибину наближення інституційного середовища і юридичного зобов'язання щодо європейської модернізації України. По суті, Угода про асоціацію є найбільш далекоглядною, яку ЄС коли небудь укладав третьою країною.

Принагідно зазначимо, що Україна не набуватиме жодних додаткових прав на участь у роботі інститутів ЄС, а координація дій сторін Угоди щодо її реалізації відбуватиметься через спеціально створені для цього сторонами інститути. Угода про асоціацію впроваджує розгалужену інституційну структуру, покликану забезпечити виконання її положень, це насамперед: Саміт сторін Угоди, Рада асоціації, Комітет асоціації, Парламентський комітет асоціації та Платформа громадянського суспільства[6].

Саміт сторін Угоди – найвищий політичний орган, що запроваджує політичну координацію України та ЄС на вищому рівні. Власне, це типовий форум для політичного діалогу між Сторонами Угоди. Відповідно до п. 1 ст. 460 угоди «зустрічі в рамках самітів проводяться, як правило, один раз на рік». Під час проведення самітів здійснюється загальний нагляд за виконанням Угоди, відбувається обговорення будь-яких двосторонніх чи міжнародних питань, що становлять взаємний інтерес [6]. Необхідно зазначити, що чітко встановленого переліку повноважень саміту Угодою не передбачається.

З метою контролю і моніторингу, застосування і виконання Угоди та періодичного перегляду функціонування Угоди у світлі її цілей передбачено створення Ради асоціації згідно ст. 461-463 Розділу VII «Інституційні, загальні та прикінцеві положення». Згідно з положеннями Угоди Рада асоціації складається з членів Уряду України, з одного боку, та членів Ради Європейського Союзу, Європейської Комісії – з іншого, яка збиратиметься щонайменше один раз на рік та за необхідності, на рівні міністрів відповідно з тих питань, що будуть розглядатися, проте кількісний склад чітко Угодою не визначено. Відповідно до ст. 461 Угоди «за взаємною згодою засідання Ради асоціації проводяться у будь-якому необхідному складі», але в Угоді також не зазначено яким чином має досягатися ця «взаємна згода» [3]. Практика відносин ЄС з іншими третіми країнами з аналогічних угод свідчить, що зазначений орган

формується на паритетних засадах, що дозволяє забезпечити захист інтересів обох сторін. Тоді постає питання, чому б такого роду звичаєву норму прямо не закріпити в Угоді про асоціацію і надати їй юридичної сили?

Головування в Раді асоціації здійснюється по черзі представником України і представником ЄС. Угодою передбачається можливість участі в роботі Ради асоціації інших органів у якості спостерігачів, якщо це необхідно. У відповідності зі ст. 463 Угоди передбачено, що «Рада асоціації буде форумом для обміну інформацією про законодавчі акти України та ЄС, чинні та ті, що перебувають на стадії підготовки, а також про заходи з їхнього виконання, застосування та дотримання». Рада асоціації може актуалізувати або вносити поправки до Додатків I–XLIII Угоди, враховуючи розвиток права ЄС і стандартів, що застосовуються.

Відповідно п. 1 ст. 463 Угоди встановлено, що «для досягнення цілей цієї Угоди Рада асоціації має повноваження приймати рішення в рамках сфери дії цієї Угоди у випадках, передбачених нею». Більш того, Рада асоціації як контрольний орган за дотриманням положень Угоди уповноважена діяти виключно в межах контролю за виконанням Сторонами своїх зобов'язань. Найважливішим є те, що такі рішення будуть обов'язковими для Сторін, які вживають необхідних заходів, для виконання прийнятих рішень. Рада асоціації готує свої рішення, а також надає рекомендації за згодою Сторін, після здійснення всіх необхідних внутрішніх процедур, зважаючи на те, що в Угоді немає жодних вказівок щодо процедур прийняття ані рішень, ані рекомендаційних актів. Процедурні положення про механізм прийняття згідно з ст. 462 Угоди повинні визначатися у власному регламенті Ради асоціації, який буде прийнято лише після введення в дію Угоди про асоціацію[5]. Зазначені аргументи вказують на те, що діяльність Ради асоціації подібна до діяльності інших контрольних органів за дотриманням положень міжнародних договорів.

Власне, Угода про асоціацію досить загально визначає правовий статус та аспекти діяльності Ради асоціації, аргументуючи це тим, що всі основні питання функціонування цього інституту будуть визначені в регламенті, який має прийняти сама Рада асоціації, проте не зайвим було б встановити певні уточнення одразу, аби потім не виникало зайвих проблем та непорозумінь, враховуючи той факт, що Рада асоціації наділена вищими юридичними повноваженнями, а отже є стрижнем інституційної системи Угоди.

Раді Асоціації у виконанні нею своїх обов'язків допомагає Комітет асоціації згідно ст. 464. який утворюють представники Уряду України представники членів Ради Європейського Союзу і Європейської Комісії, головним чином на рівні вищих посадових осіб. Головування в Комітеті

асоціації здійснюється по черзі представником України і представником ЄС. Головним призначення цього органу є відповідальність за підготовку засідань Ради асоціації. Важливо, що ст. 465 визначено «Рада асоціації може делегувати Комітету асоціації будь-яке зі своїх повноважень, у тому числі повноваження приймати обов'язкові для виконання рішення», так само як і рішення Ради асоціації, рішення Комітету асоціації будуть обов'язковими для Сторін Угоди. В силу цього, Комітет асоціації не є самостійним інститутом, він прямо залежить від діяльності Ради асоціації, він підзвітний і підпорядковується їй [1].

Комітету асоціації покликані допомагати спеціально створені підкомітети, які звітують йому про свою діяльність, а також інформують про дату і порядок денний свої засідань. Більш того, відповідно до ст. 466 Рада асоціації уповноважена створювати інші спеціальні комітети або органи у конкретних сферах. Їх утворюватимуть представники Уряду України та ЄС, як правило, це мають бути експертів з тих чи інших питань.

Передбачено також створення Парламентського комітету асоціації, що утворюватимуть члени Верховної Ради України, з одного боку, та члени Європейського Парламенту – з іншого, який може надавати рекомендації Раді асоціації у відповідності зі ст. 467 Угоди. Парламентський комітет асоціації може надсилати запити до Ради асоціації щодо інформації стосовно виконання Угоди, а та в свою чергу зобов'язана надати таку інформацію [5]. Особливістю Парламентського комітету асоціації є те, що він сам приймає рішення про регулярність проведення своїх засідань та має бути проінформований про всі рішення та рекомендації, які приймаються Радою асоціації.

Викликає інтерес, що з метою залучення до реалізації Угоди громадянського суспільства передбачається створення Платформи громадянського суспільства. Відповідно до ст. 469 встановлено «Вона складається з представників громадянського суспільства України, з однієї сторони, і членів Європейського економічного і соціального комітету (ЄЕСК), з іншої сторони, як форум для проведення ними засідань та обміну думками». При цьому, це положення є новітнім демократичним підходом для подібних угод, які вже були укладені ЄС, що створює передумови залучення громадянського суспільства до усього спектру відносин між Україною та ЄС. Перше, що впадає в око при роботі з Угодою, це схожість порядку роботи, повноважень та механізму функціонування Платформи громадянського суспільства на аналогічні положення щодо Парламентського комітету асоціації, лише з тією відмінністю, що до нього входять члени Верховної Ради України та члени Європейського Парламенту. За таких обставин, Платформа громадянського суспільства самостійно встановлює власний регламент,

сама приймає рішення про регулярність засідань, надає рекомендації Раді асоціації, так само як і Парламентський комітет асоціації.

Очевидно, що загрози щодо обмежень повноважень Уряду України у здійсненні зовнішньоекономічної торговельної політики органи, створення яких передбачається Угодою про асоціацію, не несуть. Більш того, розділ «Інституційні, загальні та прикінцеві положення» є стандартною частиною угод, що укладаються ЄС з третіми країнами.

У висновку зазначимо, що Угода про асоціацію є як метою євроінтеграційної політики України, так і чи не найголовнішим інструментом впливу ЄС на Україну. Більшість науковців вважають цю Угоду історичним шансом для України стати на шлях демократичного європейського суспільства.

Література:

1. Вишнякова О.К. Право Європейського союзу: підручник. – Одеса: Фенікс, 2013. – 833 с. [93-101]
2. Можливості і застереження щодо наслідків введення в дію положень угоди про асоціацію між ЄС та Україною: наук. доп. [Дейнеко Л. В. та ін.]; за ред.: акад. НАН України В. М. Гейця. – К, 2013. С. 5-11
3. Яковюк І.В. Правові основи європейської інтеграції та її вплив на державно-правовий розвиток України: автореф. дис. д-ра юрид. наук; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків, 2014. - 40 с.
5. Аналітичний огляд проекту Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом і його державами-членами, з другої сторони // Державне будівництво та місцеве самоврядування. Вип. 26, 2013. – с. 294-305
6. Текст Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [Електронний ресурс. Урядовий портал]. Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=246581344

КОНЦЕПЦІЯ ГУМАНІТАРНОЇ ІНТЕРВЕНЦІЇ: ПРОБЛЕМА РОЗМЕЖУВАННЯ ВІД ПОДІБНИХ ЯВИЩ В СУЧАСНОМУ МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ

Скриниця Катерина Володимирівна

студентка магістратури Академії адвокатури України, відділення «міжнародне право»

Реалії сучасності інституту гуманітарної інтервенції такі, що жодному документу в міжнародному праві не вдалося закріпити

вичерпного поняття гуманітарної інтервенції, не містять визначення ані Статут ООН, ані резолюції Генеральної Асамблеї ООН, та й відсутнє воно в будь-якому іншому міжнародному договорі. За цих обставин в науці міжнародного права існує велика кількість намагань все-таки дати визначення гуманітарній інтервенції, водночас загальновизнаного підходу до розуміння цього поняття не існує. Більшість фахівців з міжнародного права визначають гуманітарну інтервенцію як «застосування сили або погрози силою, здійснювані державою або групою держав за межами своїх кордонів без згоди держави, на території якої застосовується сила, і спрямовані на запобігання або припинення масштабних, систематичних і грубих порушень основних прав людей, незалежно від їх громадянства» [3]. Існує безліч доктринальних визначень, проте неможливо виділити якийсь один, так як всі вони не охоплюють повного вичерпного поняття, через відсутність нормативного закріплення, яке б розсудило та встановило, яка інформація є достовірною і правильною.

Мотиль В. І. пропонує нам таке визначення: гуманітарна інтервенція – це збройне втручання однієї держави, групи держав або міжнародної організації на територію іншої держави, без її згоди або всупереч її волі, з метою забезпечення дотримання мінімального стандарту щодо осіб, які знаходяться на її території. Щодо мінімального гуманітарного стандарту та прав людини, які він охоплює, то в міжнародному праві, знову ж таки, не існує єдиного загальновизнаного змісту. Без сумніву, всі думки зводяться до того, що це універсальні, загальновизнані, імперативні норми міжнародного права у галузі прав людини, що, в свою чергу є нормами *erga omnes* [1]. В нашій науковій доктрині права людини, які становлять міжнародний гуманітарний стандарт, виділяють так елементи: право на життя, заборона геноциду, заборона рабства, заборона тортур, заборону апартеїду, заборону депортацій тощо. Однак, порушення мінімального гуманітарного стандарту може слугувати підставою для гуманітарної інтервенції за умови, якщо порушення прав людини відповідає певним ознакам і підпадає під критерії гуманітарної інтервенції.

Порушення прав людини мають супроводжуватися неоспорюваними фактами інтенсивності і масштабності, тобто мати масовий, грубий, систематичний характер, що призводить до страждань населення. До грубих порушень відносять ті порушення, що являють собою пряме, відкрите порушення цінностей, які захищає відповідна норма, до таких прав, безумовно, відносять ті, які мають основоположне значення для існування людини. Проте, порушення відповідних прав окремої особи не може слугувати підставою для здійснення гуманітарної інтервенції, адже це порушує умову масштабності, такі порушення повинні задовольняти кількісну ознаку – повинні мати масовий характер. Систематичність

порушень прав людини означає повторюваність або тривалість протягом певного часу відповідних дій.

Принагідно зазначимо, що виділяють такі критерії чи підстави для застосування гуманітарної інтервенції: по-перше, практика гуманітарної інтервенції має застосовуватись в рамках Статуту ООН, по-друге, має задовольнятися умова, за якої мають місце грубі, масові, систематичні порушення прав людини, які вже виходять за рамки внутрішньодержавних справ і стають загрозою міжнародного миру та безпеки, по-третє, гуманітарна інтервенція передбачає застосування збройної сили чи погрози силою та відсутність необхідної згоди на це законного уряду. Концепція гуманітарної інтервенції буде діяти лише за умови дотримання всіх цих трьох умов в сукупності. Оскільки в іншому випадку це буде інший інститут міжнародного права з прив'язкою «гуманітарний» і які доволі часто плутають з гуманітарною інтервенцією, насамперед: гуманітарна допомога, гуманітарна інтерцесія, гуманітарні операції з порятунку власних громадян за кордоном. До зазначених операцій, які є докорінно відмінними від гуманітарної інтервенції, необхідно також додати акції із застосування збройної сили на прохання законного уряду держави та акції, що відбуваються в рамках традиційних миротворчих операцій в рамках ООН[2].

Гуманітарна допомога означає комплекс заходів держав, міжнародних органів чи міжнародних організацій, що здійснюються на території відповідної держави за її згодою або без неї з метою надання матеріальної допомоги жертвам конфлікту. Міжнародним Судом ООН було визначено допустиму гуманітарну допомогу як «надання продовольства, одягу, ліків і іншої гуманітарної допомоги, але це не включає надання зброї, систем озброєння, боєприпасів або іншого устаткування, автотранспортних засобів і матеріалів, які можуть бути використані для спричинення серйозних тілесних ушкоджень або з'явитися причиною смерті». На відміну від гуманітарної інтервенції, гуманітарна допомога, зазвичай, здійснюється без застосування сили, проте є випадку самозахисту таке застосування можливе.

Гуманітарні операції з порятунку власних громадян за кордоном відбуваються, зазвичай, під час громадянських воєн, внаслідок яких виникає загроза життю та здоров'ю громадян держави, яка здійснює відповідну операцію. Відмінність від гуманітарної інтервенції полягає в обов'язковій умові громадянства осіб, на користь яких здійснюються рятувальні операції. Головною відмінною рисою є правова підстава рятувальних операцій, які виправдовують індивідуальною самообороною на підставі ст. 51 Статуту ООН.

Гуманітарна інтерцесія передбачає втручання у внутрішні справи іншої держави з метою надання поради чи пропозиції, без застосування

сили чи погрози силою[1]. В. О. Рієка визначає це явище як «ненасильницьке втручання у справи інших держав з метою сприяння мирному врегулюванню спорів шляхом надання добрих послуг». Таким чином, цей інститут не охоплюється терміном «гуманітарної інтервенція» за відсутності головної ознаки – застосування сили.

У сучасному міжнародному праві не сформувалось і міжнародної звичаєвої норми щодо права на односторонню гуманітарну інтервенцію, тож без мандату РБ ООН вона не може бути виправдана. Моральне виправдання гуманітарної інтервенції не означає її правомірності з точки зору міжнародного права, оскільки відповідність певної поведінки нормам моралі не може слугувати критерієм законності [1].

Підсумовуючи викладене, значимо, щовідсутність нормативного закріплення породжує дискусії з приводу легітимності та правомірності гуманітарної інтервенції, з одного боку це підтримка миру та безпеки, з іншого – порушення фундаментальних принципів МП, які є нормами *juscogens* та *erga omnes*. Прикриваючись цим інститутом, держави здійснюють акти агресії, користуючись тим, що в МП немає чіткої заборони цього явища, і це вже доведено практикою (Інтервенція США у Домініканську Республіку 1965 р.; Інтервенція В'єтнаму у Камбоджу 1979 р.; Інтервенція в Югославію у 1993-1994 рр.; Інтервенція Іраку 2003 р.; тощо). Найважливішою проблемою є практична неможливість примирити сучасне міжнародне право з практикою гуманітарних інтервенцій, знайти оптимальний баланс між правомочністю й обґрунтованістю такого втручання. Наразі, не вирішене протиріччя між основоположними принципами міжнародного права і моральним виправданням гуманітарної інтервенції, що породжує безліч дискусій щодо легітимності застосування гуманітарної інтервенції.

Література:

1. Мотиль В. І. Гуманітарна інтервенція та міжнародне право: теорія і практика: монографія. – Л.: ЛНУ ім. Івана Франка, 2011. – 301 с.
2. Лукашук И.И. Глобализация, государство, право, XXI век. – М.: Спарк, 2000. – с. 151
3. Черниченко С.В. Гуманитарная интервенция: международные противоречия / С.В. Черниченко // Актуальные международно-правовые и гуманитарные проблемы: сб. ст. - М., 2001. - В. 2. - С.134-147.

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ОРГАНІВ ЮСТИЦІЇ У СКЛАДІ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ ТА СРСР

Узунова Оксана Василівна

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального права та правосуддя Запорізького національного університету

Баилай Роман Олександрович

слухач магістратури юридичного факультету Запорізького національного університету

На теперішньому етапі розбудови України Міністерство юстиції України будучи органом виконавчої влади здійснює свою діяльність з метою забезпечення утвердження демократичних засад розвитку суспільства, верховенства права, принципів справедливості та гуманізму, пріоритету прав і свобод людини та громадянина. Пенітенціарна система, нотаріат, державна реєстраційна служба і органи реєстрації актів цивільного будучи складовими Міністерства діють під егідою юстиції і становлять фундамент державного управління сучасної української держави.

Проте, становлення системи органів юстиції було довгим та складним процесом. Протягом історичного розвитку система органів юстиції докорінно змінювалася з огляду на державний лад, який встановлювався на території сучасної України.

Історичні витoki розвитку органів юстиції в Україні досліджували у своїх працях такі видатні вчені, як О.Р. Михайленко, О.Г. Петров, В.Ф. Погорілко, М.В. Руденко, В.С. Стефанюк, М.І. Хандурін, А.В. Чернушенко та інших.

Початок свого функціонування органи юстиції на теренах сучасної України підліковують з початку ХІХ століття та пов'язують з правлінням Олександра І, який у 1802 році своїм маніфестом «Про заснування міністерств» утворив Міністерство юстиції Російської Імперії. Зважаючи на те, що територія сучасної України знаходилася у складі Російської Імперії, слід зауважити, що діяльність створеного міністерства поширювалася і на територію тогочасної України.

Аналізуючи правовий статус Міністерства юстиції Російської імперії, можливо виокремити його характерні особливості: Міністерство було центральним одним з органів державного управління; основна мета створення міністерства полягала у здійсненні нагляду за станом правосуддя у кримінальних справах і відання провадженнями у справах, справами про помилування та справами про станові права; здійснення контролю за діяльністю судів для того, щоб суди у своїй діяльності не

перевищували своїх обов'язків; чітке підпорядкування Імператору Російської Імперії [1].

Слід зауважити, що система органів юстиції Російської Імперії здійснювала свою діяльність у такому вигляді до приходу до влади більшовиків. Крім того, з вищенаведених особливостей вбачається певна схожість функцій тогочасної системи юстиції із сучасними завданнями Міністерства юстиції України.

Зважаючи на історичні процеси початку 20 століття, нові погляди на права та свободи людини у результаті Жовтневої революції 1917 р. Російська Імперія припинила своє існування. У цей так званий перехідний період спостерігалася значна активність у сфері державотворення, що у свою чергу впливало і на розвиток органів юстиції. Так, у 1917 році Міністерство юстиції було перейменоване у Наркомат юстиції, основними завданнями якої було перевлаштування як кадрового персоналу юстиції, так і створення нового законодавства.

Крім того, у зазначений період спостерігалася ідеями відродження України. Формування недовго існуючого першого українського уряду в 1917 році заснувало Генерального секретарства «Міністерство» судових справ, що 15 липня 1918 року було перейменоване на Міністерство юстиції, чим було закладена основа української судової системи. До 1921 року юстиція молодій українській республіки піддалася неодноразовій реорганізації, а 29 серпня 1921 року в м. Харкові Постановою Раднаркому УРСР було прийнято «Положення про народний Комісаріат юстиції УРСР», в якій конкретизувалися її завдання, кадрові призначення і структура [2].

Слід зауважити, що діяльність органів юстиції УНР визначалося конкретною метою, а саме відродження української державності. З наведеного випливає, що стверджувати про спрямування вказаних органів для реалізації прав і свобод населення не є можливим, оскільки його основною функцією і завданням було забезпечення правової бази існування Української народної республіки. Проте, можливою причиною відсутності спрямованості органів юстиції на реалізацію прав населення була короткочасність існування УНР.

Паралельно до діяльності УНР зароджувався і радянський період розвитку органів юстиції, який було започатковано у 1918 році утворенням

відділу юстиції при Тимчасовому робітничо-селянському уряді України, функції якого пізніше перейшли до Комітету юстиції при Всеукраїнському революційному комітеті, згодом також реорганізованому в Народний комісаріат юстиції УРСР.

В цей період Нарком'юст займався виконанням деяких, не властивих органам юстиції функцій, таких як: перевірка скарг на незаконність

арештів, обшуків та інших слідчих дій, розгляд скарг на вироки революційних трибуналів, керівництво усіма в'язничними установами, здійснення активного впливу на організацію захисту та підтримку обвинувачення в судах по кримінальних справах, проведення розслідування деяких категорій кримінальних справ.

Як наслідок Декретом ВЦВК від 01 лютого 1923 р. було прийнято Положення про Народний комісаріат юстиції. Цим декретом Наркомат юстиції уповноважувався виконувати функції з контролю за діяльністю прокуратури, нотаріату та судових виконавців, з нагляду за діяльністю органів дізнання та слідства, Державного політичного управління, земельних комісій, арбітражних комісій, третейських судів та інших подібних установ, що наділені судовими функціями, а також по нагляду за діяльністю колегій адвокатів та організацій, що надавали юридичну допомогу населенню [1].

Наступним етапом розвитку органів юстиції було перетворення Наркомату юстиції Української РСР було перетворено на Міністерство юстиції Української РСР. Організація, діяльність і компетенція Міністерства юстиції УРСР визначалися Положенням про Міністерство юстиції УРСР від 4 вересня 1972 р. До основних функцій Міністерства належали: робота по систематизації та підготовці пропозицій щодо кодифікації законодавства; керівництво правовою роботою в народному господарстві; керівництво і координація діяльності державних органів та громадських організацій з пропаганди правових знань; загальне керівництво нотаріатом, судово-експертними установами, діяльністю органів РАЦС, адвокатури.

Проте, незважаючи на широкі повноваження Міністерства юстиції, його діяльністю було забезпечення функціонування тоталітарної системи на території УРСР, водночас інтереси громадянина були другорядними. У цьому контексті потрібно зазначити, що за радянського періоду громадянин мав стосунки з органами юстиції тільки при, при народженні та смерті, реєстрації шлюбів та вчинення нотаріальних дій.

Підсумовуючи вищенаведене, можна дійти висновку, що історія розвитку органів юстиції в Україні відображає рівень розвитку суспільства і суспільних відносин, які існували в конкретний історичний період і трансформацію від авторитаризму влади до демократії та публічності, яка характерна діючій для сучасній Українській держави. Проте, на сьогоднішній слід враховувати цей досвід при реалізації євро інтеграційних прагнень нашої держави.

Література:

1. Гель А.П. Судові та правоохоронні органи України: навч. посіб. / А.П. Гель, Г.С. Семаков, С.П. Кондракова. – К.: МАУП, 2004. – 272 с.

2. Українській юстиції 90 років [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minjust.gov.ua>

ПОЛОЖИТЕЛЬНЫЙ ОПЫТ СТРАН ГОСУДАРСТВ-ЧЛЕНОВ ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА В УРЕГУЛИРОВАНИИ ДИСКРИМИНАЦИИ В ТРУДОВЫХ ОТНОШЕНИЯХ

Шишов Антон Александрович

Кивель Александр Юркевич

студенты, Барановичский Государственный Университет

Основная сущность Европейского Союза (далее - ЕС), несомненно, состоит в экономической интеграции. Свободное передвижение товаров, услуг, рабочей силы, капиталов – всё это должно способствовать балансу экономик государств-членов и их дальнейшему развитию. Однако быстро выяснилось, что для успешности экономической интеграции недостаточно только создания внутреннего рынка, экономического и валютного союзов. Гармонизация в деловой сфере, потянула за собой и социальную сферу. Ведь в конечном итоге экономика работает на обычных граждан, а эти граждане нуждаются в повышенной социальной защите и гарантиях. Данным вопросам, а особенно трудовому праву, в рамках ЕС уделяется колоссальное значение, постоянно появляются новые нормативные акты, судебные решения.

В Республике Беларусь трудовое и социальное право также находится на достаточно высоком уровне, однако в некоторых аспектах Европейский союз нас всё-таки опережает. В связи с этим, видится целесообразным использовать опыт государств членов ЕС для адаптации в правовой системе Республики Беларусь. Одной из самых востребованных, жизненных и острых проблем в таком многонациональном объединении как ЕС, остаётся дискриминация. Несмотря на все усилия самых различных институтов Союза, до сих пор отдельные проявления дискриминации отнюдь не редкость. Не обошла эта проблема и сферу трудовых отношений. В нашей стране дискриминация также имеет место быть, но правовому регулированию данного вопроса не уделено должное внимание. Законодатель лишь указывает на необходимость соблюдения равноправия сторон, однако дальше норм-принципов дело не идет [6]. Чтобы заполнить образовавшийся вакуум в нормативном регулировании следует обратиться к законодательству государств членов ЕС в этой

сфере, достигшему больших успехов, и интегрировать часть его достижений [5].

Борьба против дискриминации — главная задача Европейского союза, основанного на принципах свободы, демократии, уважении прав человека и фундаментальных свобод, а также на положениях закона. Поэтому ЕС должен принимать все меры, необходимые для борьбы с дискриминацией любых видов, особенно если это касается занятости и рынка труда [2].

Положения, запрещающие дискриминацию, находят отражение в ряде документов: Хартии об основных правах (гл.3, ст. 21-26) и трёх Директивах, которые носят характер основополагающих документов регулирующих эту сферу: Директива 2000/43/ЕС от 29 июня 2000 г. имплементирующая принцип равенства между людьми безотносительно расового и этнического происхождения [5]; Директива 2000/78/ЕС от 27 ноября 2000 г. о создании общих стандартов, направленных на обеспечение равноправия в сфере труда и занятости [6]; Директива 2006/54/ЕС 5 июля 2006 г. имплементирующая принцип равных возможностей и равного обращения для мужчин и женщин в вопросах занятости и труда [5].

Под дискриминацией понимается «всякое различие, недопущение или предпочтение, проводимое по признаку расы, цвета кожи, пола, религии, политических убеждений, иностранного или социального происхождения, приводящее к уничтожению или нарушению равенства возможностей или обращения в области труда и занятий» [2].

Хотя определение довольно емко отражает основные дискриминирующие признаки, всё же перечень неполон. Надо признать, что перечень ст. 14 Трудового кодекса Республики Беларусь, содержит даже больше оснований и носит открытый характер. По причине большего разнообразия вариаций дискриминаций, образуется некоторый пробел, который восполняет Суд ЕС.

Помимо определения дискриминации, которая в тексте директив называется «прямой дискриминацией» данные нормы содержат ещё и определение «косвенной дискриминации», которая понимается как «нейтральные положения, критерии или практика, ставящие одно лицо в особенно невыгодное положение по сравнению с другими лицами в зависимости от дискриминационных признаков, при условии, что такие положения, критерии или практика объективно не оправданы законными целями, а средства их достижения не являются соответствующими и необходимыми». Данное определение, хоть и довольно громоздко, является несомненным достижением права ЕС, закрывающим все возможные лазейки для скрытой дискриминации [1].

Существуют и исключения, случаи на которые действие данных Директив не распространяется. Основанием для неприменения норм о дискриминации может являться только особый характер трудовых правоотношений (например, особые условия труда, вредные условия и т.д.). Дополнительные исключения перечисляет Директива 2000 /78/ЕС: действие Директивы касательно недискриминации по инвалидности и возрасту не применяются к национальным вооружённым силам; ограничения возможны для обеспечения общественной безопасности, поддержания общественного порядка и предотвращения преступлений, охраны здоровья и защиты прав и свобод других лиц. Примечательно, что остальные Директивы, подобных исключений не содержат.

Особого внимания заслуживает Директива 2006/54/ЕС, устанавливающая равные возможности и равные отношения мужчин и женщин в области трудовой деятельности и занятости. Данная Директива стоит особняком от первых двух. Это объясняется тем, что праву Европейского союза присуще выделение принципа равенства мужчины и женщины из общего принципа равенства или недискриминации [1].

Чтобы ликвидировать дискриминацию по половому признаку, по мнению специалистов, прежде всего, следует: добиваться включения в юридическую, социальную и политическую повестку дня вопросов, связанных с положением и здоровьем женщин; рассматривать во взаимосвязи проблемы глобального неравенства и другие проблемы женщин; увязывать исследования в области положения женщин с практикой [2].

Кроме дискриминации по половому признаку обществу ЕС присуща дискриминация по расовому признаку. Расовая дискриминация определяется в Международной конвенции о ликвидации всех форм расовой дискриминации (1965 г.) как любое различие, исключение, ограничение или предпочтение, основанное на признаках расы, цвета кожи, родового, национального или этнического происхождения, имеющие целью или следствием уничтожение или умаление признания, использования или осуществления на равных началах прав человека и основных свобод в политической, экономической, социальной, культурной или любых других областях общественной жизни [4].

Декларация о праве на развитие [5] предусматривает возможность предоставления этническим или социальным группам временных преимуществ. Предоставление национальным меньшинствам особых прав имеет целью сохранение оригинальной культуры, традиций, религии, языка.

В качестве оснований дискриминации можно привести помимо расы и пола такие факторы, как национальность, возраст, имущественное положение, личные привычки (курение и т. п.), манеру одеваться (правила

корпоративной этики, нарушение которых ведет к увольнению), физическое состояние (инвалидность и пр.), рост (при приеме на службу в определенной сфере) и др. Дискриминационные действия всегда мешают ее жертве — либо реализовать свои права и свободы, либо воспользоваться ими [4].

Республика Беларусь всегда уделяла значительное внимание вопросу обеспечения равенства прав и ликвидации всех форм дискриминации. В статьях 1 и 55 Устава целями ООН были определены содействие, поощрение и развитие уважения к правам человека и основным свободам для всех, без различия расы, пола, языка и религии. Следуя указанным целям, наша республика участвует в большом числе универсальных международных договоров, направленных на борьбу с дискриминацией, которые имплементированы в национальном законодательстве Республики Беларусь. Принцип обеспечения равенства прав граждан и ликвидации всевозможных форм дискриминации заложен в самой Конституции Республики Беларусь, статья 22 которой гласит: «Все равны перед законом и имеют право без всякой дискриминации на равную защиту прав и законных интересов» [3]. Данная норма нашла свое отражение в трудовом, административном и уголовном праве, законодательстве, касающемся вопросов культуры, образования и религии. Традиционно белорусский народ характеризуется как толерантный и веротерпимый, что определяется объективными историческими, географическими и экономическими факторами.

Представляется, что при совершенствовании белорусского законодательства можно было бы принять на вооружение некоторые элементы европейского регулирования. Европейский опыт мог бы быть полезен также в ходе экспертизы проектов нормативных правовых актов Республики Беларусь, регулирующих вопросы защиты прав национальных меньшинств и вопросы гендерной проблематики [4].

Возвращаясь к интеграции норм трудового права в правовую систему Республики Беларусь, следует отметить, что, хотя, нормы белорусского трудового права во многом соответствуют нормам трудового права ЕС, а иногда и предоставляют больше гарантий, многие положения права европейского союза, такие как, концепции прямой и косвенной дискриминации, иных мер защиты нарушенных прав, не находят отражения в нашем законодательстве, что ещё раз подтверждает целесообразность использования опыта государств-членов Европейского Союза в сфере обеспечения равенства и борьбы с дискриминацией.

Поэтому предлагаем ч.1 ст. 14 Трудового кодекса Республики Беларусь изложить в новой редакции следующего содержания: «Дискриминация, то есть ограничение в трудовых правах или получение каких-либо преимуществ в зависимости от пола, расы, национального и

социального происхождения, языка, религиозных или политических убеждений, участия или неучастия в профсоюзах или иных общественных объединениях, имущественного или служебного положения, возраста, места жительства, недостатков физического или психического характера, не препятствующих исполнению соответствующих трудовых обязанностей, иных обстоятельств, не связанных с деловыми качествами и не обусловленных спецификой трудовой функции работника; нейтральные положения, критерии или практика, ставящие одно лицо в особенно невыгодное положение по сравнению с другими лицами в зависимости от дискриминационных признаков, при условии, что такие положения, критерии или практика объективно не оправданы законными целями, а средства их достижения не являются соответствующими и необходимыми, запрещается.»

Литература:

1. Дискриминация в сфере труда: опыт Европейского Союза. // [Электронный ресурс]. – 2014. – Режим доступа: <http://eulaw.ru>— Дата доступа: 27.10.2014
2. Запрет дискриминации по признаку пола в регулировании трудовых отношений европейского союза.// [Электронный ресурс]. – 2014. – Режим доступа: <http://elibrary.az> — Дата доступа: 27.10.2014
3. Конституция Республики Беларусь 1994 года (с изменениями и дополнениями). Принята на республиканском референдуме 24.11.1996. – Минск: Амалфея, 2014. – 48с.
4. Позитивная дискриминация: понятие, содержание, эволюция. // [Электронный ресурс]. – 2014. – Режим доступа: <http://evolutio.info> — Дата доступа: 27.10.2014
5. Список переводов нормативных актов Евросоюза и постановлений Суда Европейского Союза. // [Электронный ресурс]. – 2014. – Режим доступа: <http://eulaw.ru/translation>— Дата доступа: 27.10.2014
6. Трудовой кодекс Республики Беларусь от 26 июля 1999 г. № 296-3 // Консультант Плюс: Беларусь. Технология 3000 [Электронный ресурс] / ООО «ЮрСпектр», Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2014.

Научный руководитель: Трафимчик И.В.

ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ

Бермес Юлія Валеріївна

*студентка магістратури 61 МЮБ ННПП Національної академії
внутрішніх справ*

На сьогоднішній день актуальними і нажаль не досить втішними постають питання стосовно ситуації, що відбувається на сході України, а саме проведення антитерористичної операції.

Антитерористична операція (далі АТО) - комплекс скоординованих спеціальних заходів, спрямованих на попередження, запобігання та припинення злочинних діянь, здійснюваних з терористичною метою, звільнення заручників, знешкодження терористів, мінімізацію наслідків терористичного акту чи іншого злочину, здійснюваного з терористичною метою.

Згідно із законом України "Про боротьбу з тероризмом" до антитерористичної операції залучені СБУ, Міноборони, Прикордонна служба й центральні органи влади.

Здійснюючи певні заходи у воєнний період особливої уваги заслуговує питання захисту прав громадян, які порушуються у цей час.

Слід проаналізувати проблеми, які виникають з реалізацією гарантій для військовослужбовців та працюючих громадян України під час мобілізації та проведення антитерористичної операції.

1 квітня 2014 року вступив в силу Закон України від 27 березня 2014 року № 1169-VII «Про внесення змін до деяких законів України про забезпечення проведення мобілізації», яким були доповнені положення Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» та Кодексу законів про працю України (далі – КЗпП України). Так, починаючи з 18 березня 2014 року працівникам, призваним на військову службу в період мобілізації, гарантується збереження місця роботи і посади, а також щомісячна компенсація середнього заробітку за рахунок держбюджету за весь термін призову, але не більше 1 року. Доповнення частини 3 статті 36 КЗпП України прямо виключає співробітників, покликаних до мобілізації, з категорії тих, які можуть бути звільнені у зв'язку зі вступом на строкову службу. Таким чином, законодавець забезпечив мінімальні гарантії для працюючих громадян України, які виконують свій громадянський обов'язок в зонах АТО.

Станом на сьогодні багато жителів Луганської та Донецької областей евакуйовані в інші регіони країни, а ті, хто залишилися, часто не мають можливості виходити на роботу без ризику для власного життя і здоров'я.

У той же час, законами України не врегульовано питання можливості невиходу на роботу з гарантованим збереженням працевлаштування. Аналогічно, законодавство не відповідає на питання, як правильно чинити роботодавцям в такій ситуації. Тоді постає питання, а які ж гарантії захисту прав існують для цих громадян?

Міністерство соціальної політики України в листі від 08.07.2014 № 7302/3/14-14/13 виклало свою позицію з даного питання, і звернулося до роботодавців з проханням взяти до уваги те, що співробітник, який не вийшов на роботу у зв'язку з переміщенням з районів проведення АТО, або через неможливість безпечно переміщатися по місту, не може бути звільнений за прогул на підставі пункту 4 частини першої статті 40 КЗпП України. Також Мінсоцполітики рекомендує роботодавцям при необхідності надавати працівникам оплачувану відпустку або ж відпустку без збереження зарплати згідно законам України.

Однак, проблема в тому, що даний лист носить виключно рекомендаційний характер і не є обов'язковим для виконання, отже, формально, роботодавець не зобов'язаний керуватися вищевикладеними рекомендаціями. [Г.Вакуленко начальник Томаківського районного управління юстиції]

У ЗУ «Про боротьбу з тероризмом» розділ 4 ст. 19 та 20 вказують, що відшкодування шкоди, заподіяної громадянам терористичним актом, провадиться за рахунок коштів Державного бюджету України відповідно до закону і з наступним стягненням суми цього відшкодування з осіб, якими заподіяно шкоду, в порядку, встановленому законом, а також соціальна реабілітація осіб, які постраждали від терористичного акту, провадиться з метою повернення їх до нормального життя. Зазначеним особам надається у разі необхідності психологічна, медична, професійна реабілітація, правова допомога і житло та здійснюється їх працевлаштування. Соціальна реабілітація осіб, які постраждали від терористичного акту, а також осіб, зазначених у статті 21 цього Закону, провадиться за рахунок коштів Державного бюджету України.

Література:

1. Закон України "Про боротьбу з тероризмом" від 20.03.2003 № 638-IV
2. Закон України "Про затвердження Указу Президента України "Про часткову мобілізацію" від 21.07.2014 № 607/2014

3. Закон України "Про внесення змін до деяких законів України про забезпечення проведення мобілізації" від 27 березня 2014 року № 1169-VII(вступив в законну силу від 01.04.2014)
4. Закон України "Про військовий обов'язок і військову службу" від 12.08.2014 № 1634-VII
5. КЗпПУ від 10.12.1971 № 322-VIII
6. Лист Міністерства соціальної політики від 08.07.2014 № 7302/3/14-14/13
7. Інтерв'ю Г.Вакуленко (начальник Томаківського районного управління юстиції)

Науковий керівник: Залізняк Віталій Анатолійович, кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри цивільно-правових дисциплін, навчально-наукового інституту права та психології, Національної академії внутрішніх справ

ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАКРІПЛЕННЯ ПОНЯТТЯ «ШЛЮБНИЙ ДОГОВІР»

Бистра Анастасія Олексіївна
студентка ОКР „Магістр” напрямку «Правознавство», Донецький
національний університет

Практичне використання шлюбного договору як регулятора майнових відносин подружжя ускладнюється необізнаністю та негативним ставленням українців до шлюбного контракту, про що яскраво свідчить статистика. Наприклад, у 2004 р. було укладено 476 шлюбних договорів, у 2008 р. – 1029, а у 2012 р. – 1357 [1]. Хоча спостерігається позитивна динаміка зростання кількості укладених шлюбних договорів, але їх число все ж таки є незначним у порівнянні з кількістю укладених шлюбів в Україні. Так, у 2012 р. органами державної реєстрації актів цивільного стану України було зареєстровано 278276 шлюбів [2]. Така ситуація зумовлена недостатністю правових знань серед пересічних громадян та недосконалістю правового регулювання цих відносин.

За результатами моніторингу на предмет обізнаності молоді щодо шлюбного договору було виявлено, що тільки близько 77 % опитаної молоді знають про його існування [3, с.31]. Обізнаність молоді у цій сфері формується здебільшого на побутовому рівні, поза участю держави та її органів. При цьому культура шлюбного договору формується не як превентивна форма узгодження взаємних прав і обов'язків, а тільки як наслідкова – забезпечення захисту під час вирішення шлюбних проблем.

Проблеми правового регулювання майнових відносин подружжя розглядались у роботах М. Губенко-Вайцмана [3], З. Ромовської [4], С. Фурси [5] та інших. Водночас, ще ціла низка важливих питань потребує спеціального наукового дослідження, серед яких визначення поняття шлюбний договір.

Вищезазначене свідчить про актуальність теми дослідження, метою якого є обґрунтування пропозицій закріплення в законодавстві поняття шлюбного договору. На сьогодні правовими актами, що закріплюють норми інституту шлюбного договору, є Цивільний кодекс України та Сімейний кодекс України. Крім того Законом України «Про міжнародне приватне право» шлюбний договір отримав колізійне правове забезпечення, оскільки згідно з положеннями ст.59 цього Закону сторони шлюбного договору можуть обирати право, що застосовується до шлюбного договору. Проте, у жодному з цих нормативно-правових актів не міститься визначення поняття шлюбного договору. У ст.92 Сімейного кодексу України лише передбачено право осіб, які подали заяву про реєстрацію шлюбу, а також подружжя на укладання шлюбного договору, без конкретизації поняття останнього. Раніше у Кодексі про шлюб та сім'ю України 1969 року містилось хоча б загальне визначення поняття шлюбного договору як «угоди осіб, які беруть шлюб, щодо вирішення питань життя сім'ї та майнових прав та обов'язків подружжя». Як справедливо зазначає З.В. Ромовська, «відсутність даного поняття у діючому Сімейному кодексі України зумовлює появу деяких труднощів у правовому розумінні шлюбного договору як такого» [4, с.6].

Кодекс УРСР про шлюб та сім'ю, закріпивши регулювання даного інституту, ввів у правову термінологію поняття «шлюбний контракт», проте з прийняття нині чинного Сімейного кодексу назва цього виду подружніх угод змінилася, сьогодні легальним та законодавчо закріпленим є термін «шлюбний договір». Проте звернувшись до аналізу доктринальних джерел, не можна не помітити те, що серед вітчизняних науковців немає єдиної думки щодо використання термінології, а саме як називати зазначений договір: шлюбним контрактом чи шлюбним договором. У «Юридичній енциклопедії» поняття «шлюбний договір» і «контракт» вважаються синонімами [6, с.685]. З. Ромовська ж надає перевагу терміну «шлюбний договір», пояснюючи це «українізацією правничої термінології» [4, с.5]. Т. Селезньова також вважає більш коректним саме термін «шлюбний договір», обґрунтовуючи це тим, що у відповідності з практикою, яка склалась у праві термін «контракт» може застосовуватися або в галузі трудового права, або в господарській сфері, саме тому недопустимим є використання цього термін в сімейному праві за для визначення домовленості, предметом якого можуть бути відносини, що мають персоніфіковане забарвлення. Натомість, С. Фурса навпаки

відстоює термін «шлюбний контракт». На підтвердження своєї думки він наводить такі аргументи: термін «контракт» дозволяє чітко відмежувати цей вид угоди від інших договорів, які можуть укладатися подружжям; до того ж, за суб'єктним складом цей договір має відрізнятись від інших договорів, які можуть укладатися між членами сім'ї (ст.9 Сімейного кодексу України) і отримати назву «сімейні договори», хоча в Сімейному кодексі України їх зміст не регламентується [5, с.57]. На нашу думку, більш доцільним є використання терміну «шлюбний договір», оскільки це закріплено у сімейному законодавстві.

Неоднозначною є позиція вчених і стосовно визначення самого поняття шлюбного договору. Так, Ю.С. Шемшученко визначає шлюбний договір як «укладену в установленому законом порядку письмову і нотаріально посвідчену угоду осіб, які подали заяву про реєстрацію шлюбу, а також подружжя щодо врегулювання майнових відносин між ними». Дослідниця І. Жилінкова визначає шлюбний договір як «згоду наречених або подружжя щодо встановлення майнових прав та обов'язків подружжя, пов'язаних з укладенням шлюбу, його існуванням та припиненням». Д.В. Дзядевич наводить наступне визначення «шлюбний договір – комплексна, довгострокова угода подружжя, яка визначає майнові права і об'язки подружжя під час браку чи на випадок його розірвання». О. Ульяненко називає шлюбним договором «угоду (правочин) фізичних осіб різної статі, які подали заяву про реєстрацію шлюбу, чи угоду подружжя, що визначає майнові права та обов'язки подружжя в період шлюбу, зокрема, порядку поділу майна на спільне і роздільне, порядку його використання, відчуження, розподілу доходів і витрат, а також їх майнові права та обов'язки як батьків у шлюбі і (чи) у випадку його розірвання». У визначенні автор при конкретизації кола відносин, що можуть регулюватися шлюбним договором зазначає майнові обов'язки сторін договору стосовно дитини. Вважаємо, що ця позиція є недостатньо обґрунтованою, оскільки майновий обов'язок стосовно дитини можливо закріпити у шлюбному договорі тільки у контексті врахування інтересів дитини при визначенні майнових обов'язків подружжям.

На основі викладеного з метою однакового розуміння поняття «шлюбний договір» доцільним уявляється внесення доповнень до ч.1 ст.92 Сімейного кодексу України та викладення її в наступній редакції: «Шлюбний договір – це правочин, сторонами якого є особи, що подали заяву до органів РАЦС про реєстрацію шлюбу чи подружжя, в якому закріплюється їх майнові права та обов'язки на час шлюбу та (або) на випадок його припинення».

Отже, проаналізувавши сказане можна зробити висновки, що внесення до законодавства вищезазначених змін сприятиме більш

ефективній реалізації регулювання таких відносин як укладання шлюбного договору.

Література:

1. Статистика укладання шлюбних договорів // Урядовий кур'єр. – 2012. – № 12. – С. 42–43.
2. Офіційний сайт Державної реєстраційної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.drsu.gov.ua/show/10482>.
3. Гуренко-Вайцман М. М. До питання визначення шлюбного договору в системі договірних відносин / М. М. Гуренко-Вайцман, Н. В. Філик // Юридичний вісник. – 2009. – № 3 (12). – С. 29–32.
4. Ромовська З. В. Коментар до гл.10 шлюбний договір Сімейного кодексу України / З. В. Ромовська // Законодавство України. – 2004. – № 9. – С. 3–13.
5. Фурса С. Шлюбний контракт в нотаріальному процесі / С. Фурса // Право України. – 2002. – № 5. – С. 55–62.
6. Юридична енциклопедія: в 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. – К. : Укр. енцикл., 2008. – Т. 6: Т – Я. – 768 с.

ЦИВІЛЬНЕ ТА ГОСПОДАРСЬКЕ СУДОЧИНСТВО: ПРОБЛЕМА УНІФІКАЦІЇ СУДОВИХ ПРОЦЕДУР

Бобрик Володимир Іванович

кандидат юридичних наук, завідувач науковим відділом Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф.Г. Бурчака

Проведення в Україні судової реформи відображає прогрес вітчизняної судової влади від механізму державного примусу до інструменту правосуддя та узгодження інтересів різних соціальних груп, який повинен забезпечувати високу ступінь справедливості. І, незважаючи на всі негаразди, українському законодавцю все ж вдалося досягти істотних результатів.

Цивілістичний процес в Україні зараз утворюють три складові: цивільне, господарське та адміністративне судочинство. Їм відповідають окремі галузі законодавства, основою кожної з яких виступає окремий кодифікований законодавчий акт (ЦПК України, ГПК України та КАС України). Проте всі ці види судочинства базуються на єдиних фундаментальних принципах, насамперед, на позові та позовному провадженні [1, с. 39], а отже, їх правова природа є спільною. Саме тому загальні інститути відповідних процесуальних галузей права мають

більше схожих ознак, ніж відмінних. Таким чином, в процесуальному законодавстві України простежується взаємозв'язок таких категорій діалектики, як загальне і особливе. Зважаючи на це, сутність проблематики єдності і диференціації цивілістичного судочинства (процесу), в загальних рисах зводиться до пошуку оптимального співвідношення між загальним і особливим (спеціальним) в судових процедурах вирішення різних категорій справ.

Довгий час розвиток кожної галузі процесуального права в Україні відбувався автономно, без урахування єдності значної кількості їх правових проблем. Саме тому сучасний стан вітчизняного процесуального законодавства можна охарактеризувати як концептуальну роз'єднаність процесуальних кодексів. Така роз'єднаність процесуального законодавства породжує численні проблеми, що стосуються його застосування, насамперед, при розмежуванні сфер юрисдикції. ЦПК України, ГПК України та КАС України повинні утворювати єдину і цілісну систему законодавчого регулювання цивілістичного судочинства і між ними не повинно виникати жодних протиріч. Однак цей фактор ігнорується вітчизняним законодавцем, а процесуальна наука, замість того, щоб передувати законодавцю, змушена його наздоганяти. Саме тому концептуальне обґрунтування новел процесуального законодавства здійснюється переважно не до їх прийняття, а вже після, не тільки вступу в силу, а й певної апробації в судовій практиці. Така методологічна помилка може породжувати дисбаланс як в процесуальному регулюванні, так і в застосуванні судами норм процесуального права.

Зазначені обставини зумовлюють необхідність продовження наукового обґрунтування теоретико-методологічних основ уніфікації цивільного, господарського та адміністративного судочинства в Україні. Варто звернути увагу на те, що ця проблематика не є новою для процесуальної науки, оскільки процесуалісти вже тривалий час приділяють їй увагу. Однак, в цілому, кількість наукових робіт з означеної проблематики не є значною і деякі принципові питання по уніфікації цивілістичного судочинства, зокрема щодо її передумов поняття і ознак залишаються малодослідженими. В свою чергу, науковий концепт уніфікації цивілістичного судочинства може і повинен стати основою продовження судової реформи в Україні.

Перейдемо до розгляду поняття уніфікації цивілістичного процесу та відповідних процесуальних галузей законодавства. Незважаючи на широке значення терміна «уніфікація» щодо права, в юридичній науці і джерелах права, поняттям «уніфікація» зазвичай позначають діяльність приватних організацій, а також компетентних органів держави або декількох держав, спрямована на вироблення правових норм, одноманітно регулюючих певні види суспільних відносин [2]. Таким чином, традиційне

значення цього поняття зводиться не до загального (універсального, нормативного) характеру правового впливу на суспільні відносини, а до одного з напрямків (способів) правотворчої діяльності.

Здійснення уніфікації права, переважно на міжнародному рівні, не означає неможливість здійснення уніфікації у внутрішньому праві, тобто праві однієї країни. Необхідність в такій уніфікації може виникнути тоді, коли регулювання схожих суспільних відносин різними нормативними актами, має відмінності. Саме така ситуація спостерігається зараз в Україні у сфері цивільного, адміністративного і господарського процесуального законодавства. Довгий час, фактично до 2010 року, галузеве процесуальне законодавство розвивалося переважно автономно і незалежно один від одного. Це тільки посилювало його диференціацію в процесуальних кодексах, і, зрештою, призвело до роз'єднаності і відсутності збалансованості процесуально-галузевого регулювання, що ускладнює доступ в Україні до правосуддя. Таким чином, диференціація галузевого процесуального законодавства, що регулює подібні процесуальні відносини, породила питання про його уніфікацію.

Норми процесуального права, порівняно з нормами матеріального права, є більш універсальними, тому їх загальна придатність до уніфікації вище. Внаслідок цього, в порядку кожного виду цивілістичного судочинства, можуть розглядатися різні за своєю матеріально-правовою природою спори. Основою уніфікованості цивілістичних галузей процесуального права є те, що кожна з них як основна форма розгляду та вирішення спорів, незалежно від юрисдикції, включає позовне провадження.

Становлення судочинства і розвиток процесуального законодавства після здобуття Україною незалежності, поєднує в собі їх диференціацію та уніфікацію. Особливо це характерно для становлення господарського судочинства та відповідного процесуального законодавства. Так, в спадок від СРСР незалежній Україні дісталася не тільки судова система, а й органи арбітражу. Це було пов'язано з тим, що в СРСР вирішення спорів між юридичними особами здійснювалося в основному не судами, а органами арбітражу. Існування таких квазісудових, а по суті, адміністративних органів, зумовлювалося умовами планової системи економіки з монопольним власником засобів виробництва (державою), при яких не могла йти мова про виникнення класичного спору між суб'єктами господарювання [3, с. 25, 27].

Однак економічні зрушення в СРСР незадовго до його розпаду привели до необхідності створення правосуддя у господарських спорах, результатом чого стало реформування органів державного арбітражу в систему арбітражних судів. Законодавчим втіленням цієї реформи в УРСР стало прийняття 04.06.1991 р Закону УРСР «Про арбітражний суд». На

підставі цього Закону незабаром після проголошення Україною незалежності було прийнято Арбітражний процесуальний кодекс України від 06.11.1991 р № 1798-ХІІ. Згідно Закону України від 13.05.1997 р № 251/97-ВР, в тексті Арбітражного процесуального кодексу України слова «арбітр», «арбітри» були замінені словами «суддя», «судді», у відповідних відмінках, а слова «арбітражна колегія» замінено словами «судова колегія». При проведенні так званої «малої судової реформи» 2001 року, арбітражний процес був перейменований в господарський. Надалі, особливо при проведенні судової реформи 2010 року, господарський процес набував все більше ознак цивільного процесу. Тому, в даний час, незважаючи на те, що, в цілому, ГПК України, на відміну від ЦПК України, не відповідає сучасним економічним реаліям та європейським стандартам судочинства, багато норм ГПК України та ЦПК України, особливо ті, які стосуються перегляду судових рішень, є уніфікованими.

У зв'язку з цим, весь процес становлення господарського судочинства та господарського процесуального законодавства в Україні, в загальних рисах вказує на їх наближення (гармонізацію) відповідно до цивільного судочинства і з цивільним процесуальним законодавством України. Подібна уніфікація характерна і для цивілістичного процесу в Російській Федерації. Так, російська дослідниця Н.О. Громошина уніфікацію цивільного та арбітражного процесів в РФ розглядає як унікальний приклад уніфікації судових процесів [4, с. 24-25].

Загальна уніфікація процесуального законодавства дозволяє спростити процесуальну діяльність і усунути штучні і здебільшого непотрібні відмінності між цивілістичні процесами. Саме тому ідея доцільності поглиблення уніфікації норм процесуальних кодексів України останнім часом стала всеохоплюючою серед практикуючих юристів, державних діячів і вчених-процесуалістів. Так, першочерговою необхідністю уніфікації загальних процедур розгляду різних категорій справ (насамперед, процедур розгляду цивільних, адміністративних і господарських справ, процедур вирішення відводів, зміни підсудності тощо) відзначив VIII (позачерговий) з'їзд суддів України у своїй заяві від 07.12.2007 «Про концептуальні засади подальшого здійснення судової реформи в Україні» [5].

Процесуальна уніфікація відбувається не тільки як процес посилення загальної однаковості правового регулювання різних видів цивілістичного судочинства. Не менш важлива уніфікація всередині цих судових проваджень, що передбачає уніфікацію на рівні процесуальних інститутів і окремих правових норм [4, с. 24-25]. Така уніфікація правового регулювання може мати як загальний, так і окремий (обмежений, спеціальний) характер.

Необхідно відзначити, що сучасна законотворча діяльність в Україні спрямована не на загальну уніфікацію цивільного, господарського та адміністративного судочинства, а на уніфікацію їх окремих процедур. Ця тенденція особливо яскраво проявилася при здійсненні так званої «судової реформи 2010 року», законодавчим втіленням якої стало прийняття Закону України «Про судоустрій і статус суддів». Цим Законом не тільки закріплювалися основні засади судочинства, а й вносилися суттєві зміни в процесуальні кодекси. Аналіз таких законодавчих змін дозволяє стверджувати, що тенденція до уніфікації цивілістичних судових проваджень в Україні утвердилася і чітко простежується не тільки в правовій науці, а й у правотворчості.

Література:

1. Комаров В. В. Цивільний процес у глобальному контексті // Право України. – 2011. – № 10. – С. 22-44.
2. Унификация: Википедия [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ru.wikipedia.org/wiki/Унификация>.
3. Притыка Д. Н. Хозяйственные споры и порядок их разрешения. К.: Урожай, 1988. – 174 с.
4. Громошина Н. А. Дифференциация и унификация в гражданском судопроизводстве: дис. ... канд. юрид. наук. М., 2010. – 409 с.
5. Заява VIII (позачерговий) з'їзду суддів України від 07.12.2007 р. «Про концептуальні засади подальшого здійснення судової реформи в Україні» // Вісник Верховного Суду України. – 2007. – № 12. – С. 3.

ВОЛОДІННЯ ЯК ІНСТИТУТ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

Жукович Артем В'ячеславович

магістр Національної академії внутрішніх справ України

Термін "володіння" нерідко вживається для визначення приналежності комусь якоїсь речі. Іншими словами, під власністю мається на увазі - присвоєння особою засобів і продуктів виробництва усередині і за допомогою певної суспільної форми.

Отже, володіння визначається такими зовнішніми ознаками як наявність повноважень особи що до речі, яка визнана суспільством і регламентована соціальними нормами. Власник розпоряджається річчю своєю владою й у своїх інтересах. Для нього річ - своя, для невласників, відповідно, - чужа.

З такого розуміння володіння випливає, що володіння - це відношення людини до речі. Проте оскільки влада над річчю неможлива

без того, щоб інші особи, які не є власниками речі, ставилися до неї як до чужої, володіння означає відношення між людьми з приводу речей. З одного боку цього відношення - власник, що ставиться до речі як до своєї, з іншого - невластники, тобто усі інші особи, що мають ставитися до неї як до чужої. Це означає, що ці особи зобов'язані утримуватися від будь-яких зазіхань на чужу річ, а отже, і на волю власника мати цю річ.[1,144]

Таким чином, володіння - це суспільні (цивільні) відносини, у яких одні особи - власники - ставляться до речей як до своїх, а всі інші - не власники - мають ставитися до них як до чужих й утримуватися від будь-яких зазіхань на ці речі. Без ставлення інших осіб до речі, що належить власнику, як до чужої, не було б і ставлення до неї самого власника як до своєї. Зміст власності як суспільного явища розкривається за допомогою тих зв'язків і відносин, у які власник вступає з іншими людьми в процесі виробництва, розподілу, обміну і споживання матеріальних благ.

Отже, володіння - це суспільні відносини, що характеризуються двома основними ознаками: 1) виникають з приводу речей (майна);

2) мають вольовий зміст.

З першої ознаки випливає, що володіння - це завжди майнові відносини, серед яких вона займає чільне місце.

Наявність другої ознаки зумовлює необхідність характеристики такої категорії, як "воля власника", установлення меж його волевиявлення. У зв'язку з цим слід зазначити, що власник може чинити стосовно своєї речі усе, що прямо не заборонене законом, або не суперечить соціальній природі власності.

Воля власника щодо реалізації влади над річчю, яка йому належить, виражається у володінні, користуванні і розпорядженні нею.[2,400]

Розпорядження означає вчинення стосовно речі дій, що визначають її долю. Це може бути відчуження речі, її знищення, відмова від неї тощо.

Як вважають деякі цивілісти, у володінні виражається статика, а процес користування і розпорядження речами відображає динаміку відносин власності.

Проте, на мою думку, що відносини статичні власності виражають, власне, стан належності (присвоєності) матеріальних благ. На відміну від цього, відносини динаміки власності пов'язані з переходом майна від одних осіб до інших, вони виявляються у процесі руху товару. Такий перехід майна від однієї особи до іншої може бути наслідком договору між товаровласниками, набуття майна в результаті спадкування або відшкодування шкоди, заподіяної правопорушником потерпілому тощо. Таким чином, право власності здатне регулювати не динаміку, а статику, тобто тільки частину відносин власності.

Проблемним є питання визначення меж розпорядження речами, та їхнім користуванням. Виходячи з того що право власності - це

комплексний інститут права, и він включає в себе три елементи: володіння, користування та розпорядження, відсутність одного з яких - дає підстави вважати, що ці відносини не є відносинами власності.

Визначаючи форми власності, то тут теж є проблема : як може здійснювати право володіння Український народ, котрий згідно зі ст. 318 ЦК є суб'єктом права власності.

Припускається, що це можливо як шляхом безпосереднього волевиявлення (наприклад, на референдумі, що стосується питань права власності Українського народу), так і опосередковано - через Верховну Раду України. Але, реалізуючи це право, народ України проявляє волевиявлення, а не відносини власності, оскільки відсутній суб'єктний склад відповідних відносин власності.[3,121]

По - іншому сприймають зміст норм ст. 13 і 14 Конституції України щодо права володіння Українського народу на землю як основного національного багатства, що перебуває під особливою охороною держави, вчені, які вважають, що вказані норми Основного закону закріплюють ідеї соціалізації землі, які не допускають права приватної власності на землю громадян та юридичних осіб, а також права власності на землю держави і територіальних громад. Тому на думку представників такого науково - теоретичного підходу до розуміння суті права власності на землю Українського народу у нашій державі вся земля має належати Українському народу на виключному праві власності, а окремі громадяни і юридичні особи можуть використовувати землю на праві користування або праві колективної власності.

Література:

- 1) Державна та комунальна власність в Україні/ Шеф-ред. В.С. Ковальський.- К.: Юрінком Інтер, 2002.- С.144.- (Бюлетень законодавчої і юридичної практики України. №5/2002)
- 2) Приватна власність в Україні.- К.: Юрінком Інтер, 2002.- С.400.
- 3) Бабун Р.В., Мальковец Н.В. Самая близкая к народу власть (о местном самоуправлении для всех).- М.: МОНФ, 2001.- С.121.

Науковий керівник: Залізняк Віталій Анатолійович, кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри цивільно-правових дисциплін Національної академії внутрішніх справ України

ЗАХИСТ ОСОБИСТИХ НЕМАЙНОВИХ ПРАВ ОСОБИ, ЩО ЗАБЕЗПЕЧУЮТЬ ПРИРОДНЕ ІСНУВАННЯ ЛЮДИНИ

Льєнко Валерія Валеріївна

*студентка факультету праці та соціального управління Чернігівського
національного технологічного університету*

Питання особистих немайнових прав фізичної особи стає надзвичайно актуальним на тлі суспільних перетворень, які сьогодні відбуваються в Україні. Відповідно до ст. 3 Конституції України був закріплений абсолютно новий основоположний принцип пріоритетності людини та її внутрішніх (духовних) благ порівняно з іншими соціальними цінностями [1]. На розвиток цього положення в Конституції України в розділі другому була закріплена низка фундаментальних прав та свобод людини і громадянина, яка за своїм змістом та обсягом є чи не найповнішим у Європі переліком основних можливостей та дозволів.

Нині проблема особистих немайнових прав посідає у цивілістиці одне з найважливіших місць. ООН визначає права людини як права, які притаманні нашій природі і без яких ми не можемо жити як люди. Права людини становлять абсолютну цінність. У будь-якому суспільстві вони є важливим інститутом, за допомогою якого регулюється правовий статус особи, визначаються способи і засоби впливу на неї, межі вторгнення в особисту сферу [3, ст.235].

У ЦК особисті немайнові права поділяються на два види: права, що забезпечують природне існування людини (право на життя та права, що забезпечують функціонування цього блага); права, що забезпечують соціальне буття громадян (право на ім'я, честь та гідність, на індивідуальність) [3, ст.235].

Виходячи із зазначеної класифікації, можна стверджувати, що в ЦК особисті немайнові права поділяються на два рівні залежно від благ, що виступають об'єктами цих прав. Блага першого рівня нерозривно пов'язані з фізичним буттям людини — виникають разом з її народженням, діють протягом її життя. Вони існують незалежно від їх правового регулювання. Держава повинна їх охороняти, а у разі порушення - захищати. Благами другого рівня виступають суб'єктивні немайнові права, що визначають зміст абсолютних правовідносин. Ці права виникають безпосередньо з підстав, зазначених у законі.

Запропонована ЦК класифікація особистих немайнових прав - це крок уперед у порівнянні з ЦК 1963 р. Але складається враження певної умовності такого поділу. Особливо це стосується переліку прав, що забезпечують соціальне буття громадян. Так як, по-перше, нині відсутнє точне визначення змісту поняття «соціальне буття»; по-друге, за поняттям

«соціальне буття» ніби приховується сама особистість з її індивідуальністю та недоторканістю її внутрішнього світу.

Особисті немайнові права належать усім без винятку фізичним особам незалежно від віку, дієздатності, інших особливостей, зокрема від того, у зв'язку з якими подіями життя вони перебувають.

Положення про рівність прав усіх громадян закріплено у ст. 24 Конституції України і цілком стосується особистих немайнових прав [1].

Особливістю особистих немайнових прав, що забезпечують природне існування фізичної особи, є те, що вони спрямовані на підтримання існування фізичної особи як біологічної, психосоматичної істоти. До особистих немайнових прав, що забезпечують природне існування фізичної особи, належать: право на життя, репродуктивні права, право на здоров'я, право на безпечне довкілля, право на свободу та особисту недоторканність, право на сім'ю, опіку та піклування.

Виокремлення їх з поміж інших прав можна за допомогою притаманних їм ознак. По-перше, в них відсутній економічний або майновий зміст, тобто мають єдину неекономічну природу і утворюються у духовній сфері життя суспільства. Виникають у людини з народження: одні — внаслідок самого факту фізичної появи на світ; інші — в результаті того, що людина, яка народилася, існує в певному соціумі. По-друге, абсолютним характером визначений зміст особистих абсолютних правовідносин, яким є суб'єктивні особисті права та відповідні обов'язки. Наприклад: на ім'я, честь, гідність Відповідають обов'язки інших осіб не порушувати, поважати ці права. По-третє, складаються з приводу особливої категорії об'єктів — немайнових благ, які неможливо відокремити від конкретної особи, а тому мають особистий характер, що визначає їх єдину функціональну властивість - нетоварність.

Першим та найголовнішим видом особистих немайнових прав фізичної особи безперечно, є право на життя. Визначено, що кожна фізична особа має невід'ємне право на життя. Під поняттям "життя", на нашу думку, слід розуміти особисте немайнове благо, суть якого полягає в фізичному, психічному та соціальному функціонуванні людського організму як єдиного цілого.

У ст.27 Конституції України наведено, що в Україні діє принцип не абсолютного, а відносного права на життя : «Ніхто не може бути свавільно позбавлений життя» [2]. УЦК України, як можна зрозуміти із тексту ст. 281, йдеться про абсолютне право на життя: «Фізична особа не може бути позбавлена життя».

Особисті немайнові права можна визначити як права специфічні. Специфіка їх полягає в тому, що вони не несуть у собі економічного змісту, не мають грошової оцінки. Це впливає з їх назви, як немайнових прав.

Л. О. Красавчикова вважає, що охорона особистого життя за своєю структурою поділяється на три ланки: регулятивну, забезпечувальну та захисну. Захист у даному випадку розглядається як окремий вид охорони і використовується у разі наявного правопорушення. Охорона є видом щодо категорії правового регулювання у цілому. Заходи захисту та відповідальності становлять суть захисної ланки [4].

Як стверджує М.І. Ковальов : « Право на життя – природне право будь-якої людини», і вказує на те, що це право безспірно існує. Більш того, людина не може ним скористатися на свій розсуд: покликаний у світ вольовом покликом природи. Однак активне життя, яке відбувається між народженням і смертю, наповнене безперервним здійсненням людиною своїх прав і обов'язків. І саме завдяки праву на життя у правовій державі, де в повній мірі діють закони громадянського суспільства, права на законні інтереси громадян є пріоритетними між всіма іншими [3].

Отже, проблема особистих немайнових прав посідає одне із найважливіших місць. Реальне забезпечення прав людини вважається ознакою розвинутої правової держави, результатом побудови демократичних відносин. В будь-якому суспільстві права людини є важливим інститутом, за допомогою якого регулюється правовий статус особи, визначаються способи і засоби впливу на неї, межі вторгнення в особисту сферу, встановлюються юридичні гарантії реалізації та захисту прав і свобод. Повага до кожної людини як до особистості має стати нормою повсякденного життя в Україні, а людина має бути єдиною абсолютною цінністю первісного порядку, щодо якої визначаються всі інші цінності. Основні права і свободи людини належать їй від народження і є невід'ємними, тому реальне забезпечення їх має бути однією з пріоритетних функцій держави.

Література:

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. (із змінами внесеними згідно із Законом України від 22. 02.2014р.) -80 с.-Ст. 3, 24,27
2. Цивільний кодекс України: чинне законодавство із змінами та допов. На 6 червня 2011 року: (Відповідає офіц.. текстові) – К.: Алерта; ЦУЛ, 2011.- 312 с.
3. Цивільне право України: Підручник: У 2-х кн. / О.В. Дзера, Д.В. Боброва, А.С. Довгерт та ін., 2004.- 736.
4. Красавчикова Л.О. Личная жизнь граждан под охраной закона. М.: Юр.лит., 1983.

Науковий керівник: Кобзар В.В., кандидат юридичних наук, Чернігівській національний технологічний університет

**КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВЕ ПОРУШЕННЯ МЕДИЧНИХ ПРАВ
ГРОМАДЯН**

Борищенко Олена Миколаївна

*магістрантка, факультет соціології і права Національний технічний
університет України "Київський політехнічний інститут"*

Медична діяльність в Україні здійснюється на основі Конституції України, у якій закріплюється, що кожен має право на охорону здоров'я та медичну допомогу. Це положення Конституції розроблено відповідно до вимог цілого ряду міжнародних Конвенцій в області охорони здоров'я громадян. До їх числа відносяться Загальна декларація прав людини, Конвенція про захист основних прав і свобод людини, Конвенція про захист прав і гідності людини у зв'язку з використанням досягнень біології та медицини і ін. Злочини, вчинені в даній сфері, за ступенем суспільної небезпеки і тяжкості спричинених наслідків, перевершують інші суспільно небезпечні діяння, так як вони не тільки дискредитують всю сферу охорони здоров'я, сприяючи зниженню авторитету її співробітників і формуванню негативної суспільної думки стосовно медичного обслуговування населення, а й зазіхають на найважливіші цінності - життя і здоров'я людини, захист яких є однією з головних обов'язків будь-якої держави.

Очевидно, що держава, реформуючи систему охорони здоров'я і вдосконалюючи нормативні акти, робить спроби поліпшити якість пропонованих населенню медичних послуг. Охорона здоров'я людини і громадянина - один з основних обов'язків держави, однак діюча нормативно-правова база охорони здоров'я чи сприяє її виконанню, велика кількість нормативних актів без належної систематизуючої основи незмінно породжує різнобій, і як наслідок - неефективність правового регулювання відносин у цій сфері. Закони, що регулюють відносини в сфері охорони здоров'я, практично не зв'язані і не спираються один на одного. При всій різноманітності нормотворчості, незважаючи на високі показники злочинності в охороні здоров'я (за рівнем, наприклад, корупції) ніяких змін у кримінальному законодавстві відносно відповідальності медичних працівників не відбувається. Високий рівень злочинності в сфері охорони здоров'я, причому як побутової, так і в верхівках, тільки посилює соціальну напруженість у суспільстві та дестабілізує положення в країні, підриває авторитет влади.

Злочини у сфері охорони здоров'я небезпечні високим рівнем корупції, пов'язаним з перерозподілом коштів, за рахунок яких здійснюється фінансування системи охорони здоров'я. Держава виявилася залежною від приватних виробників і постачальників медичного обладнання та медикаментів, які здійснюють поставку цієї продукції тільки після отримання необхідних грошових коштів, з вини яких постійно виникали збої через недостатнє державне фінансування охорони здоров'я. Низький рівень заробітної плати медичного персоналу призводить до низової корупції. Саме корупція робить недоступною медичну допомогу для рядового пацієнта, що в свою чергу позначається на здоров'ї пацієнта.

На жаль, пацієнти погано поінформовані про набір медичних благ, які можна отримати за рахунок страхової медицини. З'ясувати набір платних і безкоштовних послуг для рядового пацієнта рядовий клініки представляється складним. А це, безумовно, призводить до корупції. І, зрештою, до зниження рівня, якості, тривалості життя населення. Сучасна держава є соціальною, політика якої спрямована на підтримку всіх верств населення. Тому про набір соціальних благ повинні знати і користуватися всі, незалежно від матеріального становища. Інакше кажучи, принцип доступності повинен бути реалізований.

Непродуманою і передчасною є приватизація медичних установ; введення страхової медицини. Підробка лікарських засобів стала нормою життя. Правоохоронні органи не відслідковують рівень цін на одні і ті ж ліки, тому їх виготовлення і збут є прибутковою справою. Всі учасники неконтрольованого фармацевтичного ринку прагнуть до отримання надприбутку і держава не втручається в цей процес.

Реформа охорони здоров'я поглинає величезні бюджетні кошти, однак, прослідкувати, на що вони витрачені, держава не поспішає. Придбано величезну кількість коштовного обладнання. Здавалося б, можна тільки позаздрити якій-небудь районній поліклініці. Однак непродуманість витрат призводить до того, що обладнання простоює, так як немає можливості купувати витратні матеріали, не навчені спеціалісти, немає коштів для запрошення на роботу спеціалістів і т.д. Відсутність контролю бюджетних коштів створює ґрунт, перш за все, для верхівкової корупції, якої намагається протистояти держава, приймаючи різні нормативні акти і приєднуючись до міжнародних конвенцій. Суспільна небезпека злочинів у сфері охорони здоров'я у наявності. Держава здійснює фінансування з державного бюджету, розповзаються по кишенях чиновників різних рівнів гроші платників податків, які могли б піти на підвищення життєвого рівня малозабезпечених громадян, зарплат тих же медичних працівників і т.д. А це призводить до соціального протесту проти сучасної політики реформування системи охорони здоров'я.

Населення не може отримати безкоштовну медичну допомогу в повному обсязі. Як через відсутність фахівців на місцях, так і через відсутність медикаментів, належного обладнання. У підсумку, якість життя, як і її тривалість знижується.

Таким чином, в цілях стабілізації в суспільстві, зниження соціальної напруженості, зміни ставлення до системи охорони здоров'я назріла потреба у створенні спеціалізованого Кодексу про охорону здоров'я громадян, який би об'єднав настільки розпорошене законодавство в сфері охорони здоров'я, ліквідував би колізію норм. Процес формування основ галузі, накопичення основних законодавчих положень, судової практики, пов'язаної з їх застосуванням повинен бути завершений проведенням кодифікації та уніфікації законодавства.

Науковий керівник: Мисливий Володимир Андрійович, доктор юридичних наук, професор, Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут"

ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НЕЗАКОННОГО ГРАЛЬНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Вишняков Віктор Володимирович
студент юридичного факультету Запорізького національного університету

Відповідно до Закону України «Про заборону грального бізнесу в Україні» від 15 травня 2009 року на території нашої держави заборонено гральний бізнес та участь в азартних іграх. З 2009 року зайняття гральним бізнесом в Україні є кримінально караним діянням.

Проте, значна прибутковість цього бізнесу робить його особливо привабливим в сучасних умовах для злочинців, оскільки при мінімальних капіталовкладеннях можливо отримати надвеликі прибутки. На сьогоднішній день гральний бізнес в Україні є одним із найнебезпечніших злочинів, що спричиняє значну шкоду моральній свідомості конкретної людини, так і в цілому суспільству та державі. Статистичні дані свідчать про те, що цей злочин, як правило, вчиняється організованими злочинними угрупованнями, які мають високу технічну оснащеність, корумповані зв'язки, у тому числі й у правоохоронних та судових органах. Вони володіють новітніми формами й методами протидії правоохоронним і судовим органам, що ускладнює, а іноді й унеможливорює виявлення, розкриття та розслідування обставин, що можуть свідчити про зайняття гральним бізнесом, лише кримінально-процесуальними та криміналістичними засобами.

Зважаючи на актуальність питання виявлення форм функціонування незаконного грального бізнесу в Україні та удосконалення шляхів протидії зазначеним діям, окремі їх моменти були дослідженні у працях Ю.М. Грошевого, В.О. Глушкова, Д.Й. Никифорчука, В.І. Сліпченка, О.Ю. Татарова, В.І. Фаринника, М.Є. Шумила та інших.

Слід звернути увагу, що чинний Кримінальний кодекс України не містить легального визначення зайняття гральним бізнесом, більш того, сама стаття 203-2 не містить жодних ознак об'єктивної сторони цього злочину [1].

Аналізуючи чинне законодавство, можна дійти висновку, що легальне визначення грального бізнесу надано у Законі України «Про заборону грального бізнесу в Україні». Відповідно до ст. 1 цього Закону гральний бізнес це діяльність, пов'язана з організацією, проведенням та наданням можливості доступу до азартних ігор у казино, на гральних автоматах, комп'ютерних симуляторах, у букмекерських конторах, в інтерактивних закладах, в електронному (віртуальному) казино незалежно від місця розташування сервера [2]. З наведених дефініції можна дійти висновку, що об'єктивну сторону даного злочину складають такі дії, як організація, проведення та надання можливості доступу до азартних ігор.

З огляду на фактичну заборону азартних ігор в Україні, проте велику привабливість їх проведення злочинці все ж таки розробляють новітні схеми обходу заборони Закону. Тому, доцільним буде акцентування уваги на найрозповсюдженіших формах організації грального бізнесу в Україні. На сьогоднішній день узагальнено перелік форм організації цієї діяльності виглядає наступним чином:

- створення та діяльність власне гральних закладів;
- створення та діяльність гральних закладів, які замасковані під легальний бізнес (інтернет клуби);
- лотереї та вікторини.

Зупиняючись більш детально на вказаних формах організації незаконного грального бізнесу в Україні, зупинимось, на окремих формах грального бізнесу. Слід зауважити, що на сьогоднішній день ми все частіше становимося свідками функціонування грального бізнесу під виглядом інтерактивних клубів, інтернет клубів, інтернет кафе, у яких пропонується доступ до інтернет сайту, де можна зіграти в азартні ігри, а за умови виграшу, касир виплачує готівку.

Досить поширеним на практиці є факти розміщення у колишніх приміщеннях гральних автоматів та казино комп'ютерної техніки та обладнують локальну мережу з можливістю доступу до «всесвітньої павутини», організовуючи таким чином Інтернет клуби з доступом до електронного казино та азартних ігор з метою отримання прибутку. При

цьому гральне обладнання маскується в інших кімнатах, куди допускають «перевірених» клієнтів.

Більш поширеним способом здійснення незаконної гальної діяльності є створення локальної комп'ютерної мережі з доступом всіх розташованих у закладі комп'ютерів до єдиного сервера, який розміщується в приміщенні закладу. Особливістю є те, що у такій варіації доступ до Інтернету не надається, при цьому на основному сервері розміщують програмне забезпечення, яке є точною копією ігрових автоматів та використовуються в казино або ігрових клубах. Слід зауважити, що у більшості випадків власники таких інтернет кафе офіційно реєструють свої заклади, укладають договори оренди приміщення, трудові угоди з працівниками.

Крім того, слід звернути увагу на такий спосіб організації гального бізнесу як створення так званої лотереї. Відповідно до Закону України «Про заборону гального бізнесу в Україні» встановлено, що заборона гального бізнесу не поширюється на організацію та проведення лотерей [2].

Таким чином, це дає підказку для організації готової схеми (способу) ведення гального бізнесу, замаскованого під лотерею. Лотерея за своєю суттю є азартною грою і містить всі ознаки класичної азартної гри – ставка, виграш та випадковість, отже, колишнім власникам казино досить замість столів з рулеткою купити «лототрон». В барабан засипати кульки з номерами, половина з яких буде чорними, а інша половина червоними, та одна кулька zero. Для більшої достовірності також можна зробити напис «миттєва лотерея». Отже, сутність гри залишається, а от форма її проведення з незаконної переходить у формально законну.

Також злочинці використовують засоби телекомунікаційного зв'язку (телефон, телебачення), організовуючи телешоу з платними дзвінками, з метою вгадування зашифрованих слів. Так, формально це лише вікторини, проведення яких Законом дозволено, оскільки номінально в цій схемі відсутні всі ознаки азартної гри. Так, гравець не робить ставки, а лише сплачує кошти за дзвінок у студію, де розігрується приз, при цьому переможцем стає той, хто показав найкращий результат у грі (свої вміння та навички). Хоча фактично ні для кого не секрет, що такі ігри є просто шахрайством. Такий спосіб зараз набув поширення через те, що виявити офіс організаторів та безпосередніх виконавців вкрай важко [3, с. 46-47].

З вищенаведеного можна дійти висновку, що прийняття Закону «Про заборону гального бізнесу в Україні» не сприяло забороні гального бізнесу, а фактично звело його у тінь створюючи надприбутки власникам таких закладів, більш того, правова конструкція чинного закону дозволяє зовсім легально здійснювати гальну діяльність в Україні під виглядом лотерей, інтернет кафе, інтерактивних клубів, вікторин, тощо.

Доцільним вбачається прийняття нового законодавства, яке б чітко врегулювало сферу грального бізнесу: деталізувало гральний бізнес, визначило перелік діянь у сфері грального бізнесу, які вважатимуться злочинам, також край необхідним є врахування міжнародного досвіду регулювання грального бізнесу, наприклад, легалізація грального бізнесу та встановлення жорстких вимог до осіб, які б бажали займатися такою діяльністю, що у свою чергу дозволило б суттєво поповнити Державний бюджет України та контролювати цю сферу бізнесу.

Література:

1. Кримінальний кодекс: Закон України від 05 квітня 2001 року // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25. – Ст. 131.
2. Про заборону грального бізнесу в Україні: Закон України від 15 травня 2009 року // Відомості Верховної Ради України. – 2009. – № 38. – ст. 536.
3. Топорецька З.М. Спосіб підготовки, вчинення та приховування злочину як структурний елемент криміналістичної характеристики злочинів у сфері грального бізнесу / З.М. Топорецька // Адвокат. – 2011. – № 9. – С. 44-48.

Науковий керівник: Узунова Оксана Василівна, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального права та правосуддя Запорізького національного університету

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО СТАТУСУ СЛІДЧОГО СУДДІ

Головецький Михайло Олексійович

*кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри публічного права
Тернопільського національного економічного університету*

З огляду на розвиток Української держави, інститутів демократії та гуманізму, правових поглядів, які сповідують міжнародні організації та позицій Європейського суду з прав людини, одним із невід’ємних прав особи є її право на захист. Редакцією нового Кримінального процесуального кодексу України (2012 р.) введено поняття нового процесуального суб’єкта, уповноваженого на здійснення судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні, – слідчого судді.

Для визначення процесуальної природи поняття «слідчий суддя» звернімося до історії виникнення даного суб’єкта як правового інституту. Словосполучення «судовий слідчий» найбільшого поширення набуло

після здійснення в Російській імперії судової реформи 1864 р. Проте аналіз розвитку судоустрою та процесуального законодавства свідчить, що за своїми функціональними обов'язками судовий слідчий тих часів нічим не відрізнявся від звичайного слідчого з кримінального процесу радянської доби, за тим лише винятком, що структурно він належав до окружного суду чи до судової палати і всі його рішення підлягали судовому контролю, а скарги на його дії розглядалися цими судовими органами. Тим самим у цій моделі судочинства судовий слідчий, будучи під подвійним прокурорським і судовим контролем, реалізовував тільки функцію попереднього розслідування.

У кримінально-процесуальному законодавстві європейських країн і країн СНД по-різному визначається суб'єкт уповноважений здійснювати контрольні функції на досудовому провадженні. Приміром, посада слідчого судді існує в КПК Латвії й Італії. У кримінальному процесі Франції функціонують і слідчі судді, й судді по свободах та ув'язненню. Суддя по кримінальному переслідуванню передбачений за КПК Республіки Молдова. У КПК Литовської Республіки закріплено статус судді досудового провадження. У ФРН судові повноваження при проведенні дізнання покладаються на суддю-дізнавача. Не припиняються дискусії щодо необхідності запровадження посади слідчого судді в кримінально-процесуальне законодавство Росії й Казахстану [1].

Інститут слідчого судді й питання його впровадження у вітчизняне законодавство були предметом наукових досліджень й багатьох вітчизняних вчених, зокрема Ю. М. Грошевого, В. Т. Маляренка, В. Д. Бринцева, Ю. П. Аленіна, Ю. В. Скрипіної, А. Р. Туманянц та інших, які системно і послідовно відстоювали позицію необхідності впровадження дієвого судового контролю за дотриманням прав особи під час досудового розслідування. З огляду на це, можна констатувати, що інститут слідчого судді є одним з найбільш ретельно і детально регламентованих інститутів в системі нового КПК України, хоча проблемних питань залишається також багато, особливо щодо практичного застосування окремих положень закону в цій сфері.

Отже, новий КПК дає наступне визначення поняття слідчого судді. Це суддя суду першої інстанції, до повноважень якого належить здійснення у порядку, передбаченому цим Кодексом, судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні, та у випадку, передбаченому статтею 247 цього Кодексу, - голова чи за його визначенням інший суддя Апеляційного суду Автономної Республіки Крим, апеляційного суду області, міст Києва та Севастополя[2].

У п. 18 перехідних положень КПК зазначається, що не пізніше трьох місяців з дня опублікування цього Кодексу у місцевих загальних

судах проводяться збори суддів з метою обрання слідчих суддів у порядку, встановленому Законом України "Про судоустрій і статус суддів". У разі якщо у зазначений строк слідчого суддю не було обрано, його повноваження, передбачені цим Кодексом, виконує найстарший за віком суддя цього суду до дня обрання слідчого судді. Тобто закон встановлює, що статус слідчого судді набувається шляхом обрання слідчого судді з поміж суддів певного суду іншими суддями цього ж суду. При цьому в законі немає жодних вимог чи обмежень до кандидата на виконання функцій слідчого судді, не встановлюється мінімальної чи максимальної кількості слідчих суддів у певному судді залежно від загальної кількості суддів цього суду, не передбачається жодної залежності набуття особою цього статусу відносно спеціалізації цього судді у певній категорії справ. Також закон не встановлює і не регламентує порядку висунення претендентів на цей статус.

За своїм статусом слідчий суддя є суддею місцевого чи апеляційного суду. Відмінність між цими слідчими суддями полягає у тому, як вони призначаються. Слідчий суддя місцевого суду обирається зборами суддів даного суду, а щодо слідчих суддів апеляційних судів, - законодавець за посадою визначив, що ним є голова апеляційного суду. Інші судді даного суду також можуть виконувати ці функції, але вже за наказом голови даного суду.

Інше, що відрізняє ці дві категорії – це те, що слідчі судді місцевих судів розглядають всі клопотання: як щодо проведення гласних, так і щодо негласних слідчих дій, а слідчі судді апеляційних судів мають обмежену компетенцію щодо розгляду клопотань, що передбачає дачу дозволу на проведення тільки негласних слідчих (розшукових) дій, і то не усіх.

Регламентація нормами КПК 2012 року визначення слідчого судді потребує відповідного аналізу щодо узгодження його статусу з конституційними положеннями. Так, згідно з Конституцією України: арешт та тримання під вартою особи можливі не інакше як за вмотивованим рішенням суду (ч. 2 ст. 29); для проведення огляду чи обшуку в житлі або іншому володінні особи потрібне вмотивоване рішення суду (ч. 1 ст. 30); винятки щодо таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції можуть бути встановлені лише судом у випадках, передбачених законом (ст. 31); кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб (ч. 2 ст. 55).

За КПК 2012 року запобіжні заходи, зокрема і тримання під вартою, застосовуються: під час досудового розслідування – слідчим суддею за клопотанням слідчого, погодженим з прокурором, або за клопотанням

прокурора, а під час судового провадження – судом за клопотанням прокурора (ч. 4 ст. 176). Згідно з ч. 1 ст. 233 КПК 2012 року, проникнення до житла чи іншого володіння особи можливе на підставі ухвали слідчого судді. Це стосується таких слідчих (розшукових) дій як: обшук, огляд, слідчий експеримент, що проводяться у житлі чи іншому володінні особи. Обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи як негласна слідча (розшукова) дія також проводиться на підставі ухвали слідчого судді (ч. 4 ст. 267). Втручання у приватне спілкування здійснюється за ухвалою слідчого судді (ч. 1 ст. 258). Різновидами такого втручання є негласні слідчі (розшукові) дії: 1) аудіо-, відеоконтроль особи; 2) арешт, огляд і виїмка кореспонденції; 3) зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж; 4) зняття інформації з електронних інформаційних систем. У статтях 303-308 КПК 2012 року передбачено оскарження визначеного законом переліку рішень, дій чи бездіяльності органів досудового розслідування чи прокурора під час досудового розслідування до слідчого судді місцевого суду[2].

Таким чином, новий КПК 2012 року визначає слідчого суддю як суб'єкта, який під час досудового розслідування вирішує питання, пов'язані з обмеженням конституційних прав і свобод осіб, та розглядає скарги на рішення, дії чи бездіяльність у кримінальному процесі.

На слідчого суддю поширюють дію положення ст. 32 КПК 2012 року щодо визначення територіальної підсудності та норми, які визначають статус суду.

Слідчий суддя, здійснюючи свої повноваження під час кримінального провадження, як і інші службові особи органів державної влади зобов'язаний неухильно додержуватися вимог законодавства та сприяти реалізації засад кримінального провадження.

На основі аналізу норм Глави 4 "Докази і доказування" можна стверджувати, що слідчий суддя є суб'єктом доказування, який уповноважений для встановлення наявності чи відсутності фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження, здійснювати оцінку доказів за своїм внутрішнім переконанням, яке ґрунтується на всебічному, повному й неупередженому дослідженні всіх обставин кримінального провадження, керуючись законом.

Отже, будучи гарантом забезпечення прав і свобод людини на досудовому провадженні у кримінальній справі, слідчий суддя повинен мати такі важелі, які б надавали йому реальну можливість здійснювати контроль за законністю провадження. Саме це призведе до захищеності як особи, так і суспільства.

Джерела:

1. Туманянц А.Р. Слідчий суддя як суб'єкт реалізації судових функцій у

досудовому провадженні // Форум права. – 2011. – № 2. – С. 896–901 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-2/11tarudp.pdf>.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651a-17/print1330439902276360>

3. Скрипіна Ю.В. Слідчий суддя в системі кримінально-процесуальної діяльності (порівняльно-правове дослідження): автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.09, Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. - Х., 2008. - 20 с.

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ НЕВІДВОРОТНОСТІ ВИКОНАННЯ І ВІДБУВАННЯ ПОКАРАНЬ

Гуменюк Оксана Володимирівна

студентка юридичного факультету Тернопільського національного економічного університету

Кримінально-виконавча система України сьогодні знаходиться на зламі, коли з одного боку очевидним є протиріччя між консервативністю діючого кримінально – виконавчого законодавства, а з іншого – прагнення держави до гуманізму та демократії. На думку багатьох фахівців, Україна, як і раніше, залишається одним із „лідерів” по застосуванню кримінальних покарань і особливо тих, що пов’язані з утриманням осіб у місцях позбавлення волі.

Актуальність даної теми визначається тим, що реалізація принципу невідворотності виконання і відбування покарань завжди була і залишається однією з найбільш вразливих сфер у житті суспільства та державної політики, оскільки основним змістом покарання є застосування примусу і, відповідно, правообмежень до особи. І це не дивно, оскільки саме у цій сфері діяльності ризик зловживань щодо особи, яка зазнала правообмежень, а отже позбавилася певної міри захисту, є дуже високим. На ці факти неодноразово звертали увагу представники різноманітних державних та громадських організацій як в Україні, так і з числа міжнародних недержавних інституцій.

Принцип невідворотності виконання і відбування покарань тісно пов’язаний з принципом гуманізму, оскільки особа, яка вчинила злочин, має гостро відчувати силу держави та справедливість закону, який до неї застосовується. Гуманність має виявлятися передусім по відношенню до суспільства, до людини, якій злочинець завдав шкоди, горя та страждань. Ігноруючи ж невідворотність покарання, ми тим самим підриваємо принцип гуманізму. Створення умов для реалізації принципу невідворотності юридичної відповідальності, яка є найважливішою

складовою частиною попередження злочинів, повністю відповідає принципу гуманізму. І навпаки, якщо особи, які вчинили правопорушення, будуть звільнятися від відповідальності, то у багатьох з них буде формуватись переконання про безкарність злочинів, що сприятиме скоєнню нових суспільно-небезпечних діянь, що не тільки порушує вимогу невідворотності покарання, але й суперечить гуманізму [6,64].

Факт покарання викликає у нашому суспільстві подвійне ставлення: з одного боку – зростання злочинності підштовхує нас до активної протидії через застосування широкого спектру каральних засобів (криміналізація діянь, збільшення санкцій і т.ін.). З іншого, ми прагнемо уникнути криміналізації суспільства, і задля цього пропагуємо ліберальний підхід до покарання, застосування заохочень, амністій, помилювань, намагаємося зменшити рецидив, розробляємо комплексні профілактичні програми [7].

Але на відміну від принципу гуманізму, який закріплений законодавством України, принцип невідворотності юридичної відповідальності, похідним якого є принцип невідворотності виконання і відбування покарань, прямого вираження у Конституції України не отримав. Однак за своїм соціальним змістом невідворотність правової відповідальності є конституційним положенням і знаходить опосередковане вираження у низці норм Конституції України. Це підтверджує ст.3 Основного Закону нашої держави, яка проголошує людину найвищою соціальною цінністю, а також визначає, що утвердження і забезпечення прав та свобод людини є головним обов'язком держави [1]. На думку деяких фахівців, принцип невідворотності юридичної відповідальності має знайти пряме закріплення у Конституції України [6,65].

Принцип невідворотності виконання і відбування покарань означає безперечність виконання уповноваженими органами та установами покарання, призначеного за вироком суду, і безумовність його відбування засудженим та його обов'язок зазнати кару за вчинений злочин (статті 4, 9 КВК України) [3]. Цей принцип є одним із ключових для кримінально-виконавчого права в цілому, оскільки особа без можливості ухилитись, зазнає обмежень, встановлених кримінально-виконавчим правом прав і свобод, і на основі цього досягається мета покарання, що включає кару засуджених, їх виправлення, а також запобігання вчиненню нових злочинів як засудженими, так і іншими особами, як це визначено у ч.2 ст. 50 Кримінального кодексу України [2].

Реалізація кари властива виконанню всіх видів покарання, але її обсяг залежить від конкретного виду покарання. Позбавлення громадянина одного з основних суб'єктивних прав — свободи волі — веде до обмеження сукупності найбільш значимих для нього соціальних

цінностей і благ — свободи пересування, спілкування, соціальних зв'язків, можливості розпоряджатися багатьма важливими суб'єктивними правами. Тому ізоляцію від суспільства варто розглядати як комплекс правообмежень, оскільки позбавлення чи звуження обсягу прав обумовлене саме ізоляцією.

Разом з тим ч. 3 ст. 50 Кримінального кодексу України вказує, що покарання не має на меті завдати фізичних страждань або принизити людську гідність. Тобто реалізація принципу невідворотності виконання і відбування покарань в залежності від вимог принципу гуманізму може відрізнятися за характером свого впливу [4].

Тому з одного боку, для захисту особи, суспільства та держави від злочинних посягань суд повинен застосувати до осіб, винних у їх вчиненні, передбачені законом покарання. З іншого - соціальний досвід свідчить, що нерідко можуть скластися такі умови, за яких для реалізації завдань кримінального законодавства не вимагається, щоб до винної особи застосовувались заходи кримінальної відповідальності.

Саме тому правозахисники закликають до терпіння і взаємоповаги у ставленні до засуджених, адже засуджені, особливо ті, які відбувають покарання у виді позбавлення волі, незважаючи на те, що вироком суду вони визнані винними у вчиненні злочинів, інколи досить тяжких (вбивства, тяжкі тілесні ушкодження, розбійні напади і т.ін.) є людьми, членами нашого суспільства [5].

Виходячи з цього, законодавець передбачив випадки, коли за певних умов держава в особі її компетентних органів і посадових осіб не реалізовує свого виключного права на подальше кримінальне переслідування осіб, які вчинили суспільно-небезпечні діяння, і звільняє їх від кримінальної відповідальності. Окрім того, законодавство, що регулює кримінальну відповідальність, передбачає низку пільг для окремих категорій суб'єктів. Ці пільги зазвичай пом'якшують заходи державного примусу, які застосовуються щодо особи у зв'язку із вчиненням нею правопорушення.

Так, громадські роботи не призначаються особам, визнаним інвалідами першої або другої групи, вагітним жінкам, особам, які досягли пенсійного віку, а також військовослужбовцям строкової служби (ч. 3 ст. 56 КК). Виправні - вагітним жінкам та жінкам, які перебувають у відпустці по догляду за дитиною, до непрацездатних, до осіб, що не досягли шістнадцяти років, та тих, що досягли пенсійного віку, а також до військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, працівників правоохоронних органів, нотаріусів, суддів, прокурорів, адвокатів, державних службовців, посадових осіб органів місцевого самоврядування (ч. 2 ст. 57 КК). Арешт не застосовується до осіб віком до шістнадцяти

років, вагітних жінок та до жінок, які мають дітей віком до семи років (ч. 3 ст. 60 КК). Обмеження волі - до неповнолітніх, вагітних жінок і жінок, що мають дітей віком до чотирнадцяти років, до осіб, що досягли пенсійного віку, військовослужбовців строкової служби та до інвалідів першої і другої групи (ч. 3 ст. 61 КК). Довічне позбавлення волі - до осіб, що вчинили злочини у віці до 18 років і до осіб у віці понад 65 років, а також до жінок, що були в стані вагітності під час вчинення злочину або на момент постановлення вироку (ч. 2 ст. 64 КК). Окрім того, згідно зі ст. 98 КК, такий вид загального покарання, як конфіскація майна, не застосовується до неповнолітніх.

Отже, можливість припинення кримінального переслідування об'єктивно зумовлюється тим, що притягнення до кримінальної відповідальності та призначення покарання не завжди є єдиним і правильним шляхом досягнення мети щодо виправлення поведінки особи та попередження злочинів. За наявності певних обставин більш ефективним і раціональним інструментом у цьому може стати застосування різних видів звільнення від кримінальної відповідальності.

Україна сьогодні повинна більш наполегливо запроваджувати демократичні стандарти у ставленні до засуджених, швидше позбуватись середньовічних атавізмів у кримінально – виконавчих правовідносинах, активніше поєднувати принцип невідворотності виконання і відбування покарань з принципами гуманізму, справедливості, поваги до прав і свобод засудженого.

Література:

1. Конституція України // К.: Право-Інформ, 2014. – 48с.
2. Кримінальний кодекс України: (офіц.текст). – К.:Паливода А. В., 2013. – 216 с.
3. Кримінально – виконавчий кодекс України : чинне законодавство зі змінами та доповненнями станом на 7.05.2014.: (Офіц.текст). – К.: Паливода А.В., 2014. – 104 с.
4. Голіна В.В., Степанюк А.Х. Кримінально-виконавче право України: підручник / В.В.Голіна, А.Х.Степанюк, О.В.Лисодєд та ін. / 3-тє вид.переробл. і доп. – Харків: Право, 2011. – 328 с.
5. Денисова Т.А. Покарання в системі протидії злочинності // Вісник Асоціації кримінального права України. - 2013. - №1. - С. 409 – 423.
6. Максимюк О.Д. Гуманізм як складова принципу невідворотності юридичної відповідальності // Держава і право. – 2010. - № 47. – С. 61- 66.
7. Яковець І.С. Очікування та реалії впливу судової практики на оптимізацію процесу виконання кримінальних покарань в Україні // Юридичний вісник України. – 2013. - № 7- С. 7- 8.

Науковий керівник: Жукорська Ярина Михайлівна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри публічного права Тернопільського національного економічного університету

РАСПРОСТРАНЕНИЕ ПОРНОГРАФИЧЕСКИХ МАТЕРИАЛОВ ИЛИ ПРЕДМЕТОВ ПОРНОГРАФИЧЕСКОГО ХАРАКТЕРА В СЕТИ ИНТЕРНЕТ

Есипович Анна Александровна

*студентка факультета экономики и права Барановичского
государственного университета*

Распространение порнографии — это антисоциальное явление, которое характеризуется не только посягательством на охраняемые уголовным законодательством нравственные ценности, но и грубо игнорирует их, а также причиняет существенный вред интересам различных государств и международному правопорядку в целом.

В настоящее время распространение порнографических материалов и предметов тесно взаимосвязано с сексуальной эксплуатацией женщин и детей, выступает катализатором ряда половых преступлений, способствует общему упадку нравственности и т.д. К тому же, в последние десятилетия, это общественно опасное деяние стало довольно прибыльным видом криминальной деятельности транснациональной преступности.

Распространение порнографии, как определенное социальное проявления негативной стороны жизни человечества возникло уже довольно давно, и за прошедшие века неоднократно видоизменялось, совершенствовалось, наполнялось новым содержанием.

Передача порнографической информации в основном осуществляется по средствам мобильных телефонов и через сеть Интернет. Зачастую лица, передающие указанную информацию, не осведомлены о том, что их действия подпадают под признаки уголовно-наказуемого деяния, предусмотренного статьей 343 Уголовного кодекса Республики Беларусь.

Правоохранительными органами постоянно отслеживается ситуация, связанная с распространением порнографии в сети Интернет. В белорусском сегменте (домен «by») всемирной сети такие материалы практически отсутствуют. Как правило, такая продукция размещается на американских и российских доменах. Вместе с тем, в Беларуси для распространения порнографии все чаще используются локальные компьютерные сети, а также социальные сети.

За последние годы количество уголовных дел, возбужденных по фактам незаконного изготовления, распространения порнографических материалов или предметов порнографического характера в сети Интернет, зафиксирована в 2013г — 198, а за 10 месяцев 2014г — 245 случаев. Вышесказанное свидетельствует об актуальности данной темы [1].

Необходимо отметить, что ч.2 статьи 343 Уголовного Кодекса Республики Беларусь, предусматривает изготовление либо хранение с целью распространения или рекламирования, либо распространение или рекламирование порнографических материалов или печатных изданий, изображений, иных предметов порнографического характера, либо публичная демонстрация кино- или видеофильмов порнографического содержания, совершенные группой лиц по предварительному сговору либо организованной группой или с использованием глобальной компьютерной сети Интернет, иной сети электросвязи общего пользования либо выделенной сети электросвязи, — наказываются лишением свободы на срок от двух до четырех лет [2].

Под действие данной статьи подпадает размещение в социальных сетях глобальной компьютерной сети Интернет (www.vkontakte.ru, www.odnoklassniki.ru и др.), на личных страничках пользователей видеороликов и изображений порнографического содержания в соответствующих разделах страничек пользователей.

При наступлении ответственности по данной статье не имеет значение используются ли на личной страничке пользователей лишь ссылки на указанные видеоролики или изображения порнографического содержания с другого ресурса глобальной компьютерной сети Интернет, либо сами оригинальные файлы хранятся в памяти системного блока компьютера виновных лиц. Так же не имеет значение изготовлены ли ролики или изображения виновными лицами, либо кем-либо посторонним. Ответственность наступает в связи с тем, что любое лицо, пользующееся глобальной компьютерной сетью Интернет, так же сайтом социальной сети, может на личных страничках пользователей виновных лиц просмотреть видеоролики или изображения порнографического содержания. Тем самым лицо, являющееся владельцем указанной странички, не выставив ограничения на просмотр указанных файлов, допустив возможность их свободного просмотра другим лицам, фактически выставляет их на всеобщее обозрение. Данные факты имеют место в различных случаях по мотивам желания повысить свой рейтинг на сайте социальной сети, в глазах знакомых и друзей, привлечь новых лиц для общения. Имеют место случаи, что виновное лицо, просто понравившееся видео или изображение порнографического содержания, размещает среди большого количества роликов различного содержания,

после чего по своей легкомысленности просто забывает про них, возможно даже никогда больше его не просмотрев.

Из вышесказанного предлагаем следующее:

1. Необходимо законодательно дать определение понятие «порнография», «порнографические материалы и предметы».
2. Ужесточение наказания, предусмотренное ч.2 ст.343 Уголовным кодексом Республики Беларусь.
3. Ведение предупреждающих банеров при загрузки данных порнографических материалов или предметов порнографического характера с изображением несовершеннолетнего.

Литература:

1. Статистика по противодействию торговле людьми, иным связанным с ней преступлениям // Министерство внутренних дел Республики Беларусь [Электронный ресурс]. — 2014. — Режим доступа: <http://mvd.gov.by/ru/main.aspx?guid=5421>. – Дата доступа: 10.10.2014.
2. Уголовный Кодекс Республики Беларусь: принят Палатой представителей 2 июня 1999 г.: одобр. Советом Респ. 24 июня 1999 г.: текст Кодекса по состоянию на 9 июля 2011 г. — Минск: Амалфея, 2010. - 352 с.

Научный руководитель: Трафимчик И.В.

ПОСТПЕНІТЕНЦІАРНА АДАПТАЦІЯ НЕПОВНОЛІТНІХ ЗАСУДЖЕНИХ

Іванюк Вікторія Дмитрівна
студентка юридичного факультету Тернопільського національного
економічного університету

В сучасних умовах все частіше спостерігається поповнення злочинного середовища неповнолітніми правопорушниками. Особливої гостроти даній проблемі додає те, що у вчиненні злочинів найчастіше беруть участь особи, звільнені з установ виконання покарань. Тому найбільш перспективним і дієвим напрямом у профілактиці рецидивної злочинності неповнолітніх має бути ефективна організація соціальної адаптації неповнолітніх громадян, які звільнилися із пенітенціарних установ після відбування кримінального покарання.

Постпенітенціарній соціальний супровід – це цілеспрямована діяльність державних та недержавних організацій, соціального працівника (соціального педагога) з питань реалізації соціальної політики щодо осіб,

які повернулись із місць позбавлення волі, з метою створення необхідних умов для позитивної соціалізації.

Для соціальної адаптації неповнолітніх, звільнених від відбування покарання, характерні такі особливості:

- вона відбувається після звільнення від покарань, пов'язаних із позбавленням волі;

- цей соціально-психологічний процес починається з моменту звільнення засуджених від покарання і завершується досягненням відповідності між очікуваннями-вимогами суспільства (окремих соціальних груп) і поведінкою раніше судимої особи;

- завданням соціальної адаптації осіб, звільнених від покарання, є залучення їх до життя без правообмежень, пов'язаних з покаранням, в новому або такому, що змінилося, соціальному середовищі, що припускає їх добровільне підпорядкування нормативним вимогам середовища;

- соціальна адаптація звільнених від покарання залежить від адаптаційних навичок і здібностей, властивих індивідові спочатку і вихованих в умовах виконання покарання;

- успіх соціальної адаптації звільнених значною мірою залежить від співвідношення системи особистісних установок і вимог, що пред'являються середовищем (трудовим колективом, найближчим побутовим оточенням, сім'єю) [5].

Безумовно, соціальна адаптація неповнолітніх осіб є складним і тривалим процесом, тому що ізоляція має найбільш деструктивний вплив на засудженого. Соціально-психологічні проблеми, пов'язані з ізоляцією, надзвичайно складно долати дорослій людині, а тим більше дитині.

Зважаючи на це, при наданні соціальної допомоги неповнолітнім засудженим для їх ефективної постпенітенціарної адаптації необхідно:

- 1) виявити причини та умови, що привели особу до порушення кримінального законодавства, а також життєві цінності та характерні риси особистості, що можуть викликати проблеми після звільнення з місць позбавлення волі (як для самої особи, так і для оточуючих осіб);

- 2) визначити мету життя на волі, враховуючи мотивацію, визначити послідовність дій та засоби, якими можна скористатися для досягнення позитивного результату;

- 3) визначити спроможність аналізувати позитивний і негативний досвід зі свого минулого та робити необхідні висновки, самостійно вирішувати власні соціальні проблеми.

Саме тому Глава 24 Кримінально-виконавчого кодексу України закріплює порядок надання допомоги особам, які звільнені від відбування покарання. Зокрема, не пізніше ніж за три місяці до закінчення строку покарання адміністрація установи виконання покарань через територіальні органи внутрішніх справ і центри зайнятості населення вживає заходів до

трудового і побутового влаштування засудженого за обраним ним місцем проживання. В установах виконання покарань організовуються курси підготовки засуджених до звільнення. У разі відсутності необхідного за сезоном одягу, взуття і коштів на їх придбання особи, звільнені від відбування покарання, забезпечуються одягом і взуттям безоплатно. Їм може бути видана одноразова грошова допомога за рахунок коштів Державного бюджету України, передбачених на фінансування Державної кримінально-виконавчої служби України [1].

Крім того, відповідно до ч. 1 ст. 9 Закону України «Про соціальну адаптацію осіб, які відбувають чи відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк» суб'єктами соціального патронажу надаються послуги тимчасового притулку, а також соціальні, медичні, юридичні, освітні, реабілітаційні та інші послуги [2].

У разі якщо звільнена особа є бездомною, надання їй послуг здійснюється відповідно до Закону України "Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей", в ч. 2 ст. 17 якого зазначається, що бездомним особам надаються послуги за місцем їх проживання або місцем перебування, а саме в закладах для цієї категорії осіб, а також поза межами таких закладів із застосуванням мобільної форми надання соціальних послуг - соціального патрулювання [3].

Враховуючи вищенаведене можна зробити висновок, що держава мала б чітко диференціювати неповнолітніх засуджених від інших осіб, звільнених з місць позбавлення волі, та приділяти особливу увагу їх адаптації та ресоціалізації, зважаючи на особливості становлення їх особистості. Адже психіку неповнолітнього легше виправити, вплинути на неї, ніж на дорослу сформовану особистість, що допомагає зменшити кількість злочинів, вчинених неповнолітніми особами, які звільнилися з місць позбавлення волі.

Література:

1. Кримінально-виконавчий кодекс України від 11.07.2003 № 1129-IV. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1129-15>
2. Закон України «Про соціальну адаптацію осіб, які відбувають чи відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк» від 17.03.2011 № 3160-VI. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3160-17>
3. Закон України "Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей" від 02.06.2005 № 2623-IV. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2623-15>
4. Дипко С. С. Теоретичний концепт переходу від покарання до ресоціалізації засуджених неповнолітніх / С. С. Дипко // Теорія та

практика державного управління . - 2012. - Вип. 3. - С. 151-156. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Trpu_2012_3_22.pdf

5. Коваль В. В. Постпенітенціарний соціальний супровід неповнолітніх / В. В. Коваль. // Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Сер. : Психолого-педагогічні науки . - 2012. - № 7. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nzspp_2012_7_7.pdf

Науковий керівник: Жукорська Ярина Михайлівна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри публічного права Тернопільського національного економічного університету

ПРАВОВИЙ СТАТУС ПЕРСОНАЛУ ДЕРЖАВНОЇ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Карпин Соломія Романівна

студентка юридичного факультету Тернопільського національного економічного університету

Реформування кримінально-виконавчої служби тісно пов'язане з розбудовою її кадрів на засадах державної служби та сприяє створенню дієздатного, професійного та потужного персоналу.

Основними проблемами є належне наповнення кадрового складу державної служби в органах та установах виконання покарань .

Правовий статус персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України (ДВКС) визначається ЗУ «Про Державну кримінально-виконавчу службу України». Зокрема, ч. 1 ст. 14 цього Закону передбачає, що до персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України належать особи рядового і начальницького складу, спеціалісти, які не мають спеціальних звань, та інші працівники, які працюють за трудовими договорами в Державній кримінально-виконавчій службі України [1].

Існуючий підхід до класифікації вказує на наявність таких категорій державних службовців, як:

- 1) державні службовці, які мають спеціальні звання ;
- 2) спеціалісти, яким згідно із законодавством присвоєні певні категорії посад державних службовців .

Служба в Державній кримінально-виконавчій службі України є державною службою особливого характеру, яка полягає у професійній діяльності придатних до неї за станом здоров'я і віком громадян України. Час проходження служби в Державній кримінально-виконавчій службі України зараховується до страхового стажу, стажу роботи за спеціальністю, а також до стажу державної служби [1].

Стосовно кандидатів на службу в Державній кримінально-виконавчій службі України, за їх письмовою згодою проводиться спеціальна перевірка в порядку, встановленому ЗУ «Про засади запобігання і протидії корупції». Такі особи подають за місцем майбутньої служби декларацію про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру за формою і в порядку, що встановлені цим Законом, а також зобов'язані повідомити керівництву органу чи підрозділу, на посаду в якому вони претендують, про працюючих у цьому органі чи підрозділі близьких їм осіб [2].

Громадяни України, які вперше зараховуються на посади рядового і начальницького складу кримінально-виконавчої служби та у відповідних випадках пройшли встановлений строк випробування, складають присягу. Їм видаються службові та спеціальні посвідчення, а також відповідні знаки .

Такі особи, а також члени їхніх сімей знаходяться під захистом держави, їх безпека, честь і гідність охороняються законом. Особи рядового і начальницького складу мають право на носіння форменого одягу із знаками розрізнення, зразки якого розробляються відповідно до законодавства [4, 5]. Держава забезпечує соціальний захист персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України. Пенсійне забезпечення осіб рядового і начальницького складу кримінально-виконавчої служби здійснюється відповідно до ЗУ «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» [3].

Згідно із ЗУ «Про Державну кримінально-виконавчу службу України» особи рядового і начальницького складу та працівники кримінально-виконавчої служби не можуть бути членами політичних партій, а також не можуть мати в безпосередньому підпорядкуванні або бути безпосередньо підпорядкованими у зв'язку з виконанням повноважень близьким їм особам.

Проте зазначені особи, та працівники кримінально-виконавчої служби можуть бути членами громадських організацій, статутні положення яких не суперечать засадам діяльності Державної кримінально-виконавчої служби України, і можуть брати участь у їх роботі у вільний від виконання службових обов'язків час [1].

Варто зауважити, що на практиці велику кількість осіб, які здійснюють розпорядчо-виконавчі функції у виробничій сфері, заміщено працівниками за трудовим договором. Отже, ця категорія осіб здійснює виробничі завдання і безпосередньо бере участь у реалізації суспільно корисної праці як заходу виправлення і як складової кримінально-виконавчої політики. Зазначену категорію працівників Ребкало М. відніс до цивільних державних службовців, оскільки вони професійно

забезпечують реалізацію державної політики у сфері виконання покарань. Автор зазначає, що такий підхід дасть змогу не тільки кількісно збільшити склад цивільної державної служби в органах та установах виконання покарань, але й покращити її якісний стан [5, 69]. Трудові відносини працівників кримінально-виконавчої служби регулюються законодавством про працю, державну службу та укладеними трудовими договорами.

Права та обов'язки посадових та службових осіб органів і установ виконання покарань визначаються ст. 18 ЗУ «Про Державну кримінально-виконавчу службу України». Зокрема посадові та службові особи зобов'язані: виконувати покарання, забезпечувати дотримання прав людини і громадянина, реалізацію законних прав та інтересів засуджених і осіб, узятих під варту, вимог законодавства щодо виконання і відбування кримінальних покарань, виконувати вироки, постанови і ухвали суду, а також рішення, прийняті прокурорами і слідчими в установленому законом порядку і в межах їх компетенції; тримати осіб, узятих під варту, та здійснювати інші повноваження, передбачені законом.

Досліджуючи правовий статус персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України слід також звернутися до досвіду європейських країн. Так, у країнах Західної Європи (Данія, Німеччина, Нідерланди, Швеція) та Східної Європи (Естонія, Румунія, Словенія, Угорщина) кримінальні інспекції ефективно застосовують такі заходи, як: медіація, виховні заходи, суспільно корисні роботи, компенсація і реституція, позбавлення права, умовне звільнення з наглядом, поселення в пробаційні центри, пробаційний нагляд тощо.

Вважаємо, що до основних напрямів удосконалення правового статусу персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України з використанням позитивного досвіду окремих країн Європейського Союзу слід віднести: приведення кримінально-виконавчої діяльності інспекції до міжнародних стандартів; покращення якості підготовки персоналу шляхом обміну досвідом; проведення відповідних реформ в нашій державі тощо. Такі заходи сприятимуть формуванню ефективної системи державної служби в органах та установах виконання покарань, а також їх реалізацію та допоможе вирішити одне з найважливіших завдань - створення в органах, установах та закладах виконання покарань дієвого, ефективного, мобільного персоналу.

Основними проблемами в роботі персоналу Державної кримінально-виконавчої інспекції є: хабарництво на всіх інстанціях, продаж посад, система підкупу посадових осіб, зловживання владою або службовим становищем з корисливих мотивів, а також низький рівень кваліфікації персоналу створює надзвичайно велику загрозу існуванню демократичної та незалежної держави.

З метою вирішення проблем, що існують сьогодні в Державній кримінально-виконавчій інспекції слід переймати досвід європейських країн. Це сприятиме формуванню ефективної системи державної служби в органах та установах виконання покарань, та допоможе вирішити одне з найважливіших завдань - створення в органах, установах та закладах виконання покарань дієвого, ефективного, мобільного персоналу.

Література:

1. Закон України «Про Державну кримінально-виконавчу службу України» від 23 червня 2005 року, із наступними змінами та доповненнями станом на 02.03.2014 року / Відомості Верховної Ради України // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2713-15/conv/para080#o80>
2. Закон України «Про засади запобігання і протидії корупції» від 7 квітня 2011 року, із наступними змінами та доповненнями станом на 16.10.2014 року / Відомості Верховної Ради України // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3206-17>
3. Закон України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» від 9 квітня 1992 року, із наступними змінами та доповненнями станом на 08.06.2014 року / Відомості Верховної Ради України // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2262-12>
4. Боднарчук О. Г. Професійна деформація персоналу як передумова виникнення корупції в державній кримінально-виконавчій службі України / О. Г. Боднарчук // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». - 2012. - № 2 (6). - С. 1-13.
5. Ребкало М. Шляхи вдосконалення цивільного складу державних службовців кримінально-виконавчої служби України / М. Ребкало // Вісник Національної академії державного управління. - 2013. - № 2. - С. 65-70.

Науковий керівник: Жукорська Ярина Михайлівна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри публічного права Тернопільського національного економічного університету

КРИМІНАЛІСТИЧНА ІДЕНТИФІКАЦІЯ ЯК ЗАСІБ ПІЗНАННЯ

Косенко Анастасія Василівна

студентка факультету економіки, менеджменту і права Київського національного торговельно-економічного університету

Ідентифікація – форма пізнавальної діяльності, яка використовується в різних галузях знань, у тому числі і у кримінальному судочинстві при встановленні істини в кримінальному провадженні.

Актуальність даної теми полягає в тому, що розкриття й розслідування злочинів тією чи іншою мірою пов'язане з ідентифікацією. Термін «ідентифікація» у перекладі з латинської означає ототожнювати, тобто встановлення тотожності об'єкта з іншими за певними ознаками, властивостями. Теорія ідентифікації вивчає загальні прийоми, методи і принципи, які притаманні усім випадкам встановлення тотожності, і тому називається загальною теорією криміналістичної ідентифікації. Для того, щоб вирішити питання про тотожність або відмінність, необхідно в одних випадках здійснити більш-менш складне дослідження (криміналістичну експертизу), в інших – провести слідчі дії (наприклад, пред'явлення для впізнання). Тому розрізняють оперативно-слідчу та експертну ідентифікацію. В усіх випадках встановлення тотожності являє собою процес, який охоплює дослідження, порівняння або зіставлення ознак, – такий процес називається ідентифікацією, або ототожненням. Таким чином, криміналістична ідентифікація – це процес встановлення індивідуальної тотожності об'єктів, які мають значення для розслідування злочину або розгляду кримінальної справи [4, с. 27].

Методологічною основою ідентифікації як форми пізнавальної діяльності є закони формальної логіки (переважно закон тотожності) і категорії матеріалістичної діалектики. Учення про діалектичну тотожність виходить із визнання індивідуальності об'єктів матеріального світу. І сама людина, і все, що її оточує, є індивідуальним. Індивідуальність об'єкта полягає в тому, що, з одного боку, він дорівнює сам собі, а з іншого — відрізняється від усіх інших. Суть закону тотожності полягає в тому, що будь-яка думка про предмет тотожна собі, хоч би скільки разів вона повторювалася. Отже, суть ідентифікації полягає у встановленні одного й того самого в різних об'єктах або одного об'єкта в різних станах. Таким чином, закон тотожності відображає структуру розгляду будь-чого: свідчення існування будь-якого факту, події, явища; встановлення різних станів об'єкта: на цей час, у минулому та майбутньому; визначення моментів часу.

Основоположником наукової теорії криміналістичної ідентифікації був відомий криміналіст С. М.Потапов, що розглядав ідентифікацію як метод і спеціальну методологію криміналістики. Він вказував, що ідентифікувати можна всілякі матеріальні предмети і явища, їхні роди й види, кількості і якості, ділянки простору й моменти часу, людську особистість у цілому і її окремі ознаки, фізичні властивості людини і її розумові здатності, її зовнішні дії й внутрішні психічні акти [3, с. 82].

Таке розуміння криміналістичної ідентифікації перетворює її у всеосяжний метод пізнання фактів, що підлягають доказуванню в розслідуванні й судовому розгляді справ. Безмежне поширення процесу криміналістичної ідентифікації на всі пізнавальні акти в судочинстві стикнулося із запереченнями ряду вчених. Так, Н. В. Терзієв, критикуючи погляд С. М. Потапова на криміналістичну ідентифікацію як на всеосяжний спеціальний метод криміналістичного дослідження, відзначав, що криміналістичну ідентифікацію не можна розглядати методом, вона є лише завданням дослідження об'єктів матеріального світу з метою встановлення їхньої тотожності по пам'яті, опису або відображенню, або з об'єктом, що залишив сліди або інші речові докази [5, с.37].

С. П. Мітричев, критикуючи позицію С. М. Потапова щодо ідентифікації як ідентифікації лише в дослідженнях експерта або іншої особи, які хочуть на основі вивчення або глибокого дослідження певних речових доказів установити тотожність або її відсутність загального методу криміналістики, обмежував застосування криміналістичної [3, с. 56].

Також важливий внесок у розвиток теорії криміналістичної ідентифікації зробили такі вчені як: А. І. Вінберг, В. Я. Колдін, М. В. Салтевський, Т. А. Седова, М. Я. Сегай, Б. І. Шевченко та інші.

Криміналістичний метод ідентифікації є окремим (спеціальним), бо завдання, які розв'язують за його допомогою, зводяться до встановлення тотожності конкретного об'єкта — особи, предмета, події, факту.

На даний час загальновизнаним є те, що об'єктами ідентифікації в криміналістиці як засобу пізнання можуть бути речі, тварини, особи. Об'єктами ідентифікації вони стають, коли потрапляють в етапи судового процесу, а встановлення тотожності набуває істотного значення для справи.

Суб'єктом у слідчій формі ідентифікації часто виступає сам слідчий. Однак нерідко в даній формі ідентифікації як суб'єкти виступають і потерпілий, і свідок, і підозрюваний. Сказане має місце у випадках, коли свідок, потерпілий або підозрюваний є джерелом ідентифікаційних фактів, наприклад у випадку впізнання потерпілим або свідком підозрюваного,

упізнання підозрюваним знаряддя злочину виявленого на місці його здійснення. Тут ідентифікаційний факт установлюється слідчим безпосередньо через потерпілого, свідка, підозрюваного[1, с. 84].

За допомогою криміналістичної ідентифікації в судовій і слідчій практиці встановлюють конкретні події, механізм злочину й осіб, які його вчинили, а також розшукують і розпізнають будь-які об'єкти злочинного діяння. Тому доказування у кримінальному провадженні можна інтерпретувати як ідентифікаційний процес, який здійснюють різними методами пізнання істини, зокрема методом криміналістичної ідентифікації.

Таким чином, можна зробити узагальнений висновок щодо дослідження теми криміналістичної ідентифікації. На нашу думку, криміналістична ідентифікація є водночас процесом і методом дослідження, така взаємопов'язаність між собою дозволяє ці аспекти дослідження об'єктів доповнювати одне одного. У зв'язку з цим при проведенні криміналістичної ідентифікації вивчають: об'єкти, ознаки, властивості. Криміналістична ідентифікація – специфічний метод, що дозволяє розв'язувати вузькі ідентифікаційні задачі, суть яких зводиться до встановлення тотожності конкретного об'єкта, що має стійку зовнішню форму. Отже, у вирішенні та розв'язанні кримінальних проваджень метод ідентифікації посідає одне з найголовніших місць. Але насамперед, потрібно усвідомити те, що стрімкий розвиток науково-технічного прогресу створює необхідність у дослідженні все нових об'єктів, забезпечує можливість їхньої ідентифікації безпосередньо слідчим, а тому коло ідентифікаційних дій слідчого потрібно розширювати.

Література:

1. Зотов Б.Л. Идентификация в криминалистике.– М., 1973. – С. 24;
2. Колмаков В. П. Вдосконалювати тактику проведення ідентифікаційних слідчих дій // Радянське право. — 1968. — № 10. – С. 5;
3. Криміналістична ідентифікація у слідчій діяльності / С. П. Чумак // Актуальні проблеми держави і права . - 2008. - Вип. 44. - С. 81-88.;
4. Криміналістика: Підруч. для студ. юрид. спец. вищ. закл. освіти / За ред. В.Ю. Шепітька. – 2-ге вид., переробл. і допов. – К.: Концерн "Видавничий Дім "Ін Юре", 2004. – С. 728;
5. Терзиев Н. В. Идентификация в криминалистике / / Советское государство и право. — 1948. — № 12. – С. 13.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПРАЦІ ЗАСУДЖЕНИХ

Кравець Віталій Броніславович

студент юридичного факультету Тернопільського національного економічного університету

Одним із найдискусійніших питань в сфері виконання покарань є питання використання та регулювання праці засуджених, яка, відповідно до ст. 6 КВК України, є основним засобом їх виправлення та ресоціалізації [3]. Проте, як свідчить практика, у сфері використання праці засуджених існує багато можливостей для зловживань.

Метою дослідження є здійснення теоретичного аналізу особливостей використання праці засуджених.

Основною тезою міжнародних нормативно-правових актів щодо праці засуджених є те, що праця не може бути рабською та повинна оплачуватись і не містити в собі ознак покарання та принизливості. Зокрема це зазначено у ст.71 Мінімальних стандартних правил поводження з в'язнями 1955р. [1]. Тобто засудженого не можна карати працею [5, 125].

Засудженим у кримінальному провадженні є обвинувачений, обвинувальний вирок суду щодо якого набрав законної сили (ч. 2 ст. 43 Кримінального процесуального кодексу України) [2]. Щодо правового статусу засудженого, то він виконує обов'язки і користується усіма правами, передбаченими для громадян України, з певними обмеженнями, що визначені законодавством України, вирок суду, умовами виконання покарання.

Постанова Пленуму Верховного Суду України № 9 від 1 листопада 1996 р. «Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя», як і норма ч. 3 ст. 43 Конституції України, закріплює, що не вважається примусовою працею військова або альтернативна (невійськова) служба, а також робота, що виконується особою, чи служба, яку вона несе за вирок суду чи іншим рішенням суду або відповідно до законів про воєнний і про надзвичайний стан [4]. Реалізація права на працю, зміст якого полягає в можливості вільно розпоряджатися своєю здатністю до праці, передбаченого ст. 43 Конституції України, засудженими, які відбувають покарання у вигляді позбавлення волі, має свої особливості та обмеження.

Такі обмеження мають каральний та виховний характер і впливають із самого покарання. До таких обмежень належать: неможливість добровільного вступу в трудові відносини, зміна їх характеру чи добровільне припинення, вільне користування коштами тощо.

Праця засуджених в установах виконання покарань врегульована чинним Кримінально-виконавчим кодексом України (ст. 118–122) і є важливою передумовою ефективного використання інших засобів виправлення і ресоціалізації засуджених. Засуджені до позбавлення волі мають працювати в місцях і на роботах, які визначаються адміністрацією установи виконання покарань. Їх праця має свої особливості, які визначаються специфічним правовим становищем засуджених та поставленими перед установами виконання покарань завданнями.

Кримінально-виконавче законодавство України залишає дуже багатий простір для зловживань з боку адміністрації кримінально-виконавчих установ щодо прав засуджених на працю та на достойний рівень її оплати [8, 73]. Практика виконання покарань підтверджує цю тезу. В колоніях непоодинокі випадки незаконного маніпулювання працею засуджених. Прикладом можуть бути випадки, коли документальне оформлення праці засуджених не відповідає реальним обставинам. Така ситуація складається, коли на роботу виводиться бригада з 50 осіб, а наряди на виконання певної роботи оформляються на 5 осіб. Фактично, це означає, що 45 осіб виконували примусову неоплачувану роботу, яка взагалі носить ознаки рабської. З іншого боку, для засудженого це означає, що йому не нараховується заробітна плата, і така праця не зараховується у його трудовий стаж, оскільки немає відрахувань в фонди соціального страхування. Юридично це означає, що засуджений не є застрахованою особою, і в його стаж, необхідний для призначення пенсії, не буде зарахований такий вид праці в кримінально-виконавчих установах.

Але при цьому праця залишається одним з основних засобів впливу на засудженого. Її важливість пояснюється тим, що праця у місцях позбавлення волі розглядається як позитивний елемент виправлення та професійної підготовки [8, 74]. Загальновизнаною є думка про те, що праця є важливим та сильним засобом впливу на особу, її свідомість та спосіб життя. Тому нормативні акти передбачають необхідність залучення засудженого до праці, намагаючись за допомогою праці та інших засобів досягти таких позитивних змін в його особистості, які сприяють засудженому свідомо відновлювати соціальний статус, повернутися до самостійного соціально-нормативного життя в суспільстві. Праця повинна бути забезпечена в обсягах, достатніх для того, щоб засуджені були активно зайняті впродовж нормального робочого дня. Крім того, праця виконує функцію самозабезпечення. Тобто засуджений, працюючи, забезпечує своє існування в установі та оплачує ті послуги, які йому надаються [6, 129].

Згідно з нормою КВК ст. 6 суспільно корисна праця є одним із основних засобів виправлення та ресоціалізації засуджених. Тому КВК

передбачає необхідність залучення засудженого до праці, намагаючись за допомогою праці та інших засобів досягти таких позитивних змін в його особистості, які сприяють засудженому свідомо відновлювати соціальний статус, повернутися до самостійного соціально-нормативного життя в суспільстві.

Отже, діяльність кримінально-виконавчої установи призначена для того, щоб досягнути виправного завдання і виконувати виховну функцію. Остання довгий час вважалася не притаманною кримінально-виконавчій системі, а саме надати можливість людині, яка не може адаптуватися жити у суспільстві, ті умови, яких вона з якихось причин не мала для того, щоб позитивно реалізувати себе у суспільстві. Зараз усе частіше ведеться мова про навчання засуджених спеціальностям, які їм найбільше до вподоби, а якщо можливо і реалізувати свої здобуті знання у виробничій діяльності в кримінально-виконавчій установі. Проте недосконалий механізм правового регулювання залишає простір для зловживань з боку адміністрації кримінально-виконавчих установ щодо прав засуджених на працю та на достойний рівень її оплати, чим посадові особи зазвичай користуються.

Джерела:

1. Мінімальні стандартні правила поводження з в'язнями 1955 р. / [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_212
2. Кримінальний процесуальний кодекс України : станом на 21 жов. 2014 р. : відповідає офіц. тексту. – Х. : Право, 2014. – 344 с.
3. Кримінально-виконавчий кодекс України [Текст] : станом на 24 січ. 2014 р. : відповідає офіц. тексту. - Харків : Право, 2014. - 88 с
4. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 01.11.96 р. №9 "Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя" / [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-96>
5. Градецький А. В. Механізм правового регулювання праці засуджених [Електронний ресурс] / А. В. Градецький // Держава та регіони. Сер. : Право . - 2013. - № 2. - С. 124-128. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/drp_2013_2_26.pdf
6. Денисова Т.А. Залучення засуджених до праці як засіб виправлення особи /Т.А. Денисова // Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених. – Сімферополь : Таврія, 2006. – Вип. 9. – С. 124–130.
7. Кримінально-виконавче право : підручник / [В.В. Голіна, А.Х. Степанюк, О.В. Лисодєд та ін.] ; за ред. В.В. Голіни і А.Х. Степанюка. - Х. : Право, 2011. - 328 с.

8. Проблеми забезпечення прав засуджених у кримінально-виконавчій системі України. / В.А. Бадира, О.П. Букалов, А.П. Гель, М.В. Романов, І.С. Яковець; За загальною редакцією Є.Ю. Захарова. Харківська правозахисна група. – Харків: Права людини, 2011. – 368 с.

Науковий керівник: Жуковська Ярина Михайлівна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри публічного права Тернопільського національного економічного університету

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ПЕРЕДАЧЕЮ АБО ЗБИРАННЯМ ВІДОМОСТЕЙ, ЩО СТАНОВЛЯТЬ КОНФІДЕНЦІЙНУ ІНФОРМАЦІЮ, ЯКА ЗНАХОДИТЬСЯ У ВОЛОДІННІ ДЕРЖАВИ ТА ВІДМІННІСТЬ ВІД ШПИГУНСТВА

Красов Олексій Павлович

студент юридичного факультету Запорізького національного університету

Технократичний розвиток суспільства призводить до того, що кожна особа, інколи навіть не покидаючи власну домівку, може отримати доступ до будь-якої інформації. Право особи на доступ до інформації гарантовано нормою Конституції України, а саме статтею 34, де вказано, що кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб - на свій вибір [1]. Також, Закон України «Про інформацію» встановлює, що кожен має право на вільне одержання, вільне використання, вільне поширення, вільне зберігання, захист інформації, необхідної для реалізації своїх прав, свобод і законних інтересів. Інформація, згідно з цим Законом це «будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді» [2].

Проте, в деяких випадках, як виняток із загального правила, доступ до публічної інформації може бути обмежено згідно з ч. 2 ст. 6 Закону України «Про доступ до публічної інформації» [3].

Інформація з обмеженим доступом охороняється різноманітними правовими засобами, в тому числі шляхом встановлення та реалізації кримінальної відповідальності за порушення правил її використання. Зокрема, ст. 330 Кримінального кодексу України (далі – КК України) передбачена кримінальна відповідальність за передачу або збирання відомостей, що становлять службову інформацію, зібрану у процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності, у сфері оборони країни [4]. До 2011 року у Кримінальному кодексі України містилося

поняття «конфіденційна інформація, що є власністю держави». В Законі України «Про інформацію» лише зазначено, що стосовно інформації, яка є власністю держави і знаходиться в користуванні органів державної влади чи органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій усіх форм власності, з метою її збереження може бути відповідно до закону встановлено обмежений доступ – надано статус конфіденційної [2]. Порядок обліку, зберігання і використання документів та інших носіїв інформації, що містять зазначені відомості, визначається Кабінетом Міністрів України. З прийняттям Закону України «Про доступ до публічної інформації» в статтю 330 КК України були внесені зміни, і в українському законодавстві з'явився термін – «службова інформація». Дана стаття регламентує притягнення до відповідальності особи, яка передає або збирає з метою передачі іноземним підприємствам, установам, організаціям або їх представникам відомостей, що становлять службову інформацію, зібрану у процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності, у сфері оборони країни, особою, якій ці відомості були довірені або стали відомі у зв'язку з виконанням службових обов'язків. Тобто, суб'єктом злочину є фізична осудна особа, яка досягла віку, з якого настає кримінальна відповідальність за вчинення даного злочину та має поряд із загальними - спеціальні ознаки. Тобто, існує чітко категорії працівників, які допускаються до роботи з виданнями з грифом «Для службового користування». Вони визначаються керівниками організацій. Факт надання допуску означає, що вказані відомості довірені їм у зв'язку з виконанням службових обов'язків. Об'єктом злочину виступатиме службова інформація, яка може міститися лише в документах суб'єктів владних повноважень, визначених у ст. 13 Закону України «Про доступ до публічної інформації», що стосується їх діяльності. Стаття 9 вказаного Закону чітко окреслює коло інформації, яка може належати до категорії «службова»: 1) що міститься в документах суб'єктів владних повноважень, які становлять внутрішню службову кореспонденцію, доповідні записки, рекомендації, якщо вони пов'язані з розробкою напряму діяльності установи або здійсненням контрольних, наглядових функцій органами державної влади, процесом прийняття рішень і передують публічному обговоренню та/або прийняттю рішень; 2) зібрана в процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності, у сфері оборони країни, яку не віднесено до державної таємниці [3]. Отже, якщо інформація належить до вказаного кола, вона може отримати статус «службової».

При цьому, у ч. 1 зазначеної статті вказано, що належати до службової така інформація може відповідно до вимог ч. 2 ст. 6 Закону України «Про доступ до публічної інформації», тобто після застосування так званого «трискладового тесту». Так, обмеження доступу до інформації

здійснюється відповідно до закону при дотриманні сукупності таких вимог: 1) виключно в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя; 2) розголошення інформації може завдати істотної шкоди цим інтересам; 3) шкода від оприлюднення такої інформації переважає суспільний інтерес в її отриманні [3].

Доступ до інформації обмежується лише за умови наявності всіх трьох вимог. Варто звернути увагу, що при відсутності хоча б однієї з них інформація є відкритою (ч. 2 ст. 6 Закону України «Про доступ до публічної інформації»).

Злочин, передбачений у ст. 330 КК України варто відрізнити від злочину, закріпленого у ст. 114 КК України «Шпигунство» за наступними критеріями. По-перше, це об'єкт злочину. У ст. 330 КК України об'єктом виступає службова інформація, а у ст. 114 КК України – відомості, що становлять державну таємницю (вид таємної інформації, що охоплює відомості у сфері оборони, економіки, науки і техніки, зовнішніх відносин, державної безпеки та охорони правопорядку, розголошення яких може завдати шкоди національній безпеці України та які визнані у порядку, встановленому Законом України «Про державну таємницю», державною таємницею і підлягають охороні державою) [5]. Перелік цих відомостей можна також знайти у Зводі відомостей, що становлять державну таємницю, затверджену Наказом Служби безпеки України від 12.08.2005 року № 440. По-друге, це суб'єкт злочину. Якщо у ст. 330 КК України - будь-яка особа, яка, має доступ до службової інформації, то у ст. 114 КК України – це лише іноземець або особа без громадянства.

Література:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>.
2. Про інформацію: Закон України від 02 жовтня 1992 року № 2657-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>.
3. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13 січня 2011 року № 2939-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>.
4. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>.
5. Про державну таємницю: Закон України від 21 січня 1994 року № 3855-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>.

Науковий керівник: Узунова Оксана Василівна, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального права та правосуддя Запорізького національного університету

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОЦІЛЬНОСТІ ДЕКРИМІНАЛІЗАЦІЇ ХУЛІГАНСТВА

Кудлай Каріна Вікторівна

студентка юридичного факультету Запорізького національного університету

Розвиток суспільства нерозривно пов'язаний із необхідністю захисту прав людей від протиправних посягань шляхом встановлення відповідальності за їх вчинення, тобто прийняття норм, які б забезпечували захист суспільних інтересів. Крім того, чинне законодавство потребує проведення дослідження на відповідність сучасному розвитку нашої держави. Враховуючи європейський вибір України та здійснення процесу гармонізації нашого законодавства до законодавства Європейського Союзу актуальним залишається питання реформування кримінального судочинства та впровадження інституту кримінальних проступків.

З огляду на можливість запровадження інституту кримінальних проступків доцільним є розгляд суміжних протиправних діянь, які можливо об'єднати в одну статтю та закріпити у відповідному нормативному акті. Одним із таких протиправних діянь вважається хуліганство. Зважаючи на те, що хуліганство є одним із найрозповсюдженіших діянь на території України, дослідження цього протиправного діяння повинно бути однією з важливих дій, як науковців, так і працівників правоохоронних органів. Адже у свою чергу це сприяє усуненню причин та умов вчинення злочинів, їх можливих проявів у схожих умовах тощо.

Проте, на практиці нерідко трапляються випадки коли працівники правоохоронних органів через свою недосвідченість або діючи умисно не можуть провести чітку межу між дрібним хуліганством передбаченим ст. 173 Кодексу про адміністративні правопорушення (далі - КпАП) України та хуліганством закріпленим у ст. 296 Кримінального кодексу (далі - КК) України.

Проблема розмежування дрібного хуліганства та кримінально-каранного хуліганства була об'єктом дослідження таких видатних науковців, як: О.М. Бандурка, А.С. Васильєв, А.Ф. Волобуєв, Є.В. Додін, А.В. Іщенко, А.Т. Комзюк, О.М. Колесніченко, В.Ю. Шепітько та інших.

Перш ніж перейти до відмежування дрібного хуліганства від хуліганства за яке передбачена кримінальна відповідальність, слід зупинитися на легальних дефініціях цих понять.

Відповідно до ст. 173 КпАП України дрібним хуліганством є нецензурна лайка в громадських місцях, образливе чіпляння до громадян та інші подібні дії, що порушують громадський порядок і спокій громадян [1].

Статтею 296 КК України передбачено, що хуліганство це грубе порушення громадського порядку з мотивів явної неповаги до суспільства, що супроводжується особливою зухвалістю чи винятковим цинізмом [2].

Аналізуючи наведені визначення можна виокремити спільні особливості наведених правопорушень, а саме:

- це завжди активні дії;
- порушується громадський порядок;
- вчиняється у громадських місцях.

Проте, слід зауважити, що відмежування цих злочинів здебільшого вчинюється за ознакою виняткового цинізму чи особливої зухвалості, яке є обов'язковим для кримінально-караного хуліганства.

Крім того, спробу відмежування та характеристики кримінально-караного хуліганства було зроблено Пленумом Верховного Суду України у Постанові «Про судову практику у справах про хуліганство» № 10 від 22 грудня 2006 року, проте у цій Постанові поза увагою було залишено низку проблем, більш того, вказана Постанова є вже застарілою та не може повністю відповідати сучасному розвитку суспільства.

На нашу думку доцільним є декриміналізація діяння передбаченого ст. 296 КК України, оскільки через особливості правової конструкції ця стаття не визначає таких специфічних дій, які дозволили б виділити його як окремий злочин.

Слід звернути увагу, що законодавець у ст. 173 КпАП України в поняття хуліганство вкладає зовсім інший зміст ніж у ст. 296 КК України, навіть не зважаючи на їх схожість. Про це свідчить варіативність визначення хуліганства у різних галузях права. Таке становище не можна визнати прийнятним, оскільки одне й те ж поняття не може тлумачитись по-різному.

Формулювання ст. 173 КпАП України також містить цілу низку недоліків. Тому на перший погляд може здатися, що декриміналізація хуліганства має сприяти виключенню дрібного хуліганства з переліку діянь, за які встановлено адміністративну відповідальність, адже відсутність першого абсолютно логічно нівелює можливість існування другого.

Проте погодитися з таким не можна, оскільки проведення декриміналізації того чи іншого злочину свідчить про визнання

законодавцем зниження рівня суспільної небезпечності такого правопорушення, але не про повне скасування відповідальності за його вчинення, що в свою чергу як раз може знайти своє відображення у нормах КпАП України або у в окремому розділі чи нормативному акті, який би передбачив відповідальність за кримінальні проступки, запровадження яких планується у зв'язку із євроінтеграційними прагненнями України.

Крім того, чинний КпАП України не містить правопорушень, які б повною мірою передбачали захист усієї сукупності суспільних відносин, які нині охороняються встановленою відповідальністю за дрібне хуліганство.

Закріплення переліку відповідних правопорушень є доволі складним завданням, що, скоріш за все, може бути пов'язано з прогалинами законодавчого регулювання, що в свою чергу негативно позначиться на правозастосовчій діяльності. Такий шлях варто визнати, скоріше, необґрунтовано довгим та складним, ніж єдино вірним [3, с. 97].

Зважаючи на сучасний розвиток нашого суспільства закріплення відповідальність за хуліганство у КК України є перебільшеним, а сам термін хуліганство має використовуватися для позначення хуліганського мотиву як елементу суб'єктивної сторони злочинів. Більш того, за вчинення хуліганства повинна бути передбачена адміністративна відповідальність, а не кримінальна.

Впровадження таких змін має позитивно позначитися у цілому на якість законодавства України, буде сприяти створенню ефективної процедури притягнення до відповідальності, яка гарантуватиме міжнародні та національні стандарти у забезпеченні прав та свобод людини і громадянина, дозволить заповнити прогалини, котрі створюють умови для зловживання спеціально уповноваженими органами та посадовими особами їх правами, дозволить підняти авторитет державних органів, які наділені повноваженнями у застосуванні заходів державного примусу. У свою чергу зазначені результати дозволять наблизитися до ідеалів громадянського суспільства, де суспільство буде впевненим у забезпеченні прав, свобод та інтересів усіх його членів від протиправних дій з боку порушників.

Література:

1. Кодекс про адміністративні правопорушення України: Закон від 07 грудня 1984 року // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1984. – Додаток до № 51. – Ст. 1122.
2. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05 квітня 2001 року // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25. – Ст. 131.

З. Книженко О.О. Актуальні питання відповідальності за вчинення хуліганства / О.О. Книженко, В.О. Іванцов, П.Ю. Корнієць // Юрист України. – 2013. – № 1. – С. 92-98.

Науковий керівник: Узунова Оксана Василівна, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального права та правосуддя Запорізького національного університету

АДАПТАЦІЯ ПРАВОВОГО СТАНОВИЩА ЗАСУДЖЕНОГО ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ: ПРАВО НА ПРАЦЮ

Лучка Ольга Романівна

студентка юридичного факультету Тернопільського національного економічного університету

Історія становлення та розвитку кримінально-виконавчої системи України нерозривно пов'язана з розвитком кримінально-виконавчого законодавства загалом та регулюванням кримінально-правових відносин. Одне з центральних місць займають питання використання та регулювання праці засуджених, яка, відповідно до ст. 6 Кримінально-виконавчого кодексу України (КВК України), є основним засобом їх виправлення та ресоціалізації.

Право на працю – невідчужуване, невід'ємне, непорушне право, яке належить кожній людині від народження, в тому числі і засудженій особі. Право на працю – одне із фундаментальних прав людини, встановлених міжнародно-правовими актами і визнане усіма державами світу. Так, Загальна декларація прав людини, ч. 1 ст. 23 закріплює положення, згідно з яким кожна людина має право на працю, вільний вибір, справедливі умови праці та захист від безробіття [4,264].

Праця засуджених в установах виконання покарань врегульована чинним КВК України (ст. 118–122) і є важливою передумовою ефективного використання інших засобів виправлення і ресоціалізації засуджених. Засуджені до позбавлення волі мають працювати в місцях і на роботах, які визначаються адміністрацією установи виконання покарань. Їх праця має свої особливості, які визначаються специфічним правовим становищем засуджених та поставленими перед установами виконання покарань завданнями.

Насамперед потрібно зазначити, що в умовах сьогодення правові системи різних держав світу передбачають різні підходи щодо залучення ув'язнених до праці — від імперативного обов'язку примусово працювати в пенітенціарних установах, до розуміння праці ув'язнених як пільги, право на яку надається найбільш дисциплінованим із них [5,91].

Основною тезою міжнародно-правових актів щодо праці засуджених є те, що праця не може бути рабською та повинна оплачуватись і не містити в собі ознак покарання та принизливості. Тобто праця не може використовуватись як покарання [1,126].

Важливо наголосити, що згідно з основоположними нормами Міжнародної організації праці (МОП) праця осіб, які відбувають покарання у пенітенціарних установах, не може бути визначена як “примусова праця”. Так, відповідно до ст. 2 Конвенції Міжнародної організації праці “Про примусову чи обов’язкову працю” термін “примусова чи обов’язкова праця” не включає в себе будь-яку роботу чи службу, що її вимагають від певної особи внаслідок вироку, винесеного рішенням судового органу, за умови, що ця робота чи служба виконуватиметься під наглядом і контролем органів державної влади і що зазначена особа не буде віддана або передана в розпорядження приватних осіб, компаній чи товариств [2].

Вбачається, що праця, відповідно до базових закономірностей людської психології, може мати виправний чи ресоціалізаційний, антикриміногенний потенціал лише за умови її добровільності, якщо ж навпаки, то уявляється, що в такому разі вона виконує роль карального засобу, не викликаючи в засуджених шанобливого до неї ставлення і прагнення до праці у майбутньому [1,127].

Відповідно до ст. 118 КВК України, засуджені до позбавлення волі мають право працювати в місцях і на роботах, які визначаються адміністрацією колонії. Засуджені залучаються до суспільно корисної праці з урахуванням наявних виробничих потужностей, зважаючи при цьому на стать, вік, працездатність, стан здоров'я і спеціальність. Засуджені залучаються до оплачуваної праці, як правило, на підприємствах, у майстернях колоній, а також на державних або інших форм власності підприємствах за умови забезпечення їх належної охорони та ізоляції [3].

Тобто, в КВК України праця передбачена як право засуджених. Водночас за необґрунтовану відмову від праці особа вважається злісним порушником встановленого порядку відбування покарання (ст. 133) [3].

Тому Законом України від 8 квітня 2014 р. «Про внесення змін до Кримінально-виконавчого кодексу України щодо адаптації правового статусу засудженого до європейських стандартів» внесені зміни до ч. 1 ст. 118 КВК України надали засудженим право вибору – працювати або не працювати на підприємствах УВП [4,264].

Отже, праця засуджених є одним з основних засобів виправлення та ре соціалізації. Дуже важливо, щоб засуджені усвідомили можливі позитивні зміни і перспективи у житті після звільнення і прагнули до

самостійності й самоствердження через працю. Водночас праця – це їх право, а не обов'язок чи покарання.

Література:

1. Градецький А. В. Механізм правового регулювання праці засуджених / А. В. Градецький // Держава та регіони. Сер. : Право . - 2013. - № 2. - С. 124-128..
2. Конвенція МОП №29 «Про примусову чи обов'язкову працю» від 1930 р. - Конвенції та рекомендації МОП, К., 1997р.
3. Кримінально-виконавчий кодекс України [Текст] : чинне законодавство зі змін. та допов. станом на 3 вересня 2014 р. : офіц. текст. – К. : «Центр учбової літератури», 2014. - 74 с.
4. Опанасенков О. І. Правове регулювання праці засуджених до позбавлення волі як засіб їх виправлення: сучасність і перспективи / О. І. Опанасенков // Питання боротьби зі злочинністю . - 2014. - Вип. 27. - С. 258-266.
5. Шашкова-Журавель І. О. Міжнародно-правові аспекти регламентації праці ув'язнених / І. О. Шашкова-Журавель, М. І. Журавель // Наукові праці МАУП . - 2014. - Вип. 1. - С. 91-96.

Науковий керівник: Жукорська Ярина Михайлівна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри публічного права Тернопільського національного економічного університету

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ТА НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ БАЛІСТИКИ

Падалка Домініка Володимирівна
студентка, Київський національний торговельно-економічний
університет

Злочинні діяння в умовах сучасності досить часто вчиняються з використанням зброї, зокрема під час особливо тяжких злочинів, таких як убивство, бандитизм, розбій, рекет тощо. Не менш розповсюдженим є незаконне зберігання, викрадення, привласнення зброї та незаконне поводження з нею. Це, а також поява конструктивно нових видів зброї та потрапляння до сфери діяльності правоохоронних органів об'єктів, які викликають сумнів щодо їх належності до зброї, обумовлює формування та розвиток такої спеціальної галузі знань як криміналістична балістика.

Криміналістична, або ж судова, балістика (від грец. ballio – кидаю) – це галузь криміналістичної техніки, яка вивчає вогнепальну, холодну,

пневматичну, газову, травматичну та інші види зброї, закономірності пострілу, явищ, що його супроводжують та дії зброї, матеріали, засоби та способи її виготовлення та перероблення, закономірності та механізм залишення слідів її застосування, а також засоби, методи та методики виявлення, фіксації, виїмки та дослідження слідів застосування зброї для одержання доказової інформації.

Термін «балістика» був запроваджений в юридичний обіг В.Ф. Черваковим, відомим судовим медиком та криміналістом, який у своїй науковій праці «Судова балістика» у 1937 р. вперше використав цей термін. Практичні сторони та теорія інтенсивно досліджувалися у 40-70 рр. XX ст. Внесок у розвиток теоретичних та практичних положень криміналістичної балістики також зробили Ю. Кубицький, С. Кустанович, В.С. Аханов, А.Лазарі, І.С. Андрєєв та Б.М. Комаринець, який у 1945 році розпочав дисертаційне дослідження даної проблеми.

Об'єктами вивчення та дослідження криміналістичної балістики є сама зброя, її складові частини, інструменти та матеріали для її виготовлення, вибухові речовини, сліди на складових частинах та сліди продуктів пострілу. Балістичне дослідження дозволяє встановити факти, які необхідні для належної кваліфікації злочину та одержання слідчим доказової бази.

Дослідження зброї тісно пов'язане з ідентифікацією, судовою фотографією, судовою медициною та трасологією. Наукова база судової балістики, окрім положень криміналістики, створюється розробками загальної балістики, артилерії, хімії, фізики та судової медицини.

Визначення віднесеності предметів до вогнепальної зброї та конкретного її виду потребує ефективних експертних методик криміналістичного дослідження вогнепальної зброї та слідів її застосування, на формування яких суттєво впливає судово-слідча практика. Розвиток криміналістичної експертизи на зараз здійснюється як шляхом вдосконалення її традиційних галузей, так і за рахунок впровадження нових її різновидів. Особливе значення на сьогодні має критичний аналіз існуючих експертних методик та їх чітка класифікація з метою доопрацювання існуючих та доцільної розробки нових. Потребує вдосконалення проведення комплексних експертиз на основі взаємодії експертів різних спеціальностей, застосування різних галузей знань при дослідженні об'єкта та досвіду спеціалістів.

Якщо експертні методики досліджень традиційних видів вогнепальної зброї дають можливість розв'язувати ідентифікаційні чи діагностичні завдання балістичної експертизи, то інші об'єкти балістичних досліджень потребують розроблення нових видів експертиз. Це, в свою чергу, зумовлює необхідність пошуку та об'єднання знань про зброю, систематизацію експертних методик, встановлення

внутрішньовидових зв'язків між ними, а також визначення проблемних питань.

В окремих літературних джерелах з судово-балістичної експертизи міститься цікава і корисна для експертів інформація про об'єкти експертизи, рекомендації з її проведення, але дані відомості, враховуючи сучасне розуміння методики, можливо використати лише як фрагментарні методичні рекомендації для вирішення певних задач експертизи. Нестача або відсутність необхідної інформації тягне за собою становлення експертних висновків лише на основі власного досвіду спеціаліста, що є не зовсім доречним.

Ефективність судово-балістичних експертиз залежить й від належного інформаційного забезпечення, яке являє собою діяльність фахівців у галузі проведення балістичних досліджень щодо збирання, накопичення, систематизації, розповсюдження та оновлення наукової, довідникової та іншої інформації, яка на даний час є недостатньою.

Не існує систематизованих довідково-інформаційних фондів та остаточно сформованих інформаційно-пошукових систем для оперативного надання експертам необхідних для результативного виконання дослідження даних. Робота зі створення довідково-інформаційного фонду повинна включати в себе проведення інвентаризації та систематизації накопичених і оброблених окремими експертними установами відомостей та розробку спеціалізованих інформаційних масивів (створення колекцій зразків зброї, набоїв, їх елементів, слідів пострілів тощо). Система інформаційного забезпечення криміналістичної балістики повинна містити нормативну, інформаційно-довідникову базу та архів типових експертних висновків. Інформаційне забезпечення повинно оновлюватися відповідно до появи нових зразків зброї (зокрема, включати новітню літературу з різних видів зброї, спеціальних пристроїв, набоїв, які розповсюджені на території країни та за її межами) та змін кримінального та кримінально-процесуального законодавства у сфері боротьби зі злочинністю. Належне забезпечення експертних підрозділів необхідними даними сприятиме суттєвому підвищенню ефективності роботи правоохоронних органів.

Новим напрямком розвитку криміналістичної балістики, який також потребує належного ресурсного забезпечення, є дослідження зброї не смертельної дії, призначеної для виведення людини зі стану, придатного для активного нападу чи захисту, але з мінімальною ймовірністю тяжких тілесних ушкоджень або смерті.

За досить недовгий час існування судова балістика стала найбільш перспективним та пріоритетним напрямком розвитку криміналістичної техніки. Вчинення злочинних дій із застосуванням вогнепальної, травматичної, газової, пневматичної, холодної та іншої зброї, зумовлює

безперервний та стрімкий розвиток та вдосконалення криміналістичної балістики з метою розкриття та запобігання злочинам. Поширенню застосування зброї сприяє ліберальний ринок вогнепальної зброї та криміногенна ситуація в державі, тому важливо розвивати судову балістику з метою швидкого накопичення оперативного та доказового матеріалу, що полегшить слідчу та оперативно-розшукову діяльність.

Література:

1. Криміналістика (Криміналістична техніка) : курс лекцій / Біленчук П.Д., Гель А.П., Салтевський М.В., Семаков Г.С. - К.:МАУП, - 2001. – 216 с.
2. Криминалистика : ученик, 2-е узд., испр., доп. и перераб. / Ищенко Е.П., Топорков А.А. – М.: Контракт. ИНФРА-М, – 2010. – 784 с.
3. Криміналістика: курс лекцій / Когутич І. І. - К.: Атіка, - 2008.- 888 с.
4. Новак Я.В. Сучасний стан та перспективи розвитку криміналістичного дослідження вогнепальної зброї : автореф. дис.. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Новак Ярослав Віталійович. – К., 2007.
5. Тютюнник Т.В. Теоретичні та організаційно–технічні основи інформаційного забезпечення судово-балістичної експертизи : дис.. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Тютюнник Тетяна Вікторівна. – Х., 2008.

РЕСОЦІАЛІЗАЦІЯ НЕПОВНОЛІТНІХ ЗАСУДЖЕНИХ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ЇХ ВИПРАВЛЕННЯ

Пришляк Наталія Романівна

студентка юридичного факультету Тернопільського національного економічного університету

Незважаючи на те, що існує чимало видів покарань не пов'язаних із позбавленням волі, в Україні найбільш поширеною формою покарання залишається ув'язнення. Життєва пасивність, яка виробляється в період відбування покарання, сильно знижує адаптивні здібності людини після виходу з місць позбавлення волі знову включитися в життя суспільства. В результаті цього можуть виникати конфліктні ситуації або взагалі відчуження людини від суспільства. Саме тому в центрі уваги пенітенціарних установ постає проблема ресоціалізації.

Ресоціалізація, відповідно до ч.2. ст.6 Кримінально-виконавчого Кодексу України – це свідоме відновлення засудженого в соціальному статусі повноправного члена суспільства; повернення його до самостійного загальноприйнятого соціально-нормативного життя в суспільстві, де засоби виправлення і ресоціалізації засуджених

застосовуються з урахуванням виду покарання, особистості засудженого, характеру, ступеня суспільної небезпеки і мотивів вчиненого злочину та поведінки засудженого під час відбування покарання. До основних засобів виправлення та ресоціалізації засуджених відноситься встановлений порядок виконання та відбування покарання (режим), суспільно корисна праця, соціально-виховна робота, загальноосвітнє і професійно-технічне навчання, громадський вплив [1].

Визначені засоби виправлення покликані забезпечувати збереження їх фізичного і психічного здоров'я, людської гідності, формування у них почуття суспільної відповідальності й навичок, які сприятимуть їх успішному поверненню у суспільство, виконанню вимог законів і задоволенню своїх життєвих потреб після звільнення власними силами. Особливої уваги заслуговують проблеми ресоціалізації неповнолітніх, позбавлених волі.

Ефективність ресоціалізації неповнолітніх залежить від ряду чинників:

- якості соціально-виховної роботи та її ресурсної забезпеченості;
- соціально-спрямованого середовища (внутрішнього та зовнішнього);
- особливостей різних видів діяльності і тих відносин, які виникають в її процесі;
- відповідності змісту, форм і методів виховного впливу особливостям особистості;
- власної активної діяльності неповнолітнього щодо самовизначення та відношення до скоєного злочину і кримінального покарання за нього.[5, 29].

Слід зазначити, що процес ефективної ресоціалізації неповнолітніх засуджених можливий лише за умови врахування достовірної інформації про суттєві психологічні властивості й якості їх особистості. Знання співробітниками виховних колоній найбільш значущих особливостей психологічної конституції вихованця відкривають перед ними можливість застосування адекватних методів і прийомів у роботі з засудженими.

Значну роль у виправленні і ресоціалізації засуджених неповнолітніх відіграють громадські, релігійні та благодійні організації. Громадські організації, а також окремі особи можуть брати участь у виправленні та ресоціалізації засуджених та проведенні соціально-виховної роботи з ними, надавати допомогу органам і установам виконання покарань у порядку, установленому КВК України та іншими законами України. Процес виправлення і ресоціалізації засуджених не може бути ефективним, якщо до засуджених неповнолітніх не застосовувати заходи заохочення і стягнення.

Відповідно до норм Кримінально-виконавчого кодексу України загальний порядок заохочення засуджених передбачений у ст. 130, а

стягнення - у ст. 132 КК України. Що стосується неповнолітніх, то порядок заохочення і стягнення регламентовано ст. 144,145 КВК України. Окрім загальних видів заохочення, передбачених ст. 130 КВК України для всіх засуджених, ст. 144 КВК України передбачає такі їх додаткові види:

- надання права відвідування культурно-видовищних і спортивних заходів за межами виховної колонії в супроводі працівників колонії;
- надання права виходу за межі виховної колонії в супроводі батьків чи інших близьких родичів. [1].

Незважаючи на те, що засоби, які спрямовані на ресоціалізацію засуджених знайшли закріплення у нормативно-правових актах і здійснюються уповноваженими на це особами, питання ресоціалізації неповнолітніх залишається актуальною проблемою суспільства. Для подання усіх прогалин в законодавстві, потрібно залучати необхідних спеціалістів для боротьби із дитячою злочинністю, створювати умови, задля виправлення неповнолітніх та повернення їх у соціум повноцінними членами суспільства.

У сучасному суспільстві слід надавати перевагу альтернативним видам покарання, що не передбачають позбавлення волі підлітків. Оскільки, соціально-психологічні проблеми, пов'язані з ізоляцією, надзвичайно складно долати навіть дорослій людині, а тим більше дитині. У підлітків, які перебувають за ґратами, відмічається високий рівень тривожності, виснаження нервової системи, знижуються пізнавальні процеси, негативні емоції переважають над позитивними, втрачається активність і настрої. [3,178] Не менш важливого значення набуває цілеспрямована підготовка майбутніх працівників пенітенціарної системи, формування в них свідомих знань, умінь і навичок в роботі з неповнолітніми засудженими. Кадрову основу пенітенціарного персоналу повинні складати висококваліфіковані практичні психологи, соціальні психологи, соціальні педагоги та соціологи.

Отже, головною метою виправлення і ресоціалізації неповнолітніх засуджених є формування у них почуття відповідальності, гідності, навичок, що створюють готовність до самокерованої правослухняної поведінки і сприяють скорішому поверненню їх у суспільство, допоможуть дотримуватися закону і власними силами задовольняти свої життєві потреби після звільнення.

Література:

1. Кримінально-виконавчий кодекс України 11 липня 2003 р. Офіційне видання. - К.: Атіка, 2003. - 96 с.
2. Гусак А.П. Криміналогічні аспекти ресоціалізації неповнолітніх, засуджених за вчинення насильницьких злочинів, в умовах позбавлення волі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кандидата юридичних наук :

спец . 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право / Андрій Петрович Гусак.- Київ .- 2010.- 19с.

3. Кушнар'ов С.В. Проблеми ресоціалізації неповнолітніх у контексті пенітенціарного процесу / С.В.Кушнар'ов //Збірник наукових праць, випуск 16, книга 2.- 2012.- С.177-187.

4. Міхайліна Т. Особливості ресоціалізації осіб після відбуття покарання у вигляді позбавлення волі [Електронний ресурс] / Т.Міхайліна, С.Опалюк .– Режим доступу: <http://www.stattionline.org.ua/pravo/65/9835-osoblivosti-resocializacii-osib-pislya-vidbuttya-pokarannya-u-viglyadi-pozbavlennya-voli.html>

5. Новгородський Р. Особливості ресоціалізації неповнолітніх в умовах виховних колоній (з досвіду Прилуцької виховної колонії) / Р.Новгородський //Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Психологія. Педагогіка. Соціальна робота. – Київ : ВПЦ "Київський університет", 2010.- №5.- С.29-31.

Науковий керівник: Жукорська Ярина Михайлівна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри публічного права Тернопільського національного економічного університету

ОБОВ'ЯЗКОВА ДАКТИЛОСКОПІЧНА РЕЄСТРАЦІЯ: «ЗА» І «ПРОТИ»

Сльозко Ольга Анатоліївна

студентка Київського національного торговельно-економічного університету

Актуальність теми дослідження викликана зростанням рівня злочинності, яка впливає на всі сфери суспільного життя. Дактилоскопія вивчає особливості і будову папілярних візерунків з метою використання їхніх відбитків, що, в свою чергу, має велике значення для обліку і ототожнення осіб, що здійснили протиправні діяння, а також для належного розслідування злочинів.

Питання запровадження дактилоскопічної реєстрації у деяких аспектах досліджували В.П. Бахін, В.М. Бродкевич, М.В. Гуцалюк, А.В. Іщенко, А.В. Кофанов, В.К. Лисиченко, А.О. Полтавський, Є.Ю. Свобода, А.В. Старушкевич та інші науковці.

Сучасну криміналістику неможливо уявити без такої складової криміналістичної техніки як дактилоскопія. Вона посідає одне з найважливіших місць при ідентифікації особи і досить широко використовується у світі протягом багатьох десятиліть.

Дактилоскопія – розділ трасології, що вивчає властивості й будову папілярних візерунків з метою використання їхніх відбитків для ототожнення особи і розкриття злочинів [6, с. 92]. У криміналістиці відбиткам пальців надається важливе значення, оскільки, як ми вважаємо, сліди папілярних узорів майже завжди залишаються на місці вчинення злочину і є досить цінним джерелом інформації про особу злочинця. Також суттєвою є їхня індивідуальність і незмінність, що допоможе правильно ідентифікувати особу, якій належить папілярний узор.

Використання відбитків пальців для проведення певних видів операцій прослідковується ще у Давньому Єгипті, Вавилоні, Ассирії, проте запровадженню дактилоскопії як методу реєстрації злочинців ми зобов'язані таким дослідникам як Вільям Гершель, Генрі Фолдс, Френсіс Гальтон та Едвард Генрі. У наш час більше 40% експертиз та досліджень, що проводяться експертно-криміналістичними службами є дактилоскопічними. Протягом останнього десятиліття в Україні посилюються дискусії щодо необхідності запровадження обов'язкової дактилоскопічної реєстрації та створення відповідного банку даних. І хоча дане питання є доволі неоднозначним у наш час, міжнародний досвід з цього приводу свідчить про зростання масштабів дактилоскопічної реєстрації, про дієвість та необхідність такої системи.

Так, наприклад, у багатьох банківських закладах Європи встановлено біометричні системи на відбитках пальців для доступу клієнтів до своїх сейфів. У Франції запроваджене обов'язкове знаття відбитків пальців у всіх, хто має водійські права. У США знімають зразки відбитків пальців при прийнятті на роботу до деяких установ (це є обов'язковою умовою). Не менш яскравим прикладом є Молдова, де запроваджено два види дактилоскопічної реєстрації – обов'язкову і добровільну. Особливістю молдавського законодавства є обов'язкове дактилоскопіювання водіїв транспортних засобів, членів екіпажів повітряних суден, осіб, які виїжджають за межі країни на заробітки [7, с. 150]. До процедури дактилоскопії як до виконання громадянського обов'язку ставляться в Ізраїлі, де дактилоскопічному обліку підлягають усі військовозобов'язані, тобто практично все населення країни [5, с. 20-21]. У Південно-Африканській Республіці, Іспанії та Колумбії ідентифікацію за відбитками пальців запроваджено у державних пенсійних фондах, а також у системі здійснення державних соціальних виплат.

Загалом, якщо брати до уваги міжнародний досвід, то дактилоскопічна реєстрація запроваджується: з метою попередження злочинності, до осіб, чия професійна діяльність пов'язана з ризиком та до громадян, які не здатні самотійно повідомити свої дані. Аналізуючи все

вищесказане, на наш погляд, є очевидним та необхідним запровадження обов'язкової дактилоскопічної реєстрації громадян України.

Якщо брати до уваги вітчизняне законодавство, то коло осіб, які підлягають дактилоскопічній реєстрації, на наш погляд, є занадто вузьким. Відповідно до ст. 11 Закону України «Про міліцію» міліції для виконання покладених на неї обов'язків надається право на проведення дактилоскопії лише певної категорії осіб, а саме: осіб, які затримані за підозрою у вчиненні злочину, взяті під варту, підозрюються чи обвинувачуються у вчиненні кримінального правопорушення, а також осіб, підданих адміністративному арешту [3]. Також, відповідно до п.11-1 Закону України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус» до Єдиного державного демографічного реєстру за згодою особи можуть вноситись відцифровані відбитки пальців рук. У той же час, Законом визначені випадки, коли такі відомості можуть бути внесені, а саме: у разі оформлення паспорта громадянина України для виїзду за кордон, дипломатичного паспорта України, службового паспорта України, посвідчення особи моряка, посвідчення члена екіпажу, посвідчення особи без громадянства для виїзду за кордон, проїзного документа біженця [2].

Стосовно впровадження обов'язкової дактилоскопічної реєстрації серед науковців до цих пір тривають дискусії. Противники даної системи, перш за все, посиляються на порушення, таким чином, норм Конституції України, зокрема ст. 32, де зазначено, що не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини. [1]. Подібні норми містяться у Загальній декларації прав людини, а також Міжнародному пакті про громадянські і політичні права. Проблемним також є це питання через відсутність спеціального нормативного акта, який би регулював порядок проведення дактилоскопічної реєстрації та зберігання інформації про відбитки пальців.

З іншого боку, прихильники системи дактилоскопічної реєстрації не вбачають у запровадженні такого реєстру порушення конституційних прав, мотивуючи тим, що процедура фотографування на паспорт є аналогічною, але проти неї ніхто не заперечує.

На нашу думку, впровадження такого реєстру необхідне у наш час не лише для розслідування злочинів, але й в інших життєвих ситуаціях. Наприклад, при встановленні осіб невідомих трупів, при організації розшуку безвісти зниклих громадян.

Найпершими користувачами систем біометричної ідентифікації були організації з високим рівнем безпеки. До таких слід віднести банки, ядерні

реактори, арсенали. У наш час такі технології впроваджуються у транспортній, військовій, правовій, прикордонній та інших сферах суспільних взаємовідносин. Наприклад, авторизація у певних сферах діяльності за відбитками пальців допоможе запобігти незаконному втручанню до певної системи. У даному випадку доцільно навести як приклад Туреччину, в якій, при голосуванні в парламенті, використовується біометрична система ідентифікації з автоматичною перевіркою відбитка пальця [4, с. 295].

Отже, питання запровадження дактилоскопічної реєстрації може розглядатись з двох протилежних сторін. На нашу думку, Україна повинна наслідувати міжнародний досвід щодо впровадження обов'язкової дактилоскопічної реєстрації мігрантів, апатридів, осіб, робота яких пов'язана з підвищеним ризиком у професійній діяльності, а також деяких інших категорій громадян. Також слід перейняти досвід Молдови стосовно впровадження добровільної дактилоскопічної реєстрації.

Цей крок є доволі серйозним і, перш за все, потребує прийняття єдиного законодавчого акта, який би врегульовував цілісний механізм та порядок проведення дактилоскопії, запобіг хаотичності та розпорошеності даних дактилоскопічної інформації, а також визначив би відповідальних осіб за її збереження та використання.

Література:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 3.
2. Про єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус від 20 листопада 2012 р. // Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР). – 2013. – № 51. – Ст. 176.
3. Про міліцію: Закон України від 20 грудня 1990 р. // Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР). – 1991. – № 4. – Ст. 20.
4. Біометрія та захист основних прав людини / В. М. Бродкевич, М. В. Гуцалюк // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика) . – 2010. – Вип. 23. – С. 293-301.
5. Дзядик Ю.Т. Процесуальні та практичні питання, що виникають під час дактилоскопіювання підоблікових осіб. Напрями їх вирішення / Ю.Т. Дзядик, А.С. Шевченко // Криміналістичний вісник. — К., 2007. — № 2(8).
6. Криміналістика : [навч. посіб.] / Р. І. Благута, Р. І. Сибірна, В. М. Бараняк та ін.; за заг. ред. Є. В. Пряхіна. – К. : Атіка, 2012. – 496 с.
7. Свобода Е.Ю. Деякі аспекти правового регулювання дактилоскопічної реєстрації/ Е.Ю. Свобода. // Вісник академії адвокатури України. – 2010. – № 3(19). – С. 148-153

ПРАВОВИЙ СТАТУС ЗАСУДЖЕНИХ ДО ПОКАРАННЯ У ВИДІ АРЕШТУ

Строценъ Іванна Іванівна

студентка юридичного факультету Тернопільського національного економічного університету

Введення арешту як виду виконання покарання до системи покарань - результат тривалого розвитку вітчизняної правової думки. Проте, його введенню передували тривалі наукові пошуки такого виду покарання, яке б дозволило досягнути мети покарання в коротші строки, аніж при застосуванні позбавлення волі. Однак для ефективної боротьби зі злочинністю замало самого факту існування покарання, важливо, аби закладені в ньому правообмеження належно реалізовувалися при його виконанні.

Відбування арешту насамперед пов'язано з обмеженням свободи вибору місця проживання й перебування, пересування й визначення власного способу життя.

Арешт може застосовуватися майже до всіх засуджених, у тому числі й до непрацездатних (інвалідів I-II груп), осіб пенсійного віку, військовослужбовців строкової служби. Для деяких категорій засуджених арешт має свої особливості.

Особливості застосування арешту щодо неповнолітніх визначено у ст. 101 КК України. Зокрема, неповнолітні повинні відбувати арешт окремо від дорослих засуджених. Крім того, у порівнянні з дорослими засудженими тривалість арешту для неповнолітніх істотно скорочена - удвічі мінімальний термін і в чотири рази - максимальний, тобто від п'ятнадцяти до сорока п'яти діб.

Не можна застосовувати арешт до вагітних жінок та жінок, що мають дітей віком до семи років.

До осіб, які відбuvають арешт, не може застосовуватися звільнення від відбuvання покарання з випробуванням (ст. 75 КК України) та умовно-дострокове звільнення від відбuvання покарання (ст. 81 КК України) [2].

Під правовим статусом засуджених до арешту слід розуміти встановлений кримінальним, кримінально-виконавчим та іншими галузями законодавства сукупність загальних для всіх засуджених до арешту прав та обов'язків, що виникають в особи з моменту надходження до адміністрації арештного дому повідомлення про вступ вироку в законну силу і припиняються після її звільнення[5, 164].

Відповідно до ч. 2 ст. 51 КВК України на засуджених до арешту поширюються права, обов'язки, заборони і обмеження, встановлені

кримінально-виконавчим законодавством для осіб, які відбувають покарання у виді позбавлення волі [3].

Проте, слід зауважити, що права засуджених осіб до арешту відрізняються від прав засуджених до позбавлення волі. Зокрема, засуджені до арешту мають аналогічні права, як і засуджені до іншого виду покарання:

1. Звертатися з пропозиціями, заявами і скаргами до державних органів, громадських організацій і службових осіб. Кореспонденція засуджених надсилається відповідно до вимог Правил внутрішнього розпорядку установ виконання покарань за належністю. Кореспонденція, яку засуджені адресують Уповноваженому Верховної Ради України з прав людини, Європейському суду з прав людини, а також іншим відповідним органам міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна, уповноваженим особам таких міжнародних організацій, прокурору, захиснику у справі, який здійснює свої повноваження відповідно до статті 44 КПК України, перегляду не підлягає і надсилається за адресою протягом доби з часу її подання. Кореспонденція, яку засуджені одержують від зазначених органів та осіб, перегляду не підлягає.

2. Одержувати правову допомогу від адвокатів або інших фахівців у галузі права, які за законом мають право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи в установленому кримінально-виконавчим законодавством порядку.

3. Отримувати грошові перекази.

4. Одержувати і відправляти листи та телеграми без обмеження їх кількості.

5. Право на прогулянку тривалістю одна година, а неповнолітнім - дві години [3].

Засуджені до арешту мають і інші права, що передбачені Правилами внутрішнього розпорядку установ виконання покарань[4]. Серед них виділяють такі: користування книгами, журналами і газетами з бібліотеки установи; в індивідуальному порядку відправляти релігійні обряди, користуватися релігійною літературою; право на восьмигодинний сон у нічний час; за виняткових обставин засудженим до арешту може бути надано право на телефонну розмову з близькими родичами.

Поряд з конституційними правами, якими користуються засуджені як громадяни України, на засуджених покладаються і певні обов'язки. Так, на них поширюються обов'язки дотримуватися Конституції України та виконувати закони, сумлінно працювати та берегти державну власність. Ухилення засуджених від суспільно корисної праці тягне за собою застосування певних санкцій, у тому числі заходів дисциплінарного впливу[5, 165].

Що стосується особливостей комунально-побутового та медичного обслуговування засуджених до арешту та засуджених до позбавлення волі, то засудженим надається індивідуальне спальне місце і видаються постільні речі. Заміна постільних речей здійснюється в дні миття у бані - не менше одного разу на тиждень. Засуджені спеціальним одягом не забезпечуються і відбувають увесь строк покарання у цивільному одязі. Приміщення, де тримаються засуджені, радіофікуються. Час радіотрансляції визначається розпорядком дня установи.

Комунально-побутове забезпечення засуджених до арешту здійснюється органами виконання покарань відповідно до норм, установлених для осіб, які відбувають покарання у виді позбавлення волі, та в порядку, передбаченому законодавством. Медичне обслуговування в арештних домах здійснюється органами виконання покарань у порядку, передбаченому законодавством.

Засуджені до арешту, так як і засуджені до позбавлення волі забезпечуються триразовим гарячим харчуванням згідно із затвердженими нормами добового забезпечення продуктами харчування для засуджених, які тримаються в ПКТ виправних колоній максимального рівня безпеки та арештних домах [4].

Засуджені залишаються суб'єктами прав і обов'язків у сфері сімейно-шлюбних правовідносин батьківських прав, якщо вони не позбавлені їх за рішенням суду. Однак в наслідок ізоляції засуджених, ці права зазнають певних обмежень. Так, наприклад, засуджений, який відбуває покарання, не може безпосередньо брати участь у вихованні дитини. Засудження особи до арешту не є перешкодою для вступу особи у шлюб. Такий шлюб є можливим з дозволу адміністрації арештного дому за відсутності причин, які перешкоджають реєстрації шлюбу [5, 165].

На підставі вище викладеного, варто відмітити, що змістом покарання у виді арешту, як і будь-якого іншого виду покарання, є кара, що виражається у фізичних і духовних обмеженнях. Правовий статус засудженого до арешту - це система всіх прав та обов'язків, передбачених у законодавстві для засудженого до цього виду покарання. Також варто підсумувати, що арешт, як один з відносно нових видів покарання, є доволі перспективним. Однак для покращення процесу його відбування необхідні подальші наукові розробки в цьому напрямку, особливо, у вивченні прав та обов'язків засуджених до арешту та їх правового статусу.

Джерела:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року, із наступними змінами та доповненнями / Відомості Верховної Ради України (ВВР) // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

2. Кримінальний Кодекс України від 5 квітня 2001 року, станом на 16.10.2012 року / Відомості Верховної Ради України // [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/conv>
3. Кримінально-Виконавчий Кодекс України від 11 липня 2003 року із змінами та доповненнями станом на 21.01.2010 р. / Відомості Верховної Ради України (ВВР) / [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1129-15/conv/page>
4. Правила внутрішнього розпорядку установ виконання покарань, затверджені Наказом Державного департаменту України з питань виконання покарань 25.12.2003 № 275, із змінами та доповненнями станом на 10.04.2007 р. / Відомості Верховної Ради України (ВВР) / [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1277-03/para04#o4>
5. Авраменко, А. М. Моніторинг засуджених, які відбувають покарання у виді арешту / А. М. Авраменко // Вісн. Запоріж. юрид. ін-ту Дніпропетр. держ. ун-ту внутр. справ. - 2010. - № 2. - С. 163-169.
6. Автухов К. А. Основні теоретичні та прикладні проблеми виконання покарання у виді арешту / К. А. Автухов // Університетські наукові записки. - 2013. - № 1 (45). - С. 256-260.
7. Богатирьов І. Г. Кримінально-виконавче право України : підруч. / І. Г. Богатирьов. - К. : Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. - 352 с.
8. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України перероблене і доповнене / За ред. М. І. Мельника, М.І. Хавронюка. - К. : Каннон, А.С.К., 2006. - 1104 с.

Науковий керівник: Жукорська Ярина Михайлівна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри публічного права Тернопільського національного економічного університету

СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ ЗВІЛЬНЕНИХ ВІД ВІДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ

Халімончук Ганна Леонідівна

студентка юридичного факультету Тернопільського національного економічного університету

Загальні засади соціальної адаптації звільнених від відбування покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк, засади участі у соціальній адаптації цих осіб, підприємств, установ та організацій, об'єднань громадян, а також фізичних осіб, забезпечення

правового регулювання відносин, спрямованих на реалізацію такими особами прав і свобод, передбачених Конституцією та законами України визначається ЗУ «Про соціальну адаптацію осіб, які відбувають чи відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк» від 17 березня 2011 року № 3160-VI [2].

Соціальна адаптація - процес засвоєння звільненими особами соціального досвіду з метою повернення їх до самостійного загальноприйнятого соціально-нормативного життя в суспільстві [2].

Слово «адаптація» у перекладі з латинської означає «пристосування». Його широко застосовують у різних науках на позначення шляху моральної, психологічної та організаційної підготовки до життя на волі.

З метою соціальної адаптації перед звільненням з установи виконання покарань адміністрацією зазначеної установи вживаються заходи з підготовки до звільнення осіб, які відбувають покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк, спільно із суб'єктами соціального патронажу, які надають цим особам допомогу щодо трудового і побутового влаштування за обраним ними місцем проживання.

Особливостями соціальної адаптації осіб, звільнених від відбування покарання є:

1. Соціальна адаптація проходить після звільнення від покарань, пов'язаних із позбавленням волі;

2. Такий соціально-психологічний процес починається з моменту звільнення засуджених від покарання і завершується досягненням відповідності між очікуваннями-вимогами суспільства (окремих соціальних груп) і поведінкою раніше судимої особи;

3. Завданням соціальної адаптації осіб, звільнених від покарання, є залучення їх до життя без правообмежень, пов'язаних з покаранням, в новому або такому, що змінилося, соціальному середовищі, що припускає їх добровільне підпорядкування нормативним вимогам середовища;

4. Соціальна адаптація звільнених від покарання залежить від адаптаційних навичок і здібностей, властивих індивідові спочатку і вихованих в умовах виконання покарання;

5. Успіх соціальної адаптації звільнених значною мірою залежить від співвідношення системи особистісних установок і вимог, що пред'являються середовищем (трудовим колективом, найближчим побутовим оточенням, сім'єю);

6. Соціальна адаптація звільнених осіб може бути забезпечена лише за наявності позитивної взаємообумовленої соціальної спрямованості мікросередовища й особи судимого, сумісності соціальних очікувань середовища і моральних позицій, ціннісних орієнтацій особи.

Спеціалізованими установами для звільнених осіб є:

1. Центр соціальної адаптації – соціальна установа, діяльність якої спрямована на поступове повернення звільнених осіб до самостійного загальноприйнятого соціально-нормативного життя в суспільстві шляхом надання їм соціальних послуг та сприяння в отриманні іншої допомоги з урахуванням індивідуальних потреб.

2. Спеціальний будинок-інтернат – соціально-медична установа, призначена для постійного проживання звільнених осіб – громадян похилого віку, інвалідів I і II груп, які за станом здоров'я потребують стороннього догляду, побутового і медичного обслуговування [5, 182-187].

Особливо складно соціальна адаптація протікає серед засуджених-інвалідів, неповнолітніх осіб та жінок, які були засуджені не один раз.

На засуджених-інвалідів поширюється загальний комплекс реабілітаційних заходів. Згідно зі ст. 156-157 КВК України адміністрація виправних установ зобов'язана вирішувати питання по надання допомоги засудженим після звільнення в трудовому і побутовому влаштуванні. При підготовці до звільнення засуджених-інвалідів з ними необхідно проводити роз'яснювальні заняття про правила поведінки в будинках інвалідів, розпорядку дня таких будинків; завчасно вирішувати питання про страхові поліси цих осіб; формувати систему професійної освіти у виправних колоніях таким чином, щоб інваліди освоювали спеціальності, які могли б застосувати після звільнення [1].

Однією із найефективніших технологій соціальної роботи у напрямку соціальної адаптації неповнолітніх, які повернулись із місць позбавлення волі, є соціальний супровід, який здійснюється у формі соціального патронажу [4, 51-54].

Соціальний патронаж – це надання допомоги звільненим особам шляхом здійснення комплексу правових, економічних, організаційних, психологічних, соціальних та інших заходів, зокрема надання послуг, спрямованих на їх соціальну адаптацію. Виділяють окремі заходи соціального патронажу, а саме, надання медичної та медико-санітарної допомоги, надання чи збереження житла, видача паспортів та реєстрація місця проживання або перебування, надання додаткових гарантій працевлаштування. Визначено спеціалізовані установи для звільнених осіб – центри соціальної адаптації, спеціальні будинки-інтернати, які надають допомогу звільненим особам у їх соціальній адаптації [7, 112].

Процес соціальної адаптації жінок, звільнених із місць позбавлення волі, до законослухняного життя дуже складний і додатково ускладнюється, якщо жінка була засуджена неодноразово та провела в місцях позбавлення волі декілька років. Відомо, що ізоляція від суспільства, особливо на тривалий строк, спричиняє втрату соціально

корисних зв'язків і позбавляє самостійності в розв'язанні побутових проблем. Перебуваючи в установах виконання покарань, жінка подеколи здобуває нові для неї навички злочинного життя, крім того, під час відбування покарання деякі деформації особистості можуть поглибитися, що істотно ускладнює ресоціалізацію неодноразово засуджених жінок і їх соціальну адаптацію після звільнення на волю[3, 65-70].

Нині майже 200 тисяч наших співгромадян, які відбувають покарання за вчинені ними кримінальні злочини, перебувають у несприятливих для їхньої позитивної реабілітації умовах: відірваність від звичного середовища, ізолюваність від суспільства, примусовий спосіб життя, обмеження в реалізації потреб особистості, тривале співжиття з такими самими злочинцями, як правило, деградованими розумове й морально, що призводить до негативних змін у їхній психіці, зменшує їхню соціальну цінність.

Отже, вироблення наукових основ соціальної адаптації осіб, звільнених з місць позбавлення волі, має важливе значення для боротьби з рецидивною злочинністю.

Доцільно розробити нову концепцію кримінально–виконавчої політики держави, яка передбачала б конкретні заходи щодо приведення умов утримання засуджених до позбавлення волі у відповідність з міжнародними стандартами, а також щодо трудового і побутового влаштування звільнених з місць позбавлення волі; створення дійових форм соціального нагляду за поведінкою таких осіб у побуті і на виробництві. І, головне, така концепція повинна відображати нові підходи до людини, яка вчинила злочин, – адже ст.3 Конституції України прямо проголошує, що “людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю”[8, 121-127].

Водночас важливо розробити закон про поступенітенціарну систему. Доцільно також впровадити посади спеціалістів–психологів, які безпосередньо займатимуться проблемами соціальної адаптації осіб, що звільнились з місць позбавлення волі.

Джерела:

1. Кримінально-Виконавчий Кодекс України від 11 липня 2003 року із змінами та доповненнями станом на 21.01.2010 р. / Відомості Верховної Ради України (ВВР) / [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1129-15/conv/page>
2. Закон України «Про соціальну адаптацію осіб, які відбувають чи відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк» від 17 березня 2011 року із наступними змінами та доповненнями станом на 09.12.2012 р. / Відомості Верховної Ради України //

[Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3160-17/conv>

3. Богатирьов І. Г. Проблеми соціальної адаптації жінок, звільнених з місць позбавлення волі / І. Г. Богатирьов, О. М. Неживець // Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ . - 2012. - № 1(3). - С. 65-70.
4. Коваль В. В. Постпенітенціарний соціальний супровід неповнолітніх / В. В. Коваль // Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя, Сер. : Психолого-педагогічні науки . - 2012. - № 7. - С. 51-54.
5. Латінова О. К. Соціальна адаптація засуджених-інвалідів після звільнення з виправних установ / О. К. Латінова // Вісник Запорізького національного університету : Юридичні науки. - 2010. - № 2. - С. 182-187.
6. Проблеми забезпечення прав засуджених у кримінально-виконавчій системі України. / В. А. Бадира, О. П. Букалов, А. П. Гель, М. В. Романов, І. С. Яковець ; за заг. ред. Є. Ю. Захарова. Харківська правозахисна група. - Харків : Права людини, 2011. - 368 с.
7. Романов М. В. Звільнення від відбування покарання : навч. посіб. / М. В. Романов. - Харків : Права людини, 2012. - 112 с.
8. Яцишин М. М. Правовий та соціальний захист осіб, звільнених з місць позбавлення волі, як важлива складова кримінально-виконавчої політики (огляд наукових сентенцій і важливіших правових актів) / М. М. Яцишин // Науковий вісник Київського національного університету внутрішніх справ : наук.-теорет. журнал. - 2010.- № 2(69). - С. 121-127.

Науковий керівник: Жукорська Ярина Михайлівна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри публічного права Тернопільського національного економічного університету

**ДО ПИТАННЯ ПІДСТАВ ПЕРЕГЛЯДУ СУДОВОГО РІШЕННЯ
АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДУ ЗА НОВОВІЯВЛЕНИМИ
ОБСТАВИНАМИ**

Горбалінський Володимир Володимирович
здобувач Національного університету державної податкової служби
України

На сьогоднішній день в юридичній літературі у сфері адміністративного судочинства зустрічаються позиції, з аналізу яких можна зробити висновок про те, що провадження у зв'язку із нововиявленими обставинами пов'язано із допущенням судом помилок при винесенні рішення, яке переглядається [1, с. 235; 2, с. 390]. Така позиція заважає належному сприйняттю дійсного змісту й сутності провадження за нововиявленими обставинами. Зокрема відмежуванню його від таких проваджень, як апеляційне, касаційне, а також від перегляду судових рішень Верховним Судом України. Крім того, вона тісно пов'язана із застосуванням законодавцем в окремих випадках достатньо спірної термінології. Так, у ч. 1 ст. 249 Кодексу адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. № 2747-IV (далі – КАС України) [3] при визначенні судової інстанції, яка уповноважена здійснювати це провадження, вказується на «суд тієї інстанції, який першим допустив помилку при вирішенні справи внаслідок незнання про існування цієї обставини».

В юридичній літературі нововиявлені обставини розглядаються як обставини (як фактичного, так і правового характеру), які: 1) об'єктивно існували на момент вирішення адміністративної справи; 2) не були відомі і не могли бути відомі та той час суду та хоча б одній особі, яка брала участь у справі. Наявність обох цих умов для визнання обставини нововиявленою є обов'язковою. Зокрема, як приклад зазначених обставин наводиться незалучення до участі в адміністративній справі особи, на права, свободи, інтереси чи обов'язки якої вплинуло судове рішення, якщо суд не знав і не міг знати про заінтересованість такої особи, а ця особа не знала про розгляд такої справи [4, с. 890].

На сьогоднішній день наявні наукові дослідження, присвячені сутності судової помилки в адміністративному судочинстві. Так, у дисертаційному дослідженні Ю.Л. Шереніна «Процесуальні форми перегляду судових рішень адміністративними судами» (2012 р.) під судовими помилками розуміються неправильні процесуальні дії, допущені

певним учасником процесу, насамперед, адміністративним судом (суддею), відхилення від встановленого процесуального порядку, невірне застосування правової норми при вирішенні публічно-правового спору. Наслідками таких дій є прийняття судом рішення із недотриманням норм матеріального чи процесуального права, що, у свою чергу, призводить до звернення особи про перегляд судового рішення [5, с. 166].

Виходячи зі співвідношення наведених вище визначень нововиявлених обставин та судової помилки, очевидним виявляється, що хоча спірне судове рішення і підлягає перегляду, але цей перегляд не зумовлений неправильним застосуванням адміністративним судом норм матеріального або процесуального права. Суд є обмеженим у пізнанні дійсних обставин справи формальними вимогами, зокрема щодо допустимості доказів, процедури їх дослідження тощо. Якщо суд при вирішенні справи діяв у зазначених межах, то навряд чи доцільним є казати про наявність судової помилки.

На особливу сутність такого провадження вказує також зміст окремих норм, що регламентують порядок його здійснення. Так у статті 246 КАС України вказується щодо права осіб, які брали участь у справі, а також осіб, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, свободи, інтереси чи обов'язки, на подання заяви про перегляд за нововиявленими обставинами судового рішення суду будь-якої інстанції, яке набрало законної сили. Крім того, відповідно до ч. 1 ст. 249 КАС України, немає жорстко встановленої судової інстанції, яка здійснює таке провадження. Справу переглядає суд, який ухвалив рішення, яке переглядається, а якщо раніше його було оскаржено, то той адміністративний суд, для рішення якого нововиявлена обставина була важливою у першу чергу [4, с. 900].

Враховуючи наведені міркування, уявляється слушною позиція тих авторів, які розглядають таке провадження, як особливий самостійний вид перевірки законності та обґрунтованості постанов або ухвал, що не відповідають об'єктивній істині, правам і обов'язкам сторін [7, с. 621], а судову помилку недоцільним уявляється розглядати як підставу для відкриття провадження за нововиявленими обставинами. Крім того, доцільним уявляється внесення відповідних змін до КАС України.

Література:

1. Адміністративне судочинство: навч. посіб. / [ред. О. П. Рябченко]. — Харків: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2014. — 304 с.
2. Демський Е.Ф. Адміністративне процесуальне право України: навч. посіб / Демський Е.Ф. — К.: Юрінком Інтер, 2008. — 496 с.

3. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. № 2747-IV: за станом на 15 квіт. 2014 р. // Офіційний вісник України. — 2005. — № 32 (26.08.2005). — Ст. 1918 (із змінами).
4. Кодекс адміністративного судочинства України: наук.-практ. ком. / [ред. Р. О. Куйбіда]. — К.: Юстиніан, 2009. — 976 с.
5. Шеренін Ю. Л. Процесуальні форми перегляду судових рішень адміністративними судами: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 / Шеренін Юрій Леонідович; Нац. ун-т «Одеська юридична академія». — О., 2012. — 192 с.
6. Кодекс адміністративного судочинства України: наук.-практ. ком. / [ред. Р. О. Куйбіда]. — К.: Юстиніан, 2009. — 976 с.
7. Науково-практичний коментар Кодексу адміністративного судочинства України / [О.М. Пасенюк (кер. авт. кол.) [та ін.]; за заг. ред. О.М. Пасенюка. — К.: Юрінком Інтер, 2009. — 704 с.

СПОСОБИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В ПОДАТКОВОМУ КОДЕКСІ УКРАЇНИ: СКЛАДНОЩІ РОЗУМІННЯ

Дуравкін Павло Михайлович

*кандидат юридичних наук, Національний юридичний університет імені
Ярослава Мудрого*

Прийняття Податкового кодексу України (далі – ПК України) [3] стало продовженням нормативно-правового закріплення способів забезпечення, однак не вирішило невизначеності у розумінні їх правової природи. Норми якими регулюються правові механізми податкової застави та адміністративного арешту майна платника податків містяться в главі 9 розділу 2 ПК України, яка має назву «Погашення податкового боргу платників податків». Пеня згідно із п. 111.2 ст. 111 ПК України є різновидом фінансової відповідальності, а порядок її нарахування регулюється главою 12 розділу 2, яка йде після глави 11 «Відповідальність».

Аналіз абзацу першого підпункту 14.1.155 п. 14.1 ст. 14 ПК України дає змогу визначити податкову заставу як спосіб забезпечення сплати платником податків несплачених вчасно податків і зборів, штрафів, а також пені. При цьому всі три складові згідно із підпунктом 14.1.175 п. 14.1 ст. 14 ПК України охоплюються поняттям податкового боргу. У свою чергу відповідно до п. 88.1 ст. 88 ПК України передача майна у податкову заставу здійснюється з метою забезпечення виконання платником податків своїх обов'язків, визначених ПК України. Співставлення вказаних норм

показує на скільки невизначеною є забезпечувальна природа даного способу.

В той же час низка норм ПК України свідчить про забезпечення податковою заставою саме погашення податкового боргу. Зокрема, у податкову заставу передається майно платника податків, який має податковий борг (п. 88.1 ст. 88), право податкової застави виникає з дня виникнення податкового боргу (підпункт 89.1.2 п. 89.1 ст. 89) та поширюється на майно, балансова вартість якого відповідає сумі податкового боргу (п. 89.2 ст. 89), податкова вимога повинна містити відомості про розмір податкового боргу, який забезпечується податковою заставою (абзац другий п. 59.3 ст. 59), майно платника податків звільняється з податкової застави, у тому числі, з дня отримання контролюючим органом підтвердження повного погашення суми податкового боргу (підпункт 93.1.1 п. 93.1 ст. 93) тощо.

Таким чином, податкова застава відповідно до ПК України має визначатись як «спосіб забезпечення погашення податкового боргу платника податків». Інші положення, які на сьогодні містяться в підпункті 14.1.155 п. 14.1 ст. 14 ПК України мають бути перенесені до ст.ст. 89 і 95, оскільки вони деталізують застосування податкової застави, а не визначають її поняття. Мета ж передачі майна у податкову заставу мусить відповідати її поняттю, зокрема, забезпеченню виконання обов'язку з погашення податкового боргу. До речі, згідно із абзацом другим п. 59.3 ст. 59 ПК України податкова вимога повинна містити відомості про обов'язок погасити податковий борг¹.

Стосовно адміністративного арешту майна платника податків, то згідно із п. 94.1 ст. 94 ПК України він є винятковим способом забезпечення виконання платником податків його обов'язків, визначених законом. Дана норма, будучи схожою із положеннями п. 88.1 ст. 88 ПК України знову ж таки дає можливість побачити на скільки «розмитою» є забезпечувальна природа цього способу, адресуючи його фактично до будь-якого обов'язку платника податків. Можливо, сконкретизувати її допоможе аналіз обставин, при з'ясування яких може бути застосовано арешт майна.

Так, в підпункті 94.2.1 п. 94.2 ст. 94 ПК України передбачається застосування арешту майна при порушенні платником податків правил відчуження майна, що перебуває у податковій заставі. У свою чергу в п. 16.1 ст. 16 ПК України відсутній обов'язок щодо цього. Лише в абзаці другому п. 92.1 ст. 92 ПК України зазначається про необхідність

¹ Цікаво, що ще за довго до прийняття Податкового кодексу України, згідно із Указом Президента України «Про заходи щодо підвищення відповідальності за розрахунки з бюджетами та державними цільовими фондами» від 4 березня 1998 року податкова застава запроваджувалась як спосіб забезпечення погашення платником податків податкової заборгованості.

узгодження платником податків відчуження майна, яке перебуває у податковій заставі із контролюючим органом. Із механізмом податкової застави пов'язані й ті обставини, що містяться в підпунктах 94.2.6 і 94.2.7 п. 94.2 ст. 94 ПК України і які свідчать про порушення обов'язків, передбачених в підпункті 16.1.9 п. 16.1 ст. 16. При цьому враховуючи те, що податковою заставою забезпечується погашення податкового боргу, арешт майна у даному разі, нехай і опосередковано, також можна вважати способом забезпечення виконання обов'язку щодо його погашення.

В підпункті 94.2.3 п. 94.2 ст. 94 ПК України міститься обставина, яка тяжіє до порушення обов'язків закріплених в підпунктах 16.1.9, 16.1.13 п. 16.1 ст. 16. Однак навряд чи забезпечення їх виконання є тією метою з якою на майно накладається арешт. Скоріше варто говорити про імовірність виявлення фактів несплати податків і зборів, а отже й існування податкового боргу, погашення якого і має забезпечуватись.

Підпункт 94.2.4 п. 94.2 ст. 94 ПК України містить низку обставин, з яких, наприклад, відсутність торгових патентів можна тлумачити порушенням обов'язку сплачувати податки та збори (підпункт 16.1.4 п. 16.1 ст. 16 ПК України), що підтверджується підпунктом 14.1.68 п. 14.1 ст. 14 ПК України. У свою чергу таке порушення означає існування податкового боргу, на погашення якого фактично і спрямовано забезпечення.

Обставина, передбачена в підпункті 94.2.5 п. 94.2 ст. 94 ПК України означає порушення обов'язку, закріпленого в підпункті 16.1.1 п. 16.1 ст. 16. При цьому з досить великою долею ймовірності можна припустити, що наслідком цього порушення є виникнення податкового боргу, наприклад, при здійсненні господарської діяльності й отримання об'єкта оподаткування.

Нарешті, в підпунктах 94.2.2 і 94.2.5 (стосовно платника податків, що має податковий борг) п. 94.2 ст. 94 ПК України містяться обставини, які прямо свідчать про застосування арешту майна у зв'язку із існуванням податкового боргу. І хоча згідно із науково-практичним коментарем до ст. 16 ПК України погашення недоїмки слід відносити до групи обов'язків щодо сплати податків [1, с. 59, 60], не варто забувати, що в абзаці другому п. 59.3 ст. 59 ПК України окремо згадується саме про обов'язок погасити податковий борг. Тому за вказаних обставин арешт майна досить чітко виглядає способом забезпечення виконання обов'язку з такого погашення. Більш того в підпункті 94.19.2 п. 94.19 ст. 94 ПК України передбачається припинення арешту майна у зв'язку з погашенням податкового боргу платника податків.

Таким чином, в переважній більшості випадків обставини застосування арешту майна ускладнюють розуміння його забезпечувальної природи. В цілому ж, можна побачити загальну

спрямованість даного способу на забезпечення погашення податкового боргу як безпосередньо, так і опосередковано. Та й навряд чи одержання контролю над майном платника податків може мати якийсь інший сенс. Отже, поняття адміністративного арешту майна платника податків має бути закріплено у ст. 14 ПК України і визначати його як «винятковий спосіб забезпечення погашення податкового боргу платника податків»¹.

Що ж стосується характеристики пені, то на підставі аналізу підпункту 14.1.162 п. 14.1 ст. 14 ПК України вона має грошовий характер (сума коштів) виражений у відсотках (у вигляді відсотків), які нараховуються на суму несплачених вчасно податків і зборів, а також штрафів (грошові зобов'язання). При цьому згідно із підпунктом 14.1.175 п. 14.1 ст. 14 ПК України не сплачене у встановлений строк грошове зобов'язання разом із нарахованою на нього пенею становить податковий борг. У свою чергу, в підпункті 129.1.1 п. 129.1 ст. 129 ПК України передбачається, що пеня нараховується на суму податкового боргу. При цьому враховуючи положення підпункту 14.1.175 п. 14.1 ст. 14 ПК України виходить, що згідно із підпунктом 129.1.1 п. 129.1 ст. 129 пеня нараховується на саму себе.

Крім цього, складність у розумінні пені полягає у тому, що з одного боку, вона вважається способом забезпечення виконання обов'язку зі сплати податків і зборів, а з другого – відповідає ознакам фінансової санкції [1, с. 397]. Дійсно, відповідно до п. 111.2 ст. 111 ПК України пеня є видом фінансової відповідальності. У зв'язку з чим залишається незрозумілою логіка авторів науково-практичного коментаря, згідно із якою пеня не визнається санкцією, а відтак не може розглядатися елементом фінансової відповідальності [1, с. 358]. Щоправда серед мір відповідальності за передбачені в главі 11 ПК України податкові правопорушення пені немає, а вказуються тільки штрафи. Але й стосовно пені в ПК України немає жодної вказівки на віднесення її до яких-небудь способів забезпечення.

Вбачається, що ключовим у визначенні податково-правової природи пені є її додатковий характер відносно сум несплачених податків і зборів. Тоді як забезпечення повинно обмежуватись розміром останніх. Нарахування ж на ці суми пені є додатковим майновим обтяженням, виходом за межі забезпечення, настанням відповідальності. При цьому необхідно враховувати, що особливістю останньої є її компенсаційно-каральний характер. Коли компенсаційна складова передбачає компенсацію збитків від неотримання податкових надходжень [2, с. 200].

¹ До речі, свого часу в Законі України «Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами» від 21 грудня 2000 року адміністративний арешт активів платника податків визначався як виключний спосіб забезпечення можливості погашення його податкового боргу.

На підставі цього пеня в податковому праві покликана виконувати функцію компенсаційної санкції¹. У зв'язку з чим не зовсім виправданим виглядає нарахування пені на суми штрафів, як складових грошових зобов'язань (підпункт 14.1.162 п. 14.1 ст. 14 ПК України) або на суму податкового боргу (підпункт 129.1.1 п. 129.1 ст. 129 ПК України). Це надає пені штрафного характеру, перетворює її на компенсаційно-штрафну санкцію. Відповідно вказані норми мають бути змінені і передбачати нарахування пені тільки на суми несплачених вчасно податків і зборів.

Підсумовуючи зазначене можна дійти висновку, що в ПК України податкова застава та адміністративний арешт майна є способами забезпечення погашення податкового боргу платника податків. У свою чергу, пеня належить до різновидів фінансової відповідальності і виступає компенсаційно-штрафною санкцією.

Література:

1. Науково-практичний коментар до Податкового кодексу України: в 3-х т. / кол. авторів [заг. редакція, М. Я. Азаров]. – К. : Мін. фін. України, 2010 – . – Т. 1. – К. : Мін. фін. України, 2010. – 448 с.
2. Податкове право : навч. посіб. / [Г. В. Бех, О. О. Дмитрик, Д. А. Кобильник та ін.] ; за ред. М. П. Кучерявенка. – К. : Юрінком Інтер, 2004. – 400 с.
3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р., № 2755–VI // Голос України. – 2010. – № 229-230.

АЛЬТЕРНАТИВНА ЕНЕРГЕТИКА, ЯК ОБ'ЄКТ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СУЧАСНОСТІ

Шевченко Денис Володимирович

*здобувач кафедри адміністративного та господарського права
Запорізького національного університету*

В сучасних умовах розвитку України, істотно зростає проблема енергозабезпечення. Виробництво електроенергії в Україні здійснюється за рахунок як традиційних, так і альтернативних джерел енергії. Традиційні та найпоширеніші – атомні, теплові, гідроелектричні джерела енергії. До альтернативних або відновлювальних джерел енергії відносять:

¹ Наприклад, згідно із Податковим кодексом Грузії від 22 грудня 2004 року пеня належить до податкових санкцій.

сонячну, вітрову, геотермальну енергію, енергію хвиль та приливів та інші.

Значення електроенергії в економіці України важко переоцінити – це основа всього сучасного життя. Електроенергетика є складовою паливно-енергетичного комплексу України. Електроенергетика займається виробництвом і передачею електроенергії і є найважливішою базовою галуззю промисловості України. Від рівня розвитку електроенергетики залежить все народне господарство та ціни на товарну продукцію, послуги.

На сучасному етапі безперервного розвитку економіки та промислового виробництва зростає і споживання енергоресурсів, що, в свою чергу, збільшує залежність України від держав-постачальників енергоресурсів. Для задоволення потреб енергоспоживачів збільшується виробництво електроенергії, наслідком чого є нанесення значної екологічної шкоди довкіллю. Тому, на даний момент, немає жодних сумнівів, що екологічні проблеми несуть величезну загрозу для суспільства, та усвідомлення реальної загрози цих проблем дають позитивний поштовх розвитку, зокрема, відновлювальної або альтернативної енергетики.

В нашій країні зростає процес використання альтернативних видів енергії. Один з найперспективніших альтернативних видів в Україні – вітроенергетика. Працює за рахунок сили вітру, яка є нескінченною, не забруднюючи навколишнє середовище, не використовуючи хімічних процесів.

Протягом усього існування незалежної України відбуваються постійні зміни в правовому регулюванні та закріпленні способи, форми та особливості здійснення діяльності у сфері альтернативної енергетики. На сьогоднішній день, в Україні існує багаторівнева система правового регулювання електроенергетичного забезпечення. Основними законодавчими актами є: Закон України «Про електроенергетику» від 16.10.1997 року №575/97-ВР, який визначає засади діяльності в електроенергетиці і регулює пов'язані з нею відносини, положення якого доповнені Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про електроенергетику» щодо стимулювання виробництва електроенергії з альтернативних джерел енергії» від 20.11.2003 року №5485-VI; Закон України «Про енергозбереження» від 01.07.1991 року № 75/94-ВР, що визначає екологічні, економічні, правові та соціальні основи енергозбереження, Закон України «Про засади функціонування ринку електричної енергії» від 10.04.2014 року № 1197-VII, Закон України «Про землі енергетики і правовий режим спеціальних зон енергетичних об'єктів» від 09.07.2010 року № 2480, що визначає правові та організаційні засади надання і використання земельних ділянок для

розміщення об'єктів енергетики. Найбільш детально питання, пов'язані з альтернативними джерелами енергії, розкриваються у Законі України «Про альтернативні джерела енергії» від 20.02.2003 року №555-IV, який визначає засади використання альтернативних джерел енергії та сприяння розширенню їх використання у паливно-енергетичному комплексі. Національна Комісія, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики, Постановою "Порядок встановлення, перегляду та припинення дії «зеленого» тарифу для суб'єктів господарської діяльності" від 02.11.2012 № 1421 визначила, як саме проходить порядок встановлення та припинення дії «зеленого» тарифу.

Закон України «Про енергозбереження» від 1 липня 1994 року вперше дав визначення терміну «нетрадиційні та відновлювані джерела енергії». Це енергія, яка постійно існує або періодично виникає в навколишньому середовищі в якості потоків енергії сонця, вітру, геотермальної енергії, енергії морів, океанів і біомаси. Згідно Закону України «Про альтернативні джерела енергії» від 20.02.2003 року нетрадиційні джерела енергії дістають назву альтернативних. В законодавстві України використовують термін «альтернативні джерела», тому що енергія з цих джерел ще досить довгий час буду використовуватися паралельно (альтернативно) з вуглем, нафтою та газом.

Питанню альтернативної енергетики, в цілому, привертати увагу представники різних галузей права. Наприклад, спеціаліст в галузі екологічного права, доктор юридичних наук Комарницький В.М. у своїй статті «Правові питання використання альтернативних джерел енергії» досліджує питання тенденції розвитку законодавства з альтернативної енергетики, та робить висновок, що для розвитку альтернативних джерел існує необхідність зазначення їх у природоресурсному законодавстві, та натякає на прогалини у систематизації законодавства України. Представник наукової спільноти в галузі господарського права, кандидат юридичних наук Кузьміна М.М. у своїй статті «Поняття та види енергії з альтернативних джерел»; присвяченій загальним питанням термінології у сфері альтернативної енергетики в міжнародних актах та в національному законодавстві, доходить до висновку, що енергетичне право, зокрема, альтернативна енергетики знаходиться на стадії свого формування, і для її належного функціонування має бути проведений системний аналіз існуючих положень законодавства.

Але потрібно зазначити, що науковці сучасності, зачіпають питання альтернативної енергетики лише розглядаючи енергетичний потенціал нашої держави загалом, а окремо увагу в своїх роботах альтернативній галузі не приділяють, не говорячи вже про окремий вид – вітроенергетику. Це дуже важлива та актуальна проблема, сучасності, оскільки достатній розвиток даної галузі, зможе забезпечити саме окреме дослідження

кожного виду альтернативної енергетики, а встановлення на законодавчому рівні, індивідуального порядку регулювання для кожного виду альтернативної енергії, з метою досягнення прискореного розвитку даної галузі.

Для активного привертання інвестицій та розвитку альтернативної енергетики, а саме вітроенергетики в Україні, недостатньо врегулювання даного питання на загальному рівні. Потрібне більш детальне дослідження вітроенергетики науковцями, систематизація аналізу на доктринальному рівні, розроблення певних програм урегулювання цього питання органами нормотворчості, поєднання наукових досліджень та робіт правотворчості, для створення окремих законів для регулювання кожного альтернативного виду енергетики. А в перспективі, в умовах кодифікації законодавства, розроблення енергетичного кодексу, в якому окремий розділ був би присвячений альтернативним видам енергетики, зокрема вітроенергетиці. Пріоритетним завданням у майбутньому є забезпечення екологічної безпеки та зменшення техногенного впливу на довкілля.

Література:

1. Про альтернативні джерела енергії: Закон України від 20 лютого 2000 р. № 555-IV;
2. Про електроенергетику: Закон України від 16 жовтня 1997 р. № 74/94-ВР;
3. Про внесення змін до Закону України «Про електроенергетику» щодо стимулювання виробництва електроенергії з альтернативних джерел енергії: Закон України від 20 листопада 2012 р. № 5485-VI;
4. Про землі енергетики і правовий режим спеціальних зон енергетичних об'єктів: Закон України від 09 червня 2010 р. № 2480-17;
5. Про енергозбереження: Закон України від 01 червня 1994р. N 75/94-ВР;
6. Про засади функціонування ринку електричної енергії України: Закон України від 10.04.2014 №1197-VII;
7. Поняття та види енергії з альтернативних джерел / Кузьміна М.М. // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого» – 2013 – № 3 – С.134-141;
8. Правові питання використання альтернативних джерел енергії / Комарницький В.М. // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ – 2012 – № 3 – С.138-145.

**ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЩОДО НЕДОЛІКІВ ТА ПЕРЕВАГ
ФРІЛАНСИНГУ**

Кравцова Лілія Юріївна

*студентка Інституту прокуратури та слідства Національного
університету «Одеська юридична академія»*

З розвитком сучасних технологій виникають нові види трудових відносин між роботодавцем і найманим працівником. Завдяки Інтернет-можливостям робітники можуть надавати послуги автономно, не заключаючи договір щодо встановлення трудових відносин. В літературі питання фрілансingu є мало дослідженим. Він визначається як вид трудової діяльності (зайнятості) на ринку товарів і послуг, що характеризується самостійністю вибору форми і місця її реалізації та низьким ступенем залежності від роботодавця. А фрілансер - самостійна категорія робітників в структурі сучасної зайнятості. Це особа, яка працює на себе, пропонуючи послуги на тимчасовій основі щодо окремих справ специфічного призначення. Вони мають вироблені правила поведінки, які встановлюють права та обов'язки, заходи відповідальності щодо непрофесійного виконання робіт чи послуг, але не нормативного характеру.

До переваг фрілансingu можна віднести дистанційність роботи, тобто особа може в будь-якому місці займатися трудовою діяльністю, незалежно від того знаходиться в офісі або поза його межами. Для роботодавця позитивним моментом є економія - йому не потрібно платити орендну плату за приміщення для працівників. Також фрілансер може поєднувати кілька видів робіт та самостійно контролювати робочий процес. Завдяки Інтернет-комунікаціям вони вільні у виборі роботи на кращих умовах. Важливим фактором трудової мотивації визначається висока заробітна плата за надання послуг.

Але існує ряд недоліків щодо цього виду діяльності. Фрілансingu не передбачає надання соціальних пакетів та гарантій для робітника. За загальним правилом ці відносини є позадоговірними, що породжує ряд ризиків для фрілансера. Це стосується невиплати заробітної плати за виконану роботу, неможливості оскарження дій чи рішень роботодавця і навпаки. Фрілансера майже неможливо притягнути до відповідальності, якщо збитки були нанесені в результаті неякісної роботи. Сторони домовляються про виконання роботи в усній формі. Але в деяких випадках відносини між працівником і роботодавцем регулюються шляхом укладання цивільно-правового договору, який зазвичай носить

одноразовий характер. Більшість осіб працює нелегально, що призводить від ухилення сплати податків, що може привести до притягнення до відповідальності.

Вважається, що заробіток фрілансерів є досить нестабільним, бо існують ризики його неотримання, а також несистемний характер. Його прийнято визначати як додатковий дохід від трудової діяльності. Тому традиційна форма трудової діяльності є більш стійкою.

Фрілансинг як специфічний вид трудової діяльності стрімко розвивається в Україні. Процес діяльності фрілансерів не регламентований правом – особа діє на власний розсуд, що породжує нестабільність та незахищеність цієї форми зайнятості. Достатніх наукових розробок, закріплення в нормативно-правових актах щодо цього питання немає. Тому доцільно приділити увагу дослідженню правової природи фрілансингу та в подальшому врегулювати на законодавчому рівні.

Джерела:

1. Добрянський Ф. Управление фрилансерами: Методы и практика. — М.: «Альпина Пабlishер», 2009. — 132 с. — («Инструменты и методы»). — ISBN 978-5-9614-0924-6.
2. Кодекс фрілансера (електронний ресурс). - Режим доступу http://homolinguisticus.com/articles/free-lance/moralnyj_kodex_frilansera.
3. Стребков Д. О., Шевчук А. В. Фрилансеры в информационной экономике: мотивация и организация труда / Д. Стребков, А. Шевчук // Социальная реальность — 2008. — № 1. — С 25.

ОСОБЛИВОСТІ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН ПРАЦІВНИКІВ У ПЕРІОД ПРОХОДЖЕННЯ ВИПРОБУВАННЯ

Приходько Олена Миколаївна

студентка юридичного факультету Чорноморського державного університету імені Петра Могили

Відповідно до ст. 43 Конституції України кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується. Держава ж у свою чергу створює умови для повного здійснення громадянами права на працю, гарантує рівні можливості у виборі професії та роду трудової діяльності [1].

Право на рівні можливості у виборі професії та роду трудової діяльності реалізується у багатьох напрямках. Основною процедурою на шляху до реалізації даного права є укладення трудового договору.

П.Д. Пилипенко зазначає, що за трудовим правом умови трудового договору, що становлять його зміст, прийнято поділяти на два види: необхідні (обов'язкові) та факультативні (додаткові). До перших відносять такі умови, які повинні бути обов'язково відображені у трудовому договорі. Без них трудовий договір неможливо укласти взагалі. Факультативні ж умови можуть і не включатися до змісту трудового договору, тобто його можна укласти і за відсутності таких умов. Однак, якщо такі умови включені до договору, то набувають характеру обов'язкових [2,с.166]. До факультативних умов належить домовленість про строк випробування при прийнятті на роботу (ст. 26, 27, 28 КЗпП).

Випробувальний строк – це передбачений трудовим договором період, протягом якого роботодавець перевіряє працівника на відповідність посаді, на яку він приймається. Умова про випробування повинна бути зазначена в наказі чи розпорядженні про прийняття на роботу. За цієї умови роботодавець перевірятиме чи може працівник виконувати роботу, на яку наймається, чи дотримуватиметься він правил внутрішнього трудового розпорядку [2,с. 175].

Пропозиція внесення до трудового договору умови про випробувальний строк може виходити особисто від роботодавця, але рішення про встановлення такої умови має бути обумовлене угодою сторін (ч. 1 ст. 26 КЗпП). Одностороннє встановлення власником умови про випробування є недопустимим. Відповідно до листа Міністерства соціальної політики умова про випробування буде вважатися законною у таких випадках: 1) умова про випробування внесена в письмово оформлений трудовий договір і повторена у наказі про прийняття на роботу; 2) умова про випробування застережена в заяві про прийняття на роботу і повторена в наказі про прийняття на роботу; 3) умова про випробування не міститься в заяві про прийняття на роботу, але внесена в наказ про прийняття на роботу, з яким працівник ознайомлений під розписку до початку роботи; 4) умова про випробування не застережена в заяві про прийняття на роботу, але внесена в наказ про прийняття на роботу, з яким працівник ознайомлений після початку роботи і при цьому він не заперечував проти внесення в наказ такої умови [3].

Якщо протягом строку випробування встановлено невідповідність працівника роботі, на яку його прийнято, роботодавець протягом цього строку вправі розірвати трудовий договір. Розірвання трудового договору з цих підстав може бути оскаржене працівником в порядку, встановленому для розгляду трудових спорів у питаннях звільнення (ч. 2 ст. 28 КЗпП). Тому необхідно документально зафіксувати факти невідповідності працівника роботі, на яку його прийнято (наприклад, працівник неодноразово порушує правила внутрішнього трудового

розпорядку). Звільнення проводиться у відповідності до ст. 28 КЗпП України.

У випадку звільнення працівника після випробувального строку, у зв'язку його невідповідності займаній посаді, є несприятливі наслідки як для роботодавця, так і для працівника. Для працівника не вигідно мати у трудовій книжці подібний запис, тому що при подальшому прийнятті на роботу у іншими роботодавцями можуть виникнути проблеми. Для роботодавця це відіграє негативну роль також, адже дане звільнення необхідно ґрунтовно готувати документально, через можливість оскарження його працівником. Тому, зазвичай, у подібних випадках працівникові рекомендують написати заяву на звільнення з власної ініціативи, це може бути власне бажання ст. 38 або угода сторін п.1 ст. 36. КЗпП України. Прикладом такої довгого судового розгляду між роботодавцем та працівником, звільненим за ст. 28 КЗпП є справа №: 22-ц/191/248/14, яка тривала з 23 січні 2013 року до 5 лютого 2014. Остаточним рішенням суду апеляційної інстанції було: поновлення звільненого працівника на посаді, визнання незаконним наказу про звільнення, стягнення з роботодавця на користь звільненого грошових коштів у розмірі середнього заробітку за час вимушеного прогулу, що досягла суми 17954 грн, компенсацію моральної шкоди в розмірі 1000 гривень [4].

Законодавством виділено два типи строків випробування - загальний та спеціальний. Загальний випробувальний строк під час прийняття на роботу не може перевищувати трьох місяців, а в окремих випадках, за погодженням із відповідним виборним органом первинної профспілкової організації, — шести місяців, якщо інше не визначено законодавством України (ч. 1 ст. 27 КЗпП). Спеціальними строками випробування законодавством вважаються ті, які передбачені іншими законами. Окрім КЗпП, строк випробування та умови його встановлення передбачено низкою законодавчих актів. Наприклад для громадян, яких приймають на службу в міліцію - 1 рік (ч. 1 ст. 17 Закону «Про міліцію») [5], для громадян України, яких приймають на службу в митних органах – від 2 до 6 місяців (ст. 570 Митного кодексу України) [6].

Трудовий договір з випробувальним терміном треба відрізнити від трудового договору з тимчасовими працівниками, хоча правовий статус зазначених суб'єктів подібний. Робота тимчасових працівників детально не регламентується Кодексом законів про працю України, трудові відносини цієї категорії працівників регулюються Указом Президії Верховної Ради СРСР «Про умови праці тимчасових робітників і службовців» від 24 вересня 1974 року № 311-IX у частині, яка не суперечить Конституції України та трудовому законодавству.

Тлумачний словник юридичних термінів за редакцією В.Г. Гончаренка надає визначення тимчасових працівників – це працівники, прийняті на роботу на строк до двох місяців, а для заміщення тимчасово відсутніх працівників, за якими зберігається їхнє місце роботи (посада), — до чотирьох місяців. Особи, що приймаються на роботу як тимчасові працівники, мають бути про це попереджені під час укладання трудового договору [7, с. 270].

Спільними рисами договору з випробувальним терміном та трудового договору з тимчасовим працівником є те, що трудові відносини з тимчасовим працівником оформлюються на загальних підставах, передбачених трудовим законодавством (укладення трудового договору). Як і в трудових відносинах роботодавця з працівником, прийнятим на випробувальний термін, з тимчасовим працівником діє презумпція пролонгації трудових відносин (коли працівник після закінчення двомісячного строку дії трудового договору фактично продовжує працювати, а роботодавець не вимагає його звільнення, тощо).

Отже, випробувальний строк – це, передбачений трудовим договором період, протягом якого роботодавець перевіряє працівника на відповідність посаді, на яку він приймається. Відповідно до ст. 26 КЗпПУ, при укладенні трудового договору може бути обумовлене угодою сторін випробування з метою перевірки відповідності працівника роботі, яка йому доручається. Отже внесення до трудового договору умови про випробувальний строк носить виключно двосторонній характер. Тривалість випробувального строку визначається КЗпП та низкою спеціальних законодавчих актів та залежить від характеру трудових відносин, з приводу яких укладено трудовий договір з умовою випробувального строку. Правовий статус осіб, що уклали трудовий договір з випробувальним строком подібний до правового статусу тимчасових працівників, трудові відносини цих двох категорій осіб оформлюються на загальних підставах, передбачених законодавством, діє презумпція пролонгації трудових відносин.

Література:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР [Електронний ресурс] / - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-вр>
2. Трудове право України: Академічний курс: підруч. студ. юрид. спец. ВНЗ / П.Д. Пилипенко, В.Я. Буряк, З.Я. Козак та ін.; за ред.. П.Д. Пилипенка. - К.: Концерн «Видавничий дім «Ін Юре», 2004. - 536 с.
3. «Щодо звільнення працівника, який не витримав випробування» / лист Міністерства соціальної політики України від 04.04.2012 р. N 54/06/187-12

[Електронний ресурс] / - Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1152.1211.0>

4. Рішення Апеляційного суду Автономної Республіки Крим Справа №: 22-ц/191/248/14 05.02.2014 [Електронний ресурс]/-Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/37191709>

5. Про міліцію. Закон України № 565-XII від 20.12.1990 [Електронний ресурс]/ - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/565-12>

6. Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI [Електронний ресурс] / - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4495-vi>

7. Юридичні терміни. Тлумачний словник / В.Г. Гончаренко, П.П. Андрушко, Т.П. Базова та ін.; за ред. В.Г. Гончаренка. — 2-ге вид., стереотипне.— К.: Либідь, 2004. — 320 с.

ПРОБЛЕМА НЕЗАЛЕЖНОСТІ ПРОФЕСІЙНИХ СПІЛОК В УКРАЇНІ

Пудлик Наталія Юріївна

студентка Інституту прокуратури та слідства Національного університету «Одеська юридична академія»

Проблема взаємовідносин держави і громадянина завжди перебувала в центрі уваги дослідників. Як добровільні об'єднання останніх, немалу роль відіграють професійні спілки, діяльність яких спрямована на захист інтересів працюючих. Однак їхні первісні властивості не завжди влаштовували державу, яка намагалась підпорядкувати їх своїм інтересам.

Держава співпрацює з професійними спілками: надає право громадянам вступати в профспілки, забезпечує додержання прав та інтересів профспілок, визнає профспілки повноважними представниками працівників і захисниками їх прав та інтересів, співпрацює в реалізації цих прав та інтересів.

De-facto, така взаємодія є швидше вимушеним кроком, ніж підтримкою, для профспілок. Держава робить спроби законодавчого обмеження діяльності профспілок, стримування їх від застосування акцій протесту, переорієнтацію профспілок з відстоювання інтересів працівників на інтереси держави.

Так, в процесі занепаду Радянського Союзу, було створено 6 жовтня 1990 року Федерацію незалежних профспілок України, яка стала правонаступницею Української республіканської ради профспілок. У листопаді 1992 року її було перейменовано в Федерацію профспілок України.

Незважаючи на зміну назви, ФПУ, за свою суттю, залишилася типовою по-радянському залежною профспілкою. Доказом цього є виступ у 1994р. Л.Кучми, який звернувся до професійних спілок з пропозицією запровадити тимчасовий мораторій на страйки, на що працюючі віднеслися з розумінням. Це призвело до заборгованості у виплаті заробітної плати більше ніж 6 млрд. гривень та безробіття близько 15% населення.

Також в 2006 році Міністерством Юстиції було надіслано лист місцевим управлінням юстиції «Про порядок посвідчення відчуження майна загальносоюзних профспілкових організацій колишнього Союзу РСР, розташованого на території України» де вказується, що майно колишніх

профспілкових організацій залишається державною власністю, а тому правові підстави для розпорядження Федерацією профспілок України майном загальносоюзних громадських організацій колишнього Союзу РСР відсутні.

А в 2007 р. ВРУ було прийнято закон «Про мораторій на відчуження майна, яке перебуває у володінні Федерації професійних спілок України» (далі -Закон), який зобов'язав скласти перелік майна, котре забороняється відчужувати, провести його інвентаризацію, перевірити законність перебування у власності ФПУ та встановити, яка частка в цьому майні належить державі.

Встановлення мораторію на дане майно забороняє його передачу в оренду чи інше користування. Це не дає можливості членам профспілки повною мірою користуватися ним, тобто держава порушує охоронювані законом права і свободи як громадянина і як члена профспілки. ВРУ доручила ФДМ й правоохоронним органам перевірити законність відчуженого ФПУ майна й у випадку виявлення порушення законодавства вжити заходів для повернення цих об'єктів законному власникові.

Тобто піднімається питання щодо сумнівності правомірного володіння профспілками майном і можливість віднесення його до державної власності з метою використання всіма громадянами України. Але шляхом правонаступництва майно та кошти, які на праві власності належали Українській республіканській раді профспілок переходять до Федерації профспілок України, де остання є добросовісним набувачем. І відповідно до загальних приписів права власності, одержавлення майна профспілок буде порушенням статті 321 Цивільного кодексу України.

Таким чином, прослідковується невідповідність Закону, даного листа нормам ЦКУ. Тому, варто було б підняти питання про доцільність вищевказаних актів.

Щоб відстояти свою незалежність та результативно виконувати функції профспілка повинна діяти більш радикально, як наприклад у

Франції. У цій країні для захисту трудових прав працюючі часто вдаються до страйків та маніфестацій. В червні 2014 року, було скасовано більше півсотні європейських рейсів через страйк французьких авіадиспетчерів. Причиною було невдоволення профспілок авіадиспетчерів ЄС планом оптимізації повітряного трафіку між країнами, що може призвести до скорочення робочих місць.

Отож, для реальної незалежності профспілок, потрібно в першу чергу скасувати акти, які не дають їм вільно та самостійно діяти, але при тому чітко встановити ті контрольні повноваження якими будуть наділятися державні органи, перевіряючи діяльність професійних спілок. А у випадку втручання будь-яких суб'єктів, члени профспілок повинні рішуче відстоювати свої інтереси, де останнім важелем буде масовий страйк.

Література:

1. Цивільний кодекс України від 16. 01. 2003 року // Відомості Верховної Ради України. – 2003. - № 40-44. Ст. 356.
2. Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності : Закон України від 15.09.1999 №1045-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 45, ст.397 (зі змінами).
3. Про мораторій на відчуження майна, яке перебуває у володінні Федерації професійних спілок України : Закон України від 22.02.2007 №700-V // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 21, ст.286.
4. Про порядок посвідчення відчуження майна загальносоюзних профспілкових організацій колишнього Союзу РСР, розташованого на території України : лист Міністерства Юстиції України від 29.08.2006 № 31-32/167 [Електронний ресурс] // Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ОРЕНДИ ЗЕМЛІ

Суховій Марія Миколаївна

магістр, Національної академії внутрішніх справ України

Згідно із ст.1 Закону України «Про оренду землі», оренда землі – це засноване на договорі строкове платне володіння і користування земельною ділянкою, необхідною орендареві для проведення підприємницької та інших видів діяльності.

Відповідно до ч. 1 ст. 93 Земельного кодексу України, право оренди земельної ділянки - це засноване на договорі строкове платне володіння і користування земельною ділянкою, необхідною орендареві для провадження підприємницької та іншої діяльності [1,40]. Проте зазначена стаття, спеціально присвячена оренді землі, є єдиною в ЗКУ. У ній лише в загальному вигляді визначені умови орендного землекористування. Відносини, пов'язані з орендою земельних ділянок, більш детально регулюються ЗУ «Про оренду землі».

Поняття «оренда землі» розглядається у двох розуміннях, як право та правовідношення. Як право, то це “засноване на договорі строкове, платне володіння і користування земельною ділянкою, необхідною орендареві для здійснення підприємницької та інших видів діяльності”.[2,1]. Тобто ми бачимо, що із поняття оренди землі впливає чотири істотні умови відповідного договору: 1) об'єкт (земельна ділянка); 2) строк; 3) плата за користування; 4) спосіб використання. Але ст. 15 Закону України “Про оренду землі” встановлює десять істотних умов.

Таким чином, законодавче визначення істотних умов договору оренди не відображає всіх його істотних умов. Відсутність у договорі оренди однієї з істотних умов є підставою для відмови у його державній реєстрації та в подальшому визнання такого договору недійсним відповідно до закону.

У плані правовідношення, то оренда землі являє собою правовідносини, які складаються у процесі використання земельної ділянки на праві оренди.

Слід пам'ятати, що за своєю природою договір оренди землі є різновидом договору майнового найму. Договір оренди є, оплатним, двостороннім, консенсуальним та строковим. До регулювання земельно-орендних відносин цивільне законодавство застосовується субсидіарно. Форма договору обов'язково повинна бути письмовою. Договір оренди землі слід розглядати як угоду, за якою орендодавець передає орендарю земельні ділянки у тимчасове користування на умовах оренди для

задоволення потреб орендаря, а останній зобов'язується використовувати орендовані земельні ділянки за цільовим призначенням з дотриманням екологічних нормативів і своєчасно вносити орендну плату [3,62].

При дослідженні об'єкта оренди, можна побачити проблему. Розташування земельної ділянки зазначається в договорі лише загально. Тобто об'єктом оренди є схема земельної ділянки, кадастровий план земельної ділянки, на якому зазначаються обмеження у її використанні та встановлення земельного сервітуту, акт меж земельної ділянки на місцевості, проект відведення земельної ділянки та акт приймання-передачі об'єкта оренди. Тобто, відповідно до ЗУ «Про оренду землі» ці документи є обов'язковими. Однак існує неузгодженість. В даному Законі зазначено, що невід'ємною складовою договору оренди земельної ділянки є акт приймання-передачі об'єкта, з іншої сторони, враховуючи той факт, що договір оренди земельної ділянки набуває чинності лише після його державної реєстрації, відповідно до ЗУ «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень», то передача об'єкта оренди можлива тільки після цієї дати.

Наступною проблемою являється питання, стосовно пролонгації договору оренди. Стаття 285 ГКУ вказує, що орендар має переважне право перед іншими суб'єктами господарювання на продовження строку дії договору оренди. Але відповідно до статті 777 ЦКУ — наймач, який належно виконує свої обов'язки за договором найму, після спливу строку договору має переважне право перед іншими особами на укладення договору найму на інший строк. Тобто проблема регулювання даних правовідносин оренди спричинена невідповідністю нормативно-правових актів один одному та виникненню у процесі їх застосування правових колізій. Це питання потребує законодавчого регулювання.

Вивчаючи судову практику, постає питання законності подальшого права користування орендованою земельною ділянкою суб'єктами господарювання, якщо на ній побудовані будівлі та капітальні споруди. Це знаходить свій прояв тоді, коли органи місцевого самоврядування укладають договори оренди земельних ділянок, стосовно земель комунальної власності, для будівництва капітальних будівель і споруд на короткий термін. Після закінчення строку оренди, орендар стикається з проблемою продовження або переукладення договору оренди на новий термін. Знову повторюється та сама процедура надання земельної ділянки в оренду, але подальшу долю забудови на цій ділянці вже вирішує орендодавець, який в свою чергу може відмовити у продовженні строку договору.

Розглядаючи дану проблему, слід зауважити, що у чинному земельному законодавстві не передбачено користування земельною

ділянкою після спливу строку договору оренди навіть не зважаючи на те, що на цій ділянці знаходяться споруди, що належать орендареві.

Виходячи з вищесказаного, можна зробити висновок, що необхідно більш чітко встановити право користування земельними ділянками на законодавчому рівні, для подальшої можливості здійснення прав володіння, користування та розпорядження будівлями та спорудами, що знаходяться на цих земельних ділянках.

Аналізуючи вищевикладене, слід зауважити, що сучасна законодавча база стосовно інституту оренди землі є недосконалою і це у свою чергу, спричинює невизначеність і труднощі при прийнятті рішень. На сьогодні є дуже актуальними відносини стосовно орендного землекористування, тому існування будь-яких суперечностей та невизначених положень призведе до проблем з неоднозначним тлумаченням цих норм. Подальша робота над вдосконаленням діючого законодавства з земельних відносин не повинна припинятись.

Література:

- 1) Земельний кодекс України: чинне законодавство із змінами та доповненнями на 24 січня 2013 року: - К.:Алерта, 2013.- 110 с.
- 2) Закон України “Про оренду землі” // Ві домості Верховної Ради. - 1998. - № 46-47. - Ст. 280.
- 3) Соколова А.К. Договор аренды земельных участков/А. К. Соколова // Проблеми провадження правових реформ в Україні. -Х.:Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого, 1996.-С.82-86

Науковий керівник: Залізняк Віталій Анатолійович, кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри цивільно-правових дисциплін Національної академії внутрішніх справ України

**ТЕХНІЧНІ РЕГЛАМЕНТИ В СИСТЕМІ ТЕХНІЧНОГО
РЕГУЛЮВАННЯ**

Шпомер Алла Іванівна

*кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри правового
регулювання економіки Чернігівського національного технологічного
університету*

Розгляд питань юридичного забезпечення технічного регулювання набуло актуальності у зв'язку з підписання Угоди про асоціацію України з Європейським Союзом та необхідністю адаптації законодавства України до європейського в цій сфері діяльності.

Окремі теоретичні питання правового забезпечення технічного регулювання досліджувалися у працях таких науковців, як Апанасенко К., Волков В., Гамбург І., Гінзбург М., Єршова С., Кузьміна М., Московська Н., Овчаренко Р., Сакоян Д., Усенко О.

Метою цієї статті є аналіз і дослідження правового регулювання технічних регламентів в Україні та формулювання теоретичних положень і практичних висновків, спрямованих на розвиток, вдосконалення юридичного забезпечення технічного регулювання в Україні.

Відповідно до Закону України від 1 грудня 2005 року «Про стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності», технічне регулювання – це правове регулювання відносин у сфері встановлення, застосування та виконання обов'язкових вимог до продукції або пов'язаних з нею процесів, систем і послуг, персоналу та органів, а також перевірка їх дотримання шляхом оцінки відповідності та/або ринкового нагляду. Поняття технічне регулювання включає в себе правове регулювання в трьох сферах: технічного законодавства, стандартизації, оцінки відповідності.

Головною метою технічного регулювання є прийняття технічних регламентів, які спрямовані на захист життя і здоров'я громадян, майна фізичних і юридичних осіб, державного чи муніципального майна; охорони навколишнього середовища, життя чи здоров'я тварин і рослин; запобігання діям, що вводять в оману споживачів.

Модель технічного регулювання, що запозичила Україна в ЄС, базується на принципах «Нового підходу до технічної гармонізації і стандартизації», прийнятого Радою Європи 7 травня 1985 року і має два рівні.

Перший рівень – це технічні регламенти, в яких сформульовані обов'язкові вимоги, що забезпечують безпеку продукції. До таких вимог

належать характеристики продукції або пов'язані з нею процеси чи способи виробництва, а також вимоги до послуг, включаючи відповідні положення, дотримання яких є обов'язковим. В технічних регламентах закріплюються тільки суттєві вимоги до продукції. Міжнародний стандарт ІСО 2:2004 зазначає, що технічний регламент вміщує технічні вимоги або безпосередньо, або шляхом посилання на стандарт, технічні умови чи звід правил, чи шляхом включення в себе змісту цих документів. Закон «Про стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності» визначає технічний регламент як закон України або нормативно-правовий акт, прийнятий Кабінетом Міністрів України, у якому визначено характеристики продукції або пов'язані з нею процеси чи способи виробництва, а також вимоги до послуг, включаючи відповідні положення, дотримання яких є обов'язковим.

Другий рівень – це стандарти, які вміщують вимоги добровільного застосування. Технічні регламенти відрізняються від стандартів, у першу чергу, тим, що включають лише набір основних визначених вимог, що належать до безпеки продукції. Конкретність вимог державних стандартів, при розвитку нових продуктів і нових технологій, раніше відігравала регресивну роль так, як виробник зобов'язаний був забезпечити належну якість нового товару відповідно до вимог стандарту. Кожен вид продукції підлягав регулюванню великою кількістю державних стандартів. Новий Закон України «Про стандартизацію» від 5 червня 2014 року покладено в основу створення нової національної системи стандартизації, яка відповідає сучасним вимогам технічного регулювання. Призначенням якого є об'єднання всіх цих вимог в загальному вигляді в технічних регламентах.

Зміни, що закріплені в новому Законі «Про стандартизацію» полягають у тому, що конкретні показники, яких зобов'язаний досягти виробник для виконання вимог технічних регламентів, включаються в добровільні стандарти. Сфера стандартизації – добровільна сфера, що передбачає виготовлення продукції найкращої якості, найкращим способом. Виробник самостійно вирішує питання використання стандартів, пам'ятаючи про жорстку конкуренцію на ринку. В той же час, метою стандартизації є сприяння виконанню технічних регламентів. Такий підхід дає можливість більш ефективно розробляти та впроваджувати технічні регламенти, опираючись на існуючі стандарти.

Проведений аналіз адаптації технічного регулювання в Україні дозволяє зробити деякі висновки. Конкретні технічні вимоги до якості та безпечності продукції змінюються достатньо часто. Змінювати технічні вимоги в законах або урядових постановах, у формі яких приймаються технічні регламенти, складний процес. Це більш раціонально робити у стандартах, що підтверджує правильність обрання дворівневої моделі

технічного регулювання. Технічні регламенти є новим різновидом нормативних документів, що мають особливу правову природу та приймаються з метою розмежування законодавчо регульованої (обов'язковість виконання вимог) та нерегульованої (добровільність дотримання вимог) сфери використання нормативних документів.

Література:

1. Апанасенко К. І. Нормативно-правова база технічного регулювання у сфері господарювання: питання класифікації [Текст] / К. І. Апанасенко // Вісник господарського судочинства. - 2010. - № 4. - С. 119-125.
2. Гамбург І. А. Зміст технічного регулювання господарської діяльності: теоретичні та правові аспекти [Текст] / І. А. Гамбург // Економіка та право. - 2012. - № 2. – С. 31-33.

**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В ДІЯЛЬНОСТІ
ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ**

Данилюк Владислава Ігорівна

слухач магістратури, Запорізький національний університет

В контексті останніх соціально-політичних подій в Україні особливої гостроти набуло питання забезпечення дотримання прав людини в діяльності органів внутрішніх справ. Співробітники міліції мають достатньо широкі повноваження і, на жаль, не завжди використовують їх у відповідності до закону, тому перед юридичною наукою стоїть завдання розробити ефективну модель профілактики та попередження порушення прав і свобод людини з боку співробітників органів внутрішніх справ.

Як справедливо зазначає С. Гусаров, підвищення рівня взаємодії та співпраці органів внутрішніх справ і громадськості необхідно визначити як основне завдання захисту прав і свобод людини. Ця взаємодія має насамперед соціальний характер, а її основою є партнерські взаємовідносини між людьми. Основною причиною виникнення проблем забезпечення прав і свобод людини та громадянина є неефективне налагодження комунікацій або неналежне розуміння поставлених завдань. У деяких випадках до цього призводить небажання співпрацювати для налагодження порозуміння. Підвищення рівня «прозорості» та підзвітності громадянському суспільству, створення громадських рад, налагодження співпраці з громадськими та міжнародними організаціями виявили неготовність керівників підрозділів активно і всебічно співпрацювати з громадськістю. Головною причиною є нерозуміння керівництвом суті громадського контролю за діями органів влади та важливості співпраці з правозахисною спільнотою. Піддається критиці й діяльність органів внутрішніх справ у зв'язку з корупційними зловживаннями при наданні адміністративних послуг. Не розв'язана повною мірою на законодавчому рівні проблема зняття та зберігання біометричних даних громадян, кваліфікованого розгляду звернень громадян. Крім того, існує проблема неповного надання інформації про результати службових перевірок за скаргами громадян (що також є причиною численних повторних звернень), незважаючи на те, що у відомчих нормативно-правових актах не раз вказувалося на необхідність спрощення процедури ознайомлення громадян із результатами службових перевірок за їхніми заявами та зверненнями щодо неправомірних дій працівників міліції [1].

Найбільш кричущі випадки порушення прав і свобод людини в діяльності органів внутрішніх справ пов'язані із вчиненням злочинів самими працівниками міліції, адже останні, як фахівці, можуть «професійно» приховати сліди злочину проти особи або використати власні зв'язки «в системі» для того, щоб уникнути відповідальності. Окреме дослідження питань детермінації та попередження злочинності серед співробітників органів внутрішніх справ України провів О.А. Мартиненко [2].

Найбільш дієвими засобом профілактики та попередження порушення прав і свобод людини співробітниками міліції вбачається незалежне відеоспостереження за їх діяльністю, проте його важко забезпечити у всіх конфліктних випадках. Таким чином, питання забезпечення дотримання прав і свобод громадян в діяльності органів внутрішніх справ потребує окремого змістовного дослідження.

Література:

1. Гусаров С. Діяльність органів внутрішніх справ України із забезпечення прав і свобод людини та громадянина [Електронний ресурс] / С. Гусаров // Віче. – 2013. – № 4. – Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/3525/>
2. Мартыненко О.А. Детерминация и предупреждение преступности среди персонала органов внутренних дел Украины: [Монография] / О.А. Мартыненко. – Х.: Изд-во ХНУВС, 2005. – 496 с.

ГАРАНТІЇ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Залізняк Віталій Анатолійович

*кандидат юридичних наук, викладач кафедри цивільно-правових дисциплін
Національної академії внутрішніх справ*

Надані адвокатам професійні права, а також честь і гідність адвоката охороняються законом. Оскільки ці права забезпечуються відповідними гарантіями адвокатської діяльності, спрямованими на реалізацію професійних прав адвоката, то і вони також підлягають охороні законом.

Уперше Закон закріпив норму, що регулює взаємовідносини адвокатури та держави, - ст. 5 "Адвокатура і держава", відповідно до якої:

1) адвокатура є незалежною від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб;

2) держава створює належні умови для діяльності адвокатури та забезпечує дотримання гарантій адвокатської діяльності.

Крім того, адвокати повинні мати кримінально-правовий і цивільно-правовий імунітет, що виключає переслідування адвоката за письмові чи

усні заяви в справі при безпосередньому виконанні своїх професійних обов'язків у суді чи іншому органі. "Незалежність адвокатів при веденні справ осіб, позбавлених свободи, повинна гарантувати такий спосіб спілкування з ними, який би виключав будь-яку змову з владою, прослуховування розмов адвоката з підзахисним чи залежність від влади адвоката, що діяв в інтересах особи, позбавленої свободи" (п. 12 "Стандартів незалежності юридичної професії").

Закон закріплює норму, що проголошує **гарантії** адвокатської діяльності (ст. 23). Відповідно до цієї норми професійні права, честь і гідність адвоката охороняються цим Законом та іншими законами.

Статтею 397 КК "Втручання в діяльність захисника чи представника особи" встановлено кримінальну відповідальність за вчинення в будь-якій формі перешкод до здійснення правомірної діяльності захисника чи представника особи щодо надання правової допомоги або порушення встановлених законом гарантій їх діяльності та професійної таємниці.

Злочин полягає у незаконному втручанні в правомірну діяльність захисника або представника особи з надання правової допомоги, що перешкоджає їй належному здійсненню (наприклад, шляхом втручання, тиску, створення умов, за яких захисник або представник не можуть виконувати свої повноваження), у порушенні встановлених законом гарантій їх діяльності та професійної таємниці.

Порушення встановлених законом гарантій діяльності захисника і представника та професійної таємниці полягає у недотриманні посадовими та іншими особами гарантій, спеціально передбачених законом для забезпечення належного виконання захисту і представництва. Однак суб'єктом порушення окремих гарантій, установлених КПК та Законом України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність", Правилами адвокатської етики, може виступати лише слідчий, прокурор, суддя, до виключної компетенції котрих належить виконання певних дій чи повноважень. Адвокат має право оскаржувати рішення, дії чи бездіяльність слідчого, прокурора, слідчого судді, суду у справах, в яких він надає правову допомогу.

Рекомендації Комітету міністрів Ради Європи про свободу здійснення професійних адвокатських обов'язків зобов'язують адвокатів діяти при захисті прав та інтересів клієнтів незалежно, сумлінно і справедливо. У Рекомендаціях наголошується на необхідності вжиття заходів для забезпечення поваги до свободи здійснення професійних адвокатських обов'язків, захисті такої свободи і сприяння їй, без будь-якої дискримінації і без неналежного втручання державних органів або приватних осіб.

Основні положення про роль адвокатів установлюють обов'язок урядів забезпечувати адвокатам можливість здійснення своїх професійних

обов'язків, усувати залякування, перешкоди, завдання турбот і недоречне втручання.

Незважаючи на ці міжнародні документи, трапляються випадки контролювання діяльності адвокатів, перешкоджання їх діяльності, вимагання розголошення адвокатської таємниці, незаконного вилучення в адвокатів документів, обшуку приміщень адвокатських об'єднань, незаконного прослуховування розмов адвоката з клієнтом тощо. Практика Європейського Суду з прав людини свідчить про караність таких дій.

Література:

1. «Адвокат» загальнодержавне періодичне видання. 2003. – №№ 3-5
2. «Адвокат». – 2008. – №№ 1-4.
3. Адвокат: навички професії, практичний посібник, за ред. Я.П. Зейкан, Київ КНТ, 2008 р.
4. Адвокатура в Україні, Збірник офіційних нормативних актів, вид. Спілка адвокатів України, Інститут адвокатури при Київському державному університеті імені Тараса Шевченка, Київ, Хрінком Інтер, 2000 р.
5. Адвокатура України, за навчальний посібник, за редакцією доктора юридичних наук В.К. Шкарупи, друге видання, Київ, «Знання» 2008 р.
6. Адвокатура України, навчальний посібник, Центр правових досліджень Фурси книга 1-а, Київ, видавець Фурса С.Я., Київ, КНТ, 2007 р. – 317 с.
7. Адвокатура України, навчальний посібник, Центр правових досліджень Фурси книга 2, видавець Фурса С.Я., Київ, КНТ, 2007. – 324 с.
8. Газета «Нотаріат Адвокатура Суд», вид. «Центр правових досліджень Фурси», 2006 р.
9. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», від 05.07.2012 № 5076-IV // Урядовий кур'єр від 05.09.2012. - № 159.

КООРДИНАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ В СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ПІДЛІТКОВІЙ ЗЛОЧИННОСТІ

Тітічко Вадим Володимирович

*студент, Інститут підготовки кадрів для органів прокуратури України,
Харківський юридичний університет ім. Ярослава Мудрого*

Протягом останніх років на тлі зростання злочинності в Україні, особливо сильне занепокоєння викликає інтенсивна криміналізація підлітків, яка стає найсерйознішою проблемою. Головними причинами підліткової злочинності є відсутність догляду, виховання та контролю як з боку сім'ї, так і з боку держави. Водночас неповнолітні є не тільки

суб'єктами злочину, а й об'єктами підвищеної правової охорони і захисту, оскільки підлітки є однією з найбільш незахищених верств нашого суспільства.

У наш час в Україні важливу роль в вирішенні цієї проблеми відіграють органи прокуратури України.

В Україні на шляху до євроінтеграції відбувається реформування органів прокуратури. На етапі становлення перебуває система кримінальної юстиції, складовою якої є ювенальна юстиція, яка займається профілактикою підліткової злочинності та соціально-психологічною реабілітацією неповнолітніх, які вчинили злочин. Головним її завданням є соціалізація і виховання неповнолітніх як законослухняних членів суспільства.

В сфері запобігання підліткової злочинності прокуратура України здійснює координаційну діяльність щодо захисту прав і свобод дітей. Задля цієї мети органи прокуратури взаємодіють з іншими інституціями, такими як органи внутрішніх справ, органи місцевого самоврядування та ін. Метою координації і взаємодії між різними інституціями є мінімальні витрати часу і сил, а також узгодження дій щодо протидії злочинності в молодіжному середовищі. Прокурори зобов'язані активно використовувати можливості проведення координаційних заходів. Існують такі форми координаційної діяльності та взаємодії прокуратури з іншими державними інституціями: спільні інформаційні заходи (обмін статистичною інформацією; аналіз та узагальнення інформації про порушення норм законодавства, спрямованого на захист прав і свобод дітей; оперативне інформування про виявлені порушення; інформування суспільства про результати спільних заходів та їх ефективність), освітні заходи (вивчення законодавства; методики виявлення порушень), колегіальні заходи (наради; робочі групи), практичні заходи (спільні перевірки). Така діяльність повинна протидіяти злочинності та посилювати боротьбу з нею, у тому числі проводити профілактику наркоманії та алкоголізму, пропагувати здоровий спосіб життя, вживати превентивних заходів, спрямованих на формування негативного ставлення підлітків до вживання наркотиків та алкоголю. Під час розслідування злочинів щодо неповнолітніх прокурори повинні у межах своєї компетенції відігравати ключову роль в координації та співробітництві основних учасників стадії кримінального розслідування.

Координація прокуратури в сфері запобігання підліткової злочинності полягає у розробці, обговоренні та реалізації спільних заходів щодо боротьби зі злочинністю, завдяки чому забезпечується: широкий фронт боротьби проти злочинності; цілеспрямованість у вирішенні найбільш актуальних завдань; усувається дублювання у роботі правоохоронних органів; раціонально розподіляються між ними сили та

використовуються різноманітні правові засоби й методи роботи. Злочинність неповнолітніх при значних масштабах поширення вимагає рішучих, енергійних і цілеспрямованих заходів щодо її попередження. Для цього слід постійно удосконалювати форми і способи роботи правоохоронних органів, забезпечувати належним чином їх пріоритетне кадрове поповнення і матеріально-технічне постачання, максимально усунути причини і умови, що сприяють злочинам неповнолітніх.

Отже, результатом координаційних дій прокуратури з іншими інституціями має бути зниження рівня підліткової злочинності, зміцнення законності та правопорядку у сфері захисту прав і свобод дітей. Тому, держава повинна здійснювати всі можливі заходи для попередження підліткової злочинності, тому що від цього залежить майбутній розвиток країни в цілому.

Науковий керівник: Шандула Олександр Олексійович, кандидат юридичних наук, доцент, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ЗАСАДИ ЗДІЙСНЕННЯ АДВОКАТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ЕЛЕМЕНТУ ПРАВОВОГО СТАТУСУ АДВОКАТСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ УКРАЇНИ

Узунова Оксана Василівна

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального права та правосуддя Запорізького національного університету

Плечун Микола Андрійович

слухач магістратури юридичного факультету Запорізького національного університету

Будучи особливим інститутом громадянського суспільства адвокатура України здійснює свою діяльність з метою професійного захисту прав та законних інтересів осіб у суді, правоохоронних органах та органах державної влади. Розвиток адвокатури відбувається в рамках процесу реформування правової системи України та її трансформації з урахуванням євроінтеграційних прагнень нашої держави. Для органів адвокатського самоврядування цей процес є досить складним та суперечливим, оскільки на сьогоденній момент в Україні досить гостро стоїть питання забезпечення надійних механізмів практичної реалізації громадянських прав і свобод.

Функціонуванню адвокатського самоврядування було присвячено наукові праці таких вчених як В.В. Андрієвського, А.В. Козьмініх, С.В. Прилуцького, Ю.С. Шемшученка та інші. Однак, незважаючи на значну кількість наукових публікацій, засадам діяльності та недолікам адвокатського самоврядування значної уваги приділено не було.

Прийняття нового Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» сприяло розширенню повноважень суб'єктів здійснення адвокатської діяльності. Крім того, державою було гарантовано право адвокатських організацій самостійно вирішувати питання організації та діяльності адвокатури в порядку, передбаченому Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність».

Слід звернути увагу, що брати участь у роботі органів адвокатського самоврядування та бути обраними до їх складу можуть лише адвокати України, крім того, самоврядування адвокатських організацій відповідно до Закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» здійснюються на принципах: виборності; гласності; обов'язковості для виконання адвокатами рішень органів адвокатського самоврядування; підзвітності; заборони втручання органів адвокатського самоврядування у професійну діяльність адвоката [1].

Більш того, здійснення повноважень органами адвокатського самоврядування є неможливим без чіткого уявлення про його напрями, у цьому випадку доцільним є законодавче закріплення основних завдань діяльності адвокатського самоврядування:

- 1) забезпечення незалежності адвокатів, захист від втручання у здійснення адвокатської діяльності;
- 2) підтримання високого професійного рівня адвокатів;
- 3) утворення та забезпечення діяльності кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури;
- 4) створення сприятливих умов для здійснення адвокатської діяльності;
- 5) забезпечення відкритості інформації про адвокатуру та адвокатську діяльність;
- 6) забезпечення ведення Єдиного реєстру адвокатів України;
- 7) участь у формуванні Вищої ради юстиції у порядку, визначеному законом [1].

Проте адвокатура України є інститутом громадянського суспільства обов'язком якого є забезпечення захисту інтересів усіх суб'єктів громадянського суспільства. Однак, для ефективного функціонування цього інституту необхідно чітко врегулювання його суб'єктного складу, а саме органів, які здійснюють адвокатське самоврядування. Про це свідчить наявність потреби громадянського суспільства в даному інституті, яке потребує надання професійної правової допомоги фахового

юриста, оскільки більшість членів суспільства позбавлена можливості захищати свої інтереси в конфліктах з державою та іншими особами. Відповідно, аспект здійснення ефективного адвокатського самоврядування сприяє здійсненню діяльності адвокатами-професіоналами своєї справи, що гарантує кваліфіковане надання допомоги громадянам та юридичним особам.

Відповідно до Закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», основними органами, які здійснюють адвокатське самоврядування є:

- Конференція адвокатів регіону (є вищим органом адвокатського самоврядування в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі);

- Рада адвокатів регіону (є виконавчим органом, який виконує функції адвокатського самоврядування у регіоні та здійснює свою діяльність у період між конференціями адвокатів регіону);

- Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури (орган, який здійснює визначення рівня фахової підготовленості осіб, які виявили намір отримати право на заняття адвокатською діяльністю, та вирішення питань щодо дисциплінарної відповідальності адвокатів);

- Ревізійна комісія адвокатів регіону (здійснює контроль за фінансово-господарською діяльністю ради адвокатів регіону та кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури);

- Вища кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури (колегіальний орган, завданням якого є розгляд скарг на рішення, дії чи бездіяльність кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури);

- Вища ревізійна комісія адвокатури (здійснює контроль за фінансово-господарською діяльністю Національної асоціації адвокатів України, її органів, рад адвокатів регіонів, Ради адвокатів України, кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури, Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури, діяльністю ревізійних комісій адвокатів регіонів);

- З'їзд адвокатів України (вищий органом адвокатського самоврядування України);

- Рада адвокатів України (виконує функції адвокатського самоврядування у період між з'їздами адвокатів України) [1].

Слід зауважити, що вищенаведене показує чітку ієрархічність органів адвокатського самоврядування. Система органів адвокатського самоврядування є досить розвинутою та дозволяє виконати завдання цих органів у відповідності до законодавства. Крім того, чинним законодавством передбачено обов'язковість рішень органів адвокатського самоврядування до виконання всіма адвокатами. У свою чергу це свідчить, про те, що адвокатське самоврядування є не тільки закріпленим законодавча, але й має дієві гарантії своєї діяльності, оскільки

невиконання рішень органів адвокатського самоврядування тягне за собою юридичну відповідальність, включаючи в себе навіть позбавлення права на зайняття адвокатською діяльністю.

Крім того, досить важливим є закріплення у Законі «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» засад фінансування органів адвокатського самоврядування та вичерпного переліку джерел фінансування, що у свою забезпечує стає функціонування усієї системи органів самоврядування [1].

Звертаючи увагу на основні особливості адвокатського самоврядування слід зазначити, що Адвокатура України будучи публічно-правовим інститутом громадянського суспільства, потребує подальшого розширення автономії з метою здійснення своєї діяльності, яка покликана захищати та представляти інтереси не тільки окремих осіб, а й суспільство в цілому, оскільки зацікавленими в цьому є не тільки адвокати як суб'єкти надання юридичних послуг, а й їх клієнти, які заінтересовані у професійності, компетентності та досвідченості адвокатів.

Література:

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05 липня 2012 року // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 27. – Ст. 282.

**СИСТЕМА ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В
УКРАЇНІ**

Лещенко Андрій Олександрович

*магістрант, факультет соціології і права Національний технічний
університет України "Київський політехнічний інститут"*

Людство постійно прогресує та створює щось нове та індивідуальне, починаючи з винайдення колеса закінчуючи розробленнями у сфері ІТ-технологій. З розвитком людських можливостей та збільшення бажання збагачення виникла проблема захисту прав людей, які винайшли щось цікаве та неповторне, від недобросовісного використання такого об'єкту іншими людьми без дозволу новатора та присвоєння чужого винаходу. Так і виникло поняття «право інтелектуальної власності» та почався розвиток легітимної охорони об'єктів розумової діяльності людини.

В Україні законодавство про право інтелектуальної власності порівняно молоде і лише набуває розвитку. Вітчизняні норми з охорони і захисту прав інтелектуальної власності базуються на міжнародному законодавстві. Україна є учасницею багатьох міжнародних угод з питань захисту прав інтелектуальної власності: Паризька конвенція про охорону промислової власності (дата набуття чинності стосовно України - 25 грудня 1991р.), Мадридська угода про міжнародну реєстрацію знаків (25 грудня 1991р.), Договір про патентну кооперацію (25 грудня 1991р.), Конвенція, що засновує Всесвітню організацію інтелектуальної власності (26 квітня 1970р.), Всесвітня конвенція про авторське право (27 травня 1973р.).

Положення даних міжнародних угод було враховано при розробленні нових законів, нормативних актів та внесення відповідних змін до діючого законодавства в Україні. Так були прийняті такі закони: «Про авторське право і суміжні права» (23 грудня 1993р.); «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» (15 грудня 1993р.); «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» (15 грудня 1993р.); «Про охорону прав на промислові зразки» (15 грудня 1993р.); «Про охорону прав на сорти рослин» (21 квітня 1993р.); «Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних» (23 березня 2000р.) та інші.

Наявність самих лише законів не може повністю задовольнити вимоги охорони та захисту об'єктів інтелектуальної власності. Для повноцінності були створені також відповідні органи та структури, що в межах своїх повноважень регулюють та контролюють питання охорони

прав інтелектуальної власності: Державна служба інтелектуальної власності України; Державне агентство з питань науки, інновацій та інформації України; Антимонопольний комітет України; Фонд державного майна України; Служба безпеки України та інші.

В світовій практиці є дві форми захисту прав інтелектуальної власності:

1) неюрисдикційна, що полягає у захисті своїх інтересів власними силами. Найчастіше захистити себе власник може шляхом укладення договору, в якому будуть передбачені засади відповідальності за порушення прав власника.

2) юрисдикційна, що передбачає відповідальність за порушення прав за допомогою залучення органів державного управління та судів. За національним законодавством існує адміністративна, цивільна та кримінальна відповідальності.

Адміністративно-правова відповідальність передбачає розгляд та вирішення спорів органом державного управління, наприклад, Антимонопольним комітетом України. Правовою основою є Кодекс України про адміністративні правопорушення, а також закони України: "Про захист від недобросовісної конкуренції", "Про авторське право і суміжні права", "Про охорону прав на винаходи і корисні моделі", "Про охорону прав на промислові зразки", "Про охорону прав на знаки для товарів і послуг", "Про охорону прав на сорти рослин" тощо. Серед адміністративних стягнень за порушення даного законодавства є такі, як попередження, штраф, виправні роботи, адміністративний арешт.

Цивільний спосіб захисту прав полягає у розгляді спорів в судовому порядку судами загальної юрисдикції та Вищим господарським судом. Санкції за порушення прав на об'єкт інтелектуальної власності застосовуються в межах загальної позовної давності, тобто трьох років від дня, коли власник такого права дізнався чи мав можливість дізнатися про порушення свого права.

Особливістю кримінальної відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності є те, що вона настає тільки тоді, коли матеріальна шкода, що була заподіяна вчиненням такого злочину, у 200 і більше разів перевищила неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Не зважаючи на таку кількість законів та органів, що регулюють та контролюють це питання, в нашій країні суспільство ще не готове відповідати міжнародним вимогам в повній мірі. На жаль, людину ніщо не може зупинити від бажання наживи на чужому вмінні та розумі. І ніякі закони, які б суворі вони не були, не перешкода на шляху до «брудного» збагачення.

Для успішного застосування «інтелектуального» законодавства, в першу чергу, слід змінити свідомість нашого суспільства, що є

надзвичайно важливим та важким завданням. Шляхом впливу на людську самосвідомість можна створити надзвичайно розвинуте та прогресивне суспільство. Люди мають розуміти, що все що вони винайдуть, створять чи вдосконалять піде на благо як і країні, так і їм самим, що все ними створене не буде власністю якогось «дядька» і суспільство знатиме творця. Це можна зробити лише демонструючи діяльність відповідних органів у сфері охорони та захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності. Суспільство треба інформувати про злочини і випадки зловживання правами творців та про реальні дії, що були вчинені для поновлення порушених прав. Лише побачивши та почувши на власні очі та вуха, люди зможуть почати довіряти владі та вірити, що держава спроможна захистити їх права та інтереси.

Науковий керівник: Мисливий Володимир Андрійович, доктор юридичних наук, професор, Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут"

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СЕЛЕКЦІЙНИМИ ДОСЯГНЕННЯМИ У РОСЛИННИЦТВІ

Савіцька Вікторія Валентинівна

аспірантка, Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Правовідносини у сфері інтелектуальної власності регулюються окремими положеннями Конституції України, Цивільного кодексу України (передусім нормами його книги четвертої «Право інтелектуальної власності»), Кримінального, Митного, Кодексу України про адміністративні правопорушення та ряду процесуальних кодексів, нормами 10 спеціальних законів у сфері інтелектуальної власності, близько 100 підзаконних актів. Україна є учасницею 18 багатосторонніх міжнародних договорів у цій сфері, які також є частиною національного законодавства.

Водночас, незважаючи на те, що у дев'яностих роках минулого століття були закладені основи національної системи регулювання цієї надзвичайно важливої сфери, на сьогодні система правової охорони інтелектуальної власності ще перебуває у стадії завершення, виявилися серйозні проблеми та недоліки її функціонування, що істотно позначилося на розвитку національного науково-технологічного і творчого потенціалу, стримувало становлення нової інноваційної моделі розвитку країни, ускладнювало відносини України з провідними державами світу. Зрозуміло, що без ефективного та невідкладного вирішення цих проблем

перспективи соціально-економічного розвитку України, її національної безпеки, входження у світове співтовариство як інтелектуально та економічно розвинутої держави можуть бути поставлені під сумнів.

Не виключенням у цьому питанні є й охорона селекційних досягнень у рослинництві, оскільки у процесі життєдіяльності сучасне суспільство змушене все більшою мірою використовувати селекційні досягнення у рослинництві відповідно до встановленого нормативно-правового регулювання, де держава активно здійснює свої правотворчі функції, в результаті чого приймаються різноманітні нормативно-правові акти із широкого кола найбільш важливих відносин у сфері охорони об'єктів права інтелектуальної власності.

Не таємниця, що система охорони селекційних досягнень у рослинництві може ефективно функціонувати за наявності нормативно-правової бази та відповідної інфраструктури. Проте, вітчизняне законодавство у сфері інтелектуальної власності є молодим, більшість законодавчих актів, які регулюють окремі об'єкти права інтелектуальної власності були прийняті у 1993 році.

Суспільні відносини, які входять до сфери правового регулювання селекційних досягнень у рослинництві, відзначаються своєю різноманітністю, а сорт рослин виступають як об'єкти права інтелектуальної власності. Прийнятий 21 квітня 1993 р. Закон України «Про охорону прав на сорти рослин» [1] заклав початок формуванню системи чинного законодавства про інтелектуальну власність. Як зазначено в ст. 2 цього Закону, законодавство України про права на сорти рослин базується на Конституції України та складається із Цивільного кодексу України, цього Закону, міжнародних договорів у сфері охорони прав на сорти рослин, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, та інших нормативно-правових актів, прийнятих відповідно до них.

Аналіз нормативно-правового регулювання у сфері селекційних досягнень у рослинництві дозволяє констатувати, що регламентація цих відносин здійснюється за допомогою різних за формою законодавчих та підзаконних актів. Незважаючи на те, що провідну роль в правовому регулюванні відіграють норми спеціального законодавства, правове регулювання відносин у рослинництві неможливе без норм загального законодавства та міжнародно-правових актів.

Слід підкреслити, що законодавство у сфері селекційних досягнень у рослинництві України – комплексне, до нього входять норми різних галузей права. В залежності від регулювання певних відносин, це можуть бути норми цивільного, господарського, аграрного, земельного, трудового, адміністративного права та інших галузевих наук. При цьому важливий вплив на національне законодавство, в тому числі й у сфері

селекційних досягнень у рослинництві мають і численні міжнародні нормативно-правові угоди, що ратифіковані нашою державою.

Як наголошують з цього приводу науковці, в рамках міжнародних вимог забезпечується реалізація основних положень законодавства України з охорони і захисту інтелектуальної власності [2, с. 2].

В механізмі охорони та відновлення порушення суб'єктивних прав селекціонерів, володільців патенту, власників майнового права інтелектуальної власності на поширення сорту, важливе місце займає юридична відповідальність, яка являє собою форму державного примусу з метою дотримання норм права і полягає в обов'язку особи зазнавати несприятливих наслідків за неправомірну поведінку.

Можливість широкого застосування судової форми захисту ґрунтується, насамперед, на положеннях статей 54, 124 Конституції України, рішень Конституційного Суду України щодо тлумачення положень частини 1 та 2 статті 55 Конституції України та Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя» від 1 листопада 1996 р. №9 [3].

При цьому слід зауважити, що на сьогодні селекційні досягнення в Україні нерозривно пов'язані із винахідницькою діяльністю. У той же час, на відміну від вітчизняного законодавства, в Російській Федерації, з прийняттям Закону РФ «Про селекційні досягнення» від 6 серпня 1993 р. [4], вдалося розмежувати селекційні досягнення і винаходи. Прийнятий Закон РФ, разом із іншими нормативно-правовими актами, утворює російське законодавство про охорону селекційних досягнень.

Наведене свідчить, що нормативно-правовому регулюванню у сфері селекційних досягнень у рослинництві притаманні особливості, що впливають із специфіки суспільної діяльності. Нормативно-правові акти у цій сфері слід класифікувати на норми загального та спеціального національного законодавства, а також норми міжнародних нормативно-правових актів, виокремлюючи їх в окремі групи, шляхом поділу на норми загального, спеціального вітчизняного законодавства та міжнародні нормативно-правові акти.

З огляду на значну кількість нормативно-правових актів, що регулюють селекційні досягнення у рослинництві, підтримуємо думки науковців про доцільність прийняти Закону України «Про селекційні досягнення». На нашу думку прийняття цього Закону надасть можливість усунути прогалини правового регулювання селекції та охорони прав на сорти рослин, як об'єкта права інтелектуальної власності, та надасть подальший поштовх прогресивним явищем у цій сфері.

Література:

1. Про охорону прав на сорти рослин: Закон України від 21 квітня 1993 року// Відомості Верховної Ради. – 1993. – № 21. – Ст. 218.
2. Основи права інтелектуальної власності: навчальний посібник / В. І. Курило, О. П. Світличний, І. В. Гиренко; за заг. ред. О.П. Світличного – Донецьк: видавництво «Донбас», 2012. – 262 с.
3. Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя: Постанова Пленуму Верховного Суду України №9 від 1 листопада 1996 року// [Електронний ресурс – Режим доступу: http://www.medialaw.kiev.ua/laws/laws_local/23/
4. Про селекційні досягнення: Закону Російської Федерації від 6 серпня 1993 року// Відомості Ради Народних Депутатів Російської федерації і Верховної Ради Російської Федерації. – 1993. – № 36. – Ст. 1436.

САЙТЫ МИНИСТЕРСТВ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ КАК ЭЛЕМЕНТЫ ЭЛЕКТРОННОГО ПРАВИТЕЛЬСТВА

Сорговицкий Олег Викторович
студент факультета экономики и права Барановичского
государственного университета

Стойчевски Даниел Драганович
студент факультета экономики и права Барановичского
государственного университета

Електронне правительство (англ. e-Government, більш правильний переклад: «електронне державство») — спосіб надання інформації та надання вже сформованого набору державних послуг громадянам, бізнесу, іншим галузям державної влади та державним чиновникам, при якому особисте взаємодія між державою та заявником мінімізовано і максимально можливо використовуються інформаційні технології.

Електронне правительство — система електронного документообігу державного управління, заснована на автоматизації всієї сукупності управлінських процесів в масштабах країни та служача цілі суттєвого підвищення ефективності державного управління та зниження витрат соціальних комунікацій для кожного члена суспільства. Створення електронного правительства передбачає побудову загальнодержавної розподіленої системи суспільного управління, реалізуючої

решение полного спектра задач, связанных с управлением документами и процессами их обработки.

Задачами электронного правительства являются:

- 1) оптимизация предоставления правительственных услуг населению и бизнесу;
- 2) поддержка и расширение возможностей самообслуживания граждан;
- 3) рост технологической осведомленности и квалификации граждан;
- 4) повышение степени участия всех избирателей в процессах руководства и управления страной;
- 5) снижение воздействия фактора географического местоположения.

Электронное правительство обеспечивает:

- 1) эффективное и менее затратное администрирование;
- 2) кардинальное изменение взаимоотношений между обществом и правительством;
- 3) совершенствование демократии и повышение ответственности власти перед народом [1].

В Республике Беларусь правовую базу для создания электронного правительства составляют Постановление Совета Министров № 1174 от 9 августа 2010 (предусматривается создание системы «Электронное правительство»), Указ Президента № 60, постановление правительства № 645, которые установили определенные требования к контенту веб-сайтов госорганов.

Так, уже успешно действует Единый государственный регистр юридических лиц и индивидуальных предпринимателей (далее – ЕГР). ЕГР содержит перечень документов, необходимых для регистрации организации или индивидуального предпринимателя, адреса регистрирующих органов, информацию о наименованиях зарегистрированных организаций и др. Одним из плюсов ЕГР является подача необходимых документов в электронном виде. В этом случае заявитель освобождается от уплаты государственной пошлины за регистрацию.

Сайты министерств, комитетов, других государственных органов являются неотъемлемой частью системы электронного правительства. Однако многие из них имеют зачастую не очень удобный интерфейс, поскольку являются сложными для пользователя:

- 1) содержат много информации, слабо структурированы, что делает затруднительным ее восприятие (сайт министерства юстиции);

2) период обновления актуальной информации не выдержан (это касается больше предприятий и организаций, все министерства и комитеты содержат актуальную информацию);

3) не содержат информации об обратной связи или электронного обращения граждан (сайт министерства здравоохранения);

4) информация на сайте представлена только на одном государственном языке, как правило, на русском (сайты комитета государственного контроля, министерства внутренних дел и др.). Хотя есть сайты, предоставляющие информацию на белорусском, русском и английском языках (сайты министерства иностранных дел, министерства обороны, министерства финансов и др.).

Также одним из минусов можно выделить дизайн некоторых сайтов (например, министерства промышленности), но необходимо помнить, что о вкусах не спорят.

В то же время, сайты некоторых министерств и комитетов, других государственных органов отвечают всем необходимым критериям: сайт Президента, Совета Министров, министерства финансов, Национального Банка, Комитета государственной безопасности и др.

Важным новшеством, направленным на облегчение получение информации для граждан, являются сведения об очередях на границе Республики Беларусь, предоставляемые государственным пограничным комитетом. Так, граждане могут в реальном времени увидеть очереди (либо их отсутствие) на границе и выбрать наилучший маршрут для благоприятного пересечения границы.

Подводя итог всему вышесказанному, нужно отметить, что сайты министерств и государственных комитетов как элементы электронного правительства в большинстве своем отвечают требованиям информативности и актуальности. В то же время есть и некоторые важные изъяны – отсутствие белорусскоязычной версии сайта, ведь белорусский язык является государственным, а значит, граждане имеют право на информацию на белорусском государственном языке. Непредоставление информации на белорусском языке нарушает принцип равенства государственных языков в Республике Беларусь. Англоязычная версия сайта является важным элементом для привлечения в страну зарубежных инвесторов, может способствовать увеличению интереса иностранцев к нашей стране и ее правовой системе.

Недостатки сайтов министерств и государственных комитетов можно легко объяснить недостаточным финансированием данного направления и отсутствием интереса государственных органов к данной проблеме. В то же время сайт министерства или государственного комитета является «лицом» данного органа государственной власти.

Необходимо чтобы данное «лицо» было более дружелюбным к пользователям.

Литература:

1. Электронное правительство // Википедия. [2014—2014]. Дата обновления: 16.08.2014. URL: <http://ru.wikipedia.org/?oldid=64844090> (дата обращения: 22.10.2014).

Научный руководитель: Соловей Елена Владимировна, старший преподаватель Барановичского государственного университета

ПРАВОВОЙ РЕЖИМ РАСПРОСТРАНЕНИЯ КОМПЬЮТЕРНОЙ ИНФОРМАЦИИ

Шишов Антон Александрович

Кивель Александр Юркевич

студенты, Барановичский Государственный Университет

Глобальная компьютерная сеть «Интернет» прочно вошла в нашу повседневную жизнь, оказывая сильнейшее воздействие на все сферы жизни общества, предлагая всеобщий доступ к цифровой информации, поощряя создание и распространение информации. Однако, наряду с рядом достоинств это творение человеческого разума обладает определенными недостатками. Так, по мнению Л.А. Корневой «широкие возможности информационного обмена в Интернете позволяют недобросовестным пользователям использовать его в корыстных целях, совершая тем самым преступления, нарушающие авторские и смежные права» [2, с. 24].

Среди множества проблем в данной сфере достаточно актуальной является проблема спама. Обращаясь к истории его возникновения, следует отметить следующее. В 1937 году довольно известная в США фирма HornelFoods объявила конкурс на лучшее название своему новому продукту, в котором победил радиоактер из Нью-Йорка Кеннет Денью, предложивший назвать продукт звучным словом «спам». Успех нового названия был феноменальным. Впоследствии, слово «спам» стало как бы синонимом навязчивой рекламы.

Спам – рассылка коммерческой и иного рода рекламы или иных видах сообщений лицам, не выразившим желания их получить.

С помощью спама рекламируют продукцию, о которой нельзя сообщить другим путем. Это может быть контрафактное программное обеспечение, порнография, контрафактные товары, незаконно полученная закрытая информация.

Уже сейчас стала явной недостаточность законодательного регулирования сети Интернет не только в Республики Беларусь, но на международном уровне, так как ни в одной из стран мира нет кодифицированного законодательства, регулирующие Интернет-отношения. Существующие нормативные акты регулируют частные аспекты функционирования сети, прежде всего вопросы подключения к ней через поставщиков, предоставления соответствующих линий связи и т.д.

Важным шагом на пути совершенствования правового механизма стал Лондонский план действий по международному сотрудничеству в области применения законодательства против спама. «Лондонский план действий стал практическим развитием положений, заложенных в Меморандуме о взаимопомощи в вопросах коммерческих рассылок по электронной почте, подписанном американской Федеральной торговой комиссией, британскими Офисом по законной торговле, Уполномоченным по информации и Государственным секретарем по торговле и промышленности, австралийскими Комиссией по конкуренции и потребителям и Управлением по коммуникациям в июле 2004 г.»[1, с. 32]. Представители Республика Беларусьне присоединились к данной международной инициативе. На наш взгляд, присоединение к данному плану помогло бы в борьбе со спамом на международном уровне.

В законе Республики Беларусь от 10.05.2007 г. № 225-З «О рекламе» (далее закон Республики Беларусь «О рекламе») под термином «реклама» также понимается «информация об объекте рекламирования, распространяемая в любой форме с помощью любых средств, направленная на привлечение внимания к объекту рекламирования, формирование или поддержание интереса к нему и (или) его продвижение на рынке» (ст. 2). Статья 12 данного закона среди средств распространения рекламы предусматривает в том числе электронную почту и указывает на необходимость получения согласия адресата на получение рекламы, а также налагает обязанность рекламораспространителя немедленно прекратить распространение рекламы для адресата, заявившего об этом[4].

Реклама при производстве и (или) размещении (распространении) которой допущены нарушения законодательства, является ненадлежащей и не допускается [4]. Так, статьей 12.15 Кодекса Республики Беларусь об административных правонарушениях предусмотрена ответственность за нарушение законодательства о рекламе [3].

Уже сейчас стала явной недостаточность законодательного регулирования сети Интернет не только в Республики Беларусь, но на международном уровне, так как ни в одной из стран мира нет кодифицированного законодательства по Интернету. Существующие нормативные акты регулируют частные аспекты функционирования сети, прежде всего вопросы подключения к ней через поставщиков, предоставления соответствующих линий связи и т.д.

Содействие достижению единого во всем мире подхода к системе взглядов на этические и правовые нормы, относящиеся к киберпространству, является одной из задач Программы ЮНЕСКО «Информация для всех». В частности, проблеме спама было уделено значительное внимание в ходе Всемирного саммита по информационному обществу, организованному ЮНЕСКО и Международным союзом электросвязи. Итоговым документом Саммита стала «Тунисская программа для информационного общества», которая призывает «принять эффективные меры для решения существенной и все возрастающей проблемы, связанной со спамом» и отмечает существование такой инициативы в этой области, как Лондонский план действий»[1, с.41].

Обращаясь к законодательству Республики Беларусь, необходимо отметить, что в ситуации, царившей до 2007 года, прослеживалась неопределенность в отношении правовой квалификации спама. Первым значимым для борьбы с ним шагом закон Республики Беларусь «О рекламе. Следует отметить, что законодатель Республики Беларусь не дает определение «спаму», но в законе Республики Беларусь «О рекламе» есть такое понятие как «ненадлежащая реклама», значение которого раскрыто в статье 12 закона Республики Беларусь «О рекламе». По нашему мнению, данное определение наиболее близко к понятию «спам».

Следующим шагом в борьбе против спама стали закон Республики Беларусь от 17.07.2008 г. № 427-З «О средствах массовой информации» и закон Республики Беларусь от 10.11.2008 г. № 455-З «Об информации, информатизации и защите информации».

Так, учитывая опыт зарубежных стран, действующее законодательство Республики Беларусь целесообразно дополнить законом «О компьютерной информации», в соответствии с которым интернет-сайты будут обладать статусом, отличным от статуса средств массовой информации, где будет содержаться запрет на распространение противозаконной информации, предусматриваться права и обязанности провайдеров, авторов сайтов и пользователей, ответственность лиц, нарушивших свои обязанности, в том числе ответственность провайдера за противоправную информацию, размещенную на своем сервере.

Литература:

1. Альтовский Е. Правовое противодействие спаму// Информационное право. 2006. №3.
 2. Корнева Л.А. О необходимости защиты авторских и смежных прав в Интернете//Международное публичное и частное право. 2007. №5.
 3. Кодекс Республики Беларусь об административных правонарушениях от 21.04.2003 г. № 194-З; в ред. Закона Республики Беларусь от 24.10.2014 // КонсультантПлюс: Беларусь. Технология 3000 [Электрон.ресурс] / ООО «ЮрСпектр». – Минск, 2014.
 4. О рекламе : Закон Республики Беларусь от 10.05.2007 г. № 225-З ; в ред. ЗаконаРесп. Беларусь от 23.04. 2014 // КонсультантПлюс: Беларусь. Технология 3000 [Электрон.ресурс] / ООО «ЮрСпектр». – Минск, 2014.
- Научный руководитель: Соловей Е.В.

ЗМІСТ

Теорія та історія держави і права. Історія політичних і правових вчень. Філософія права

<i>Єрмакова Ганна Станіславівна</i> СПІВВІДНОШЕННЯ НОРМИ ПРАВА І РЕЛІГІЇ.....	3
---	---

Конституційне право. Конституційне процесуальне право. Міжнародне право

<i>Кушніренко Олександр Георгійович</i> НЕЙТРАЛІТЕТ ДЕРЖАВИ ЧИ ПОЗАБЛОКОВИЙ СТАТУС: СВІТОВИЙ ДОСВІД.....	7
--	---

<i>Ляшенко Анастасія Олександрівна</i> РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ В РАМКАХ НАТО: ІЛЮЗІЯ НЕЙТРАЛІТЕТУ УКРАЇНИ.....	9
---	---

<i>Скриниця Катерина Володимирівна</i> ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ІНСТИТУЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО УГОДОЮ ПРО АСОЦІАЦІЮ МІЖ УКРАЇНОЮ, З ОДНІЄЇ СТОРОНИ, ТА ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ, З ІНШОЇ СТОРОНИ, ЗАДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ ЦІЛЕЙ.....	11
---	----

<i>Скриниця Катерина Володимирівна</i> КОНЦЕПЦІЯ ГУМАНІТАРНОЇ ІНТЕРВЕНЦІЇ: ПРОБЛЕМА РОЗМЕЖУВАННЯ ВІД ПОДІБНИХ ЯВИЩ В СУЧАСНОМУ МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ.....	15
--	----

<i>Узунова Оксана Василівна, Баилай Роман Олександрович</i> ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ОРГАНІВ ЮСТИЦІЇ У СКЛАДІ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ ТА СРСР.....	19
---	----

<i>Шишов Антон Александрович, Кивель Александр Юркевич</i> ПОЛОЖИТЕЛЬНЫЙ ОПЫТ СТРАН ГОСУДАРСТВ-ЧЛЕНОВ ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА В УРЕГУЛИРОВАНИИ ДИСКРИМИНАЦИИ В ТРУДОВЫХ ОТНОШЕНИЯХ.....	22
--	----

**Цивільне та сімейне право. Цивільне процесуальне право.
Комерційне право. Житлове право. Зобов'язальне право. Міжнародне
приватне право**

<i>Бермес Юлія Валеріївна</i> ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ.....	27
<i>Бистра Анастасія Олексіївна</i> ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАКРІПЛЕННЯ ПОНЯТТЯ «ШЛЮБНИЙ ДОГОВІР».....	29
<i>Бобрик Володимир Іванович</i> ЦИВІЛЬНЕ ТА ГОСПОДАРСЬКЕ СУДОЧИНСТВО: ПРОБЛЕМА УНІФІКАЦІЇ СУДОВИХ ПРОЦЕДУР.....	32
<i>Жукович Артем В'ячеславович</i> ВОЛОДІННЯ ЯК ІНСТИТУТ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА.....	36
<i>Ільєнко Валерія Валеріївна</i> ЗАХИСТ ОСОБИСТИХ НЕМАЙНОВИХ ПРАВ ОСОБИ, ЩО ЗАБЕЗПЕЧУЮТЬ ПРИРОДНЕ ІСНУВАННЯ ЛЮДИНИ.....	39

**Кримінальне право. Кримінальне процесуальне право.
Криміналістика. Кримінологія. Кримінально-виконавче право**

<i>Борщенко Олена Миколаївна</i> КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВЕ ПОРУШЕННЯ МЕДИЧНИХ ПРАВ ГРОМАДЯН.....	42
<i>Вишняков Віктор Володимирович</i> ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НЕЗАКОННОГО ГРАЛЬНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ.....	44
<i>Головецький Михайло Олексійович</i> ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО СТАТУСУ СЛІДЧОГО СУДДІ.....	47
<i>Гуменюк Оксана Володимирівна</i> РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ НЕВІДВОРОТНОСТІ ВИКОНАННЯ І ВІДБУВАННЯ ПОКАРАНЬ.....	51
<i>Есипович Анна Александрова</i> РАСПРОСТРАНЕНИЕ ПОРНОГРАФИЧЕСКИХ МАТЕРИАЛОВ ИЛИ ПРЕДМЕТОВ ПОРНОГРАФИЧЕСКОГО ХАРАКТЕРА В СЕТИ ИНТЕРНЕТ.....	55

<i>Іванюк Вікторія Дмитрівна</i> ПОСТПЕНІТЕНЦІАРНА АДАПТАЦІЯ НЕПОВНОЛІТНІХ ЗАСУДЖЕНИХ.....	57
<i>Карпин Соломія Романівна</i> ПРАВОВИЙ СТАТУС ПЕРСОНАЛУ ДЕРЖАВНОЇ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ.....	60
<i>Косенко Анастасія Василівна</i> КРИМІНАЛІСТИЧНА ІДЕНТИФІКАЦІЯ ЯК ЗАСІБ ПІЗНАННЯ.....	64
<i>Кравець Віталій Броніславович</i> ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПРАЦІ ЗАСУДЖЕНИХ.....	67
<i>Красов Олексій Павлович</i> КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ПЕРЕДАЧЕЮ АБО ЗБИРАННЯМ ВІДОМОСТЕЙ, ЩО СТАНОВЛЯТЬ КОНФІДЕНЦІЙНУ ІНФОРМАЦІЮ, ЯКА ЗНАХОДИТЬСЯ У ВОЛОДІННІ ДЕРЖАВИ ТА ВІДМІННІСТЬ ВІД ШПИГУНСТВА.....	70
<i>Кудлай Каріна Вікторівна</i> ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОЦІЛЬНОСТІ ДЕКРИМІНАЛІЗАЦІЇ ХУЛІГАНСТВА.....	73
<i>Лучка Ольга Романівна</i> АДАПТАЦІЯ ПРАВОВОГО СТАНОВИЩА ЗАСУДЖЕНОГО ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ: ПРАВО НА ПРАЦЮ.....	76
<i>Падалка Домініка Володимирівна</i> ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ТА НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ БАЛІСТИКИ.....	78
<i>Пришляк Наталія Романівна</i> РЕСОЦІАЛІЗАЦІЯ НЕПОВНОЛІТНІХ ЗАСУДЖЕНИХ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ЇХ ВИПРАВЛЕННЯ.....	81
<i>Сльозко Ольга Анатоліївна</i> ОБОВ'ЯЗКОВА ДАКТИЛОСКОПІЧНА РЕЄСТРАЦІЯ: «ЗА» І «ПРОТИ».....	84
<i>Строцень Іванна Іванівна</i> ПРАВОВИЙ СТАТУС ЗАСУДЖЕНИХ ДО ПОКАРАННЯ У ВИДІ АРЕШТУ.....	88
<i>Халімончук Ганна Леонідівна</i> СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ ЗВІЛЬНЕНИХ ВІД ВІДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ.....	91

**Адміністративне право. Адміністративне процесуальне право.
Митне та податкове право. Муніципальне право**

Горбалінський Володимир Володимирович ДО ПИТАННЯ ПІДСТАВ
ПЕРЕГЛЯДУ СУДОВОГО РІШЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО
СУДУ ЗА НОВОВІЯВЛЕНИМИ ОБСТАВИНАМИ.....96

Дуравкін Павло Михайлович СПОСОБИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В
ПОДАТКОВОМУ КОДЕКСІ УКРАЇНИ: СКЛАДНОЩІ
РОЗУМІННЯ.....98

Шевченко Денис Володимирович АЛЬТЕРНАТИВНА ЕНЕРГЕТИКА,
ЯК ОБ'ЄКТ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ:
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СУЧАСНОСТІ.....102

Трудове право та право соціального забезпечення

Кравцова Лілія Юріївна ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЩОДО НЕДОЛІКІВ
ТА ПЕРЕВАГ ФРІЛАНСИНГУ.....106

Приходько Олена Миколаївна ОСОБЛИВОСТІ ТРУДОВИХ
ВІДНОСИН ПРАЦІВНИКІВ У ПЕРІОД ПРОХОДЖЕННЯ
ВИПРОБУВАННЯ.....107

Пудлик Наталія Юріївна ПРОБЛЕМА НЕЗАЛЕЖНОСТІ
ПРОФЕСІЙНИХ СПІЛОК В УКРАЇНІ.....111

Екологічне право. Земельне право. Аграрне право

Суховій Марія Миколаївна ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ОРЕНДИ
ЗЕМЛІ.....114

Господарське право. Господарське процесуальне право

Шпомер Алла Іванівна ТЕХНІЧНІ РЕГЛАМЕНТИ В СИСТЕМІ
ТЕХНІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ.....117

Судові та правоохоронні органи. Адвокатура

Данилюк Владислава Ігорівна ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОТРИМАННЯ
ПРАВ ЛЮДИНИ В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
УКРАЇНИ.....120

Залізняк Віталій Анатолійович ГАРАНТІЇ АДВОКАТСЬКОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ.....121

Тітічко Вадим Володимирович КООРДИНАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ
ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ В СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ
ПІДЛІТКОВОЇ ЗЛОЧИННОСТІ.....123

Узунова Оксана Василівна, Плечун Микола Андрійович ЗАСАДИ
ЗДІЙСНЕННЯ АДВОКАТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЯК
ЕЛЕМЕНТУ ПРАВОВОГО СТАТУСУ АДВОКАТСЬКИХ
ОРГАНІЗАЦІЙ УКРАЇНИ.....125

Право інтелектуальної власності та його захист. Інформаційне право

Лещенко Андрій Олександрович СИСТЕМА ЗАХИСТУ ПРАВ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ.....129

Савіцька Вікторія Валентинівна НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ
РЕГУЛЮВАННЯ СЕЛЕКЦІЙНИМИ ДОСЯГНЕННЯМИ У
РОСЛИННИЦТВІ.....131

Сорговицкий Олег Вікторович, Стойчевски Даниел Драганович
САЙТЫ МИНИСТЕРСТВ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ КАК
ЭЛЕМЕНТЫ ЭЛЕКТРОННОГО ПРАВИТЕЛЬСТВА.....134

Шишов Антон Александрович, Кивель Александр Юркевич
ПРАВОВОЙ РЕЖИМ РАСПРОСТРАНЕНИЯ КОМПЬЮТЕРНОЙ
ИНФОРМАЦИИ.....137

Підписано до друку 03.12.2014
Формат 60х84/16. Папір офсетний. Друк на дублікаторі.
Умов.-друк. арк. 4,5. Обл.-вид. Арк 4,95.
Тираж 80 прим.

Віддруковано ФО-П Шпак В.Б.
Свідectво про державну реєстрацію № 073743
СПП № 465644
Тел. 097 299 38 99, 063 300 86 72
E-mail: tooums@ukr.net